

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 30 • SAYI: 273 • TEMMUZ 2023 • ISSN:2791-9595

15 Temmuz Gecesi
Perçinleşen Kardeşlik
Rûhumuz

✍ Kadir ÖZKÖSE

Ali Özkanlı ile
Birlik ve Beraberlik
Konulu Röportaj

✍ Ş. Hamideddin TEKTAŞ

Bize Vatan Bahşeden
Aziz Şehitlerimize!...

✍ M. Nihat MALKOÇ

Anadolu İrfan
Medeniyeti

✍ Oğuzhan AYDIN

Nur'un Gölgesi
Düşmez

✍ Vedat Ali TOK

ISSN:2791-9595

9 771302 080076 0 0267

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

Divân
RADYO

www.divanradyo.com

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavvufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğiniz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

Millî Birlik ve Beraberlik Duygusuyla

Milletin oluşmasında vatan, dil, ideal ve kültür birliğinin önemi çok büyüktür. Bir toplumun sahip olduğu maddî ve manevî değerler bütününe kültür denir. O da zaten diğer toplumlardan ayıran en belirgin özelliktir. Kültürün varlığı ve sürekliliği toplumsal hayat ile devam eder. Kültürel birikimler bir güç olarak o milletin varlığının ispatıdır.

İnsanlar ideal birliği sayesinde birbirine yaklaşır. Bu aynı zamanda kader birliği demektir. Ortak idealler; toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın muharrik gücüdür ve hislerde aynı bir canlanma ve kuvvet oluşturur. Böylece toplum birleştirici güce kavuşur, kardeşlik duyguları perçinlenir. Bu dinamiklere sahip olan milletler devlet varlığını idame ettirirler. Aziz Türk milleti, yukarıda arz ettiğimiz hususlara asırlardır dikkat kesilmiş ve millî birlik ve beraberlikle bağımsızlığın sembolü olan al bayrağın gölgesinde huzur içerisinde bir arada yaşamın sınırlarını özümsemiştir. Gerek iç politikada gerekse dış politikada izlenen yol ile birliğin gücü olan millî savunma sistemleri de her geçen gün güçlenmektedir. Bu birlikteliğin devamı için millî savunma kadar elzem olan ikinci bir unsur ise manevî değerlerin yüksekliği ve ahlâkî seviyenin de yüksek olmasıdır. Manevî ve ahlâkî yönden güçlü olan bir millet her sahada ilerleme kaydeder. Millî birlik ve beraberlik sayesinde yıkıcı ve bölücü unsurlara karşı mücadele kuvveti de muhkemleşir. Bizim en sağlam kalemiz millî birlik kalemizdir. Yüzyıllardır İslâm'ın kardeşlik ve yardımlaşma esaslarına uygun bir şekilde kenetlenen aziz milletimiz birlik ruhu ile Anadolu'da iyilik tohumları ekmiş, güzellik âbideleri dikmiştir.

Milletimizin sarsılmaz gücü 15 Temmuz 2016 tarihindeki hain terör saldırısına da aynı ruhla karşı koymuştur. Bu millî şahlanış devletimizi tekrar zafere ulaştırmıştır. Bu necip milletin evlatları vatan, bayrak, ezan sevdasıyla sokaklara koşmuş, meydanlarda birlik naraları atmış ve ihanet şebekesine gerekli cevabı tek yürek olarak vermiştir. Vatanın bütünlüğü için milletin bütün fertlerinin varlık ve ruh birliği etrafındaki tesanüdü parçalanmayan bir kuvvet oluşturmuştur. Aynı iman ve aynı duygu birlikteliği bizi biz yapan değerler silsilesi olarak kişisel çıkarları bir tarafa koyup toplumsal kardeşliği esas alma günü olarak zuhur etmiştir. Bencil emellere dur denilmiş, birlik ideali galip gelmiştir. Vatani bölmek, devleti parçalamak için gayret gösteren terör odaklarının bozgunculuk planları bozulmuş, vicdanî sorumluluk ile birlik kervanı yollara dizilmiştir. Bölücü emeller peşinde olanlara devletimiz ve milletimiz bir Osmanlı şamarı vurarak hakikati göstermiş, bozgunculara müsaade etmemiştir. Her sorumlu vatandaşın aslî görevinin önce devleti, bayrağı böylece namusu korumak olduğu fiilî olarak ortaya koyulmuştur. Devletimizin ve milletimizin yüce menfaatleri en üst seviyede tutulmuş, kişisel çıkarlara fırsat verilmemiştir.

Hâsılı milletin bütün evlatlarının millî birlik ve beraberlik duygusuyla yetişmesini niyaz etmek bizim daimî duamızdır. İdealine, kültürüne, İslâm inancına bağlı nesiller bu vatanın gerçek sahipleridir. Hakkı ve hakikati hayal edebilen, üreten, düşünen ve doğru istikamette yürüyenlerden olma temennisiyle...

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - I-ISSN:2791-9595

Yıl: 30 Sayı: 273 - Temmuz 2023

Yayın Tarihi: 01 Temmuz 2023

**Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni**
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
Musa TEKTAŞ - M. Nazmi DEĞİRMENCI

Yönetim Yeri:
Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık Turizm İnşaat
San. ve Ticaret A.Ş
Zâviye Mahallesi Hacı Hulûsi Efendi Caddesi No: 89
44700, Darende / MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54 • Faks: (0422) 615 28 79
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım

Es- Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil
Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

06

Önce Gönüllerin Birliği

Ali AKPINAR

"Her peygamber gibi, insanları ayrılıktan kurtarıp gönülleri birleştirmeye gelen Son Peygamber de on üç yıllık Mekke Dönemi'nde ağırlıklı olarak gönüllere hitap etmiş ve insanların gönül dünyalarını önce şirk-küfür-inkâr virüslerinden temizlemeye gayret etmiştir."

38

15 Temmuz Gecesi Bize Vatan Bahşeden Aziz Şehitlerimize

M. Nihat MALKOÇ

"15 Temmuz'un fâilleri, biz farkında olmasak da, nerede bir değerimiz ve değerlimiz varsa onu hoyratça kirlettiler. Takiyye zırhına bürünerek sıra dışı ve güzide değerlerimizi sıradanlaştırdılar. Milletın kurbanlarının ve adaklarının üzerine yattılar. Himmet adı altında bu milletin zenginlerini yillarca sömürdüler."

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek ıktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlıca A.Ş.ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK / Prof. Dr. Ali YILMAZ
Prof. Dr. Sebahat DENİZ / Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN / Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ / Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI
Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL / Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE
Prof. Dr. Mahmut YEŞİL / Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

Anadolu İrfân Medeniyeti

✍ Oğuzhan AYDIN

"Ben sifitahımı yaptım diğer esnaftan alışveriş yapın." diyen zihniyet bizim atalarımızdır. Hastası olan evin penceresine çiçek saksısı konulduğunu gören esnaf ve vatandaşlarımızın o evin önünden geçerken gürültü yapmamaya dikkat etmeleri bizim atalarımızın ne güzel hasletidir."

Dünyevîleşme Örneği Kârûn

✍ Resul KESENCELİ

"N'ideydin ey gönül Kârûnlara Musa mısın yâ ne
N'ideydin ey gönül bî-fâide ömr eyledin ifnâ"
(Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî)

Bir Rahmet Olarak Fâtiha Sûresi

✍ Aydın BAŞAR

"Savaş hâllerinde bile Fâtiha Sûresi Müslüman hayatının merkezinde yer aldığına göre, bu sûrede insanları sosyal bunalımlar ve ekonomik krizler gibi benzer problemlerle durumlardan kurtaracak bir takım çözümler mevcuttur."

Millî Birlik ve Beraberlik Duygusuyla	1
Dr. Kemal DEMİR	
Önce Gönüllerin Birliği	6
Ali AKPINAR	
15 Temmuz Gecesi Perçinleşen Kardeşlik Rûhumuz	10
Kadir ÖZKÖSE	
Eğitimci-Yazar Ali Özkanlı ile Birlik ve Beraberlik Ruhu Konulu Röportaj	16
Ş. Hamideddin TEKTAŞ	
Tevhîdin Sembölü: Kâbe-i Muazzama	22
Ramazan ALTINTAŞ	
Birlik Türküsü	26
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Birlik Vakti	27
Halil GÖKKAYA	
Sohbet Meclisi Cennet İklimi	28
Musa TEKTAŞ	
Anadolu İrfan Medeniyeti	34
Oğuzhan AYDIN	
15 Temmuz Gecesi Bize Vatan Bahşeden Aziz Şehitlerimize	38
M. Nihat MALKOÇ	
İnsanların Kusurlarına Odaklanmak	44
Enbiya YILDIRIM	
Hayrabolulu Gülşenî-Hâletî Şeyhi Mahvî'nin Dîvânçe'sinde Aşk Telakkîsi	48
Fâtiha ÇINAR	
Nûr'un Gölgesi Düşmez	52
Vedat Ali TOK	
Dünyevîleşme Örneği Kârûn	56
Resul KESENCELİ	
Güzel Şehir	61
Mahmut NACAR	
Muttakîlerin Özellikleri	62
Mehmet SOYSALDI	
Bir Destandır 15 Temmuz	67
Yusuf DURSUN	
Sultan ve Şiir	68
Mahmut KAPLAN	
Vicdan Büyük Mahkeme	72
Erol AFŞİN	
Biz Kardeşiz	75
Bestami YAZGAN	
Osmanlı Hanedanı'nda İlk Dîvân Sahibi Kadın Âdile Sultan	76
İsmail ÇOLAK	
Mustafa Takî Efendi Kitabı	82
Yusuf HALICI	
Bir Rahmet Olarak Fâtiha Sûresi	84
Aydın BAŞAR	
Vatan İçin Rehavete Kapılmamak	88
M. Nuri YARDIM	

گوئکل زوئ غم بار ایله اول حال فراغندر
یا قوب شمع جمال نارینه یزوانه لر آسا
فراغت غیردین بار ایله اولقله سلامتدر
یوره اولمه عاشقه هم لطف هم عین عنایتدر
ایکی عالمده رُشوالقدن انجام ندامتدر
لب بارندن اوزگه عاشقه شرب شراب ایتمک
خراب اولدم دیمه میخانه باندنه بولک یوفسه
فورو دعوا به دوشمک مشنلک سنت ره قباچتدر
فدیوسی آستان یاره یوز قوی خاکبائی اول کیم
بو زولت لطف عقد آستان باب وصلندر

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Gönül zevk-i gam-ı yâr ile ol hâl-i ferâgatdır
Ferâgat gayrıdan yâr ile olmakla selâmetdir
2. Yakıp şem'-i cemâl-i nârına pervâneler-âsâ
Yok olmak âşık hem lutf hem ayn-ı inâyetdir
3. Leb-i yârından özge âşık şürb-i şarâb etmek
İki âlemde rüsvâlıktan encâm-ı nedâmetdir
4. Harâb oldum deme meyhâne bâbında yofun yoksa
Kuru da'vâya düşmek mestlik mest de kabâhatdır
5. Hulûsî âsitân-ı yâra yüz koy hâk-i pây ol kim
Bu devlet lutf-ı Hak'dır âsitân-ı bâb-ı vuslatdır

 Nesre Çeviri

1. Ey gönül! Sevgilinin kederinin zevki ile beraber ol, bu her şeyden vazgeçme hâlidir. Başkalarını terk edip sevgili ile olmak kurtuluştur.
2. Pervaneler gibi, sevgilinin cemâl ateşinin mumuna yanıp yok olmak âşık için hem lutf hem de iyiliktir.
3. Âşık için, sevgilinin dudağından başka aşk şarabı içmek, iki âlemde rezil olmanın pişmanlığını getirir.
4. Yofun meyhane kapısı (mürşidin makamına yönelmek) değilse yıkıldım, sarhoş oldum deme. Boş dava gütmek mestlik, mestlik de kabahattir.
5. Ey Hulûsî! Sevgilinin kapısının eşiğine yüzünü koy, ayağının bastığı toprak ol. Zira bu devlet Hakk'ın lutfudur, sevgiliye kavuşma kapısının eşigidir.

Önce Gönüllerin Birliği

“Her peygamber gibi, insanları ayrılıktan kurtarıp gönülleri birleştirmeye gelen Son Peygamber de on üç yıllık Mekke Dönemi'nde ağırlıklı olarak gönüllere hitap etmiş ve insanların gönül dünyalarını önce şirk-küfür-inkâr virüslerinden temizlemeye gayret etmiş, ardından da hüsn-i niyet, hüsn-i zan rûhunu gönüllere kazıyarak bu hedefine ulaşmaya çalışmıştır.”

Gönül dünyası, insanı şekillendiren merkezdir. İnsanın iyi-güzel olması öncelikle gönlünün iyi-güzel olmasıyla mümkündür. Aynı şekilde bugün özlemine çektiğimiz toplumsal birlik ve beraberliğin gerçekleşmesi de öncelikle gönül dünyasında birlik ve beraberliğin gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır.

Gönül birlikteliğini sağlayamayan insanların gerçekleştirecekleri birlik beraberlik girişimleri geçici olacak, onları bir araya getiren menfaatlerin son bulmasıyla sona erecektir. Onun için önce gönüllerin bir olması gerekmektedir. Gönülleri bir araya getiren ortak ülküler, ne kadar kalıcı ve anlamlı olursa gerçekleşecek birliktelikler de o ölçüde gerçek ve kalıcı olacaktır. Onun için her peygamber gibi, insanları ayrılıktan kurtarıp gönülleri birleştirmeye gelen Son Peygamber (s.a.v.) de on üç yıllık Mekke Dönemi'nde ağırlıklı olarak gönüllere hitap etmiş ve insanların gönül dünyalarını önce şirk-küfür-inkâr virüslerinden temizlemeye gayret etmiş, ardından da hüsn-i niyet, hüsn-i zan rûhunu gönüllere kazıyarak bu hedefine ulaşmaya çalışmıştır.

Toplumsal birliğin kurulmasında bireyin kendi içinde birliğe erişmiş olması şarttır. Bu ise gönüllerde kökleşen birlik/tevhîdin söylem ve eylem dünyasına yansımalarıyla mümkün olacaktır. Bir insanın gönlüne yerleşen tevhîd, söylemlerine ardından da eylemlerine yansırsa bireyin inanç-duygu-düşünce-eylem ve emel birliği gerçekleşmiş olacaktır. Bu yüzden iman tanımlarında kalp ile tasdik, dil ile ikrâr ve amel ile isbat hep belirleyici formül olmuştur.

Önce gönül dünyasında birliğin kurulması dedik. Peki, bu nasıl gerçekleşecek? Elbette şirk-şüphe-küfür ve inkârdan arındırılmış tertemiz bir kalbe kazınacak doğru ve sağlam bir inançla olacaktır. Tevhîd sözündeki (Lâ ilâhe illallah) lâ silahı ile Allah'tan başka O'nun yerine geçmek isteyen bütün her şey yok edilecek, ardından kalbe illallah mührü vurularak bir Allah inancı yerleşecektir. Zira Yüce Allah, bir insanın içerisine iki kalp koymamıştır; "Allah insanın içine iki kalp

"İnsanın dış dünyaya açılan penceresi dili hep hakkı, doğruyu, iyiyi, güzeli, hayırlı ve yararlı olanı konuşacaktır. Onun için kişi artık ya hayır söyleyecek yahut susacaktır."

koymamıştır."¹ Bu bir tek kalpte bir Allah inancı olacak, bir Allah sevgisi olacaktır. Artık o kimse hep Allah'ı ve O'nun sevdiklerini sevip sayacaktır.

Sevdiğini Allah için sevecek, sevmediğine Allah için buğz edecektir. Kalbindeki sevgi ve nefreti, hep Allah inancıyla yönetecektir. Yani insanın bu tek kalbi tek kaynaktan beslenecek, bir tek Allah'a inanıp güvenecek, O'nun denetim ve gözetimi altında olduğunu bilecek ve hep ona göre hareket edecektir. Aksi takdirde insanın hayatı paramparça olur, birbirinden ayrı, birbiri ile çelişen düşünceler arasında bocalanır. İki yüzlü davranışlar sergiler. Kendi içerisinde tutarsız olan böyle bir insanın toplumsal birlikteliğe katkısı nasıl olsun!

İman adamının gönül dünyasında kökleşen bu inanç orada sıkışıp kalmayacak, toprağa ekilen bir tohum gibi önce söylem dünyasına yansıyacaktır. İnsanın dış dünyaya açılan penceresi dili hep hakkı, doğruyu, iyiyi, güzeli, hayırlı ve yararlı olanı konuşacaktır. O kişi artık ya hayır söyleyecek yahut susacaktır. Zulüm, haksızlık, günah ve isyan karşısında aslâ suskun kalmayacak, her şartta hep haykırı haykıracaktır. Kalbindeki hüsn-i niyet ve inançla hep hüsn-i kelam edecektir. Gıybet, yalan, boş söz o insanın dilini işgal edemeyecek, söylem dünyasını kirletemeyecektir. Ardından eylem dünyasının inşâ ve ihyâsına sıra gelecektir. Kalpte kökleşip dil ile cihana ilan edilen iman, bütün davranışlara yön verecek, davranışları şekillendirecek, sahibini sürekli hayır işleyen bir hayır makinasına dönüştürecektir. Artık o kişi, iman edip imanın gereği sâlih amel işleyenler kervanına katılacaktır.

İşte bu şekilde yetişmiş ve şahsında tevhîdi özümsemiş bireyler hedeflenen İslâm toplumunu oluşturacak, ümmet bilinciyle oluşacak bu toplumun fertleri aynı inanç, aynı söylem ve aynı eylem birliği içerisinde birbirlerine kenetlenmiş tuğlalar gibi sağlam ve güçlü bir toplumsal yapı oluşturacaklardır. Yoksa daha kendi iç dünyasında birliği kuramamış, kendi düşünce-söylem ve eylem dünyasında tevhîdi hâkim kılamamış, kendi içerisinde ikilemler-çıkılmazlar içerisinde kıvranan bir insanın toplumsal birliğe katkısı olamaz. Tam tersine böylesi insanlar sorunlu kimselerdir.

Unutmayalım ki, İslâm toplumunda özlenen ve hedeflenen birlik bir stadyumda yahut bir kahvehanede yahut bir toplu taşıma aracında toplanan insanların oluşturduğu topluluk değildir. İslâm'ın hedeflediği birlik, aynı inanç doğrultusunda aynı hedeflere odaklanan idealist insanların bir araya gelmesiyle gerçekleşecek olan birliktir. Bu ise Kur'ân'ı düstur edinen, Allah Rasûlü'nü kendilerine model alan mü'minlerle gerçekleşir. Şimdi Rabb'imizin şu âyetlerini okuyarak kendimizi âyetlerle test edelim: *"Toptan Allah'ın ipine sımsıkı sarılın, ayrılmayın. Allah'ın*

*size olan nimetini anın. Siz, birbirinize düşmandınız, Allah kalplerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Bir ateş çukurunun kenarında idiniz, sizi oradan kurtardı. Allah, doğru yola erişesiniz diye size böylece âyetlerini açıklar."*² Âyette inananlar Allah'ın Kitabı etrafında bir ve beraber olmaya çağrılmaktadır. Nitekim Kur'ân'ın ilk muhâtapları Mekke'de yıllarca süren Ficar Savaşları, Medîne'de yine senelerce süren Buâs Savaşları sebebiyle sürekli savaş hâlinde ve birbirlerine düşman kimselerdi. Onlar Allah'ın Kitabı/Dini sayesinde bir ve beraber oldular, dünyada eşine ender rastlanan bir kardeşlik müessesesi kurdular.

Saâdet Çağı'nın o güçlü toplumunun harcı Allah'ın âyetleri oldu. Onlar Allah Rasûlü Hz. Muhammed (s.a.v.)'in önderliğinde, bu âyetlerle kardeş oldular, fedakârlığın, diğerkâmlığın, yardımseverliğin, kardeşini kendi nefesine tercih etme demek olan isârın en güzel örneğini sundular. Onların etnik kökenleri farklıydı, vâriyet-makam-mansıp bakımından da farklı konumlara sahiptiler. İçlerinde zengin efendi konumunda olanları olduğu gibi, yoksul köleleri de vardı. Asâlet bakımından farklı oldukları gibi, İslâm öncesi dönemdeki ahlâkî seviyeleri de oldukça farklıydı. Ama İslâm ile onlar değiştiler, dönüştüler, birleştiler ve kardeş oldular.

Sözgelimi Efendi Ebû Bekir ile köle Bilal kardeş oldular. Arap asıllı Ebû Bekir-Ömer-Osman-Ali ile Rumlu Suhayb, İranlı Selman, Gıfarlı Ebû Zer, Habeşli Bilal kardeş oldular. Câhiliye Dönemi'nin eşkiyâsı, İslâmî dönemin evliyâsı oldu. İslâm öncesi birbirleriyle kanlı bıçaklı hasım olanlar, İslâm ile hısım/dost/arkadaş/kardeş oldular.

Tarihte Müslümanlar Kur'ân ve Sünnet'i doğru anlayıp sımsıkı sarıldıkları sürece dünyanın en güçlü toplumlarını kurmuşlar, insanlığa en güzel medeniyet örnekleri takdim etmişlerdir. Yine Müslümanlar bu ölçülerden uzaklaştıkları zamanlarda da birbirlerine düşmüşler, dünyevîleşme, makam mansıp-iktidar hırsıyla birbirlerinin kanını dökmekten çekinmemişlerdir.

Onların kardeşliği onlara özgülü bir kardeşlikti. “Şüphesiz ancak mü’minler birbiri ile kardeşlerdir.”³ O kardeşlik rûhunda paylaşmak vardı, kendisi için istediğini kardeşi için de istemek vardı, kardeşlerini sırf Allah için sevmek vardı, kardeşini incitmek vardı, iyi gününde kötü gününde kardeşinin yanında olmak vardı, kısaca bütün yönleriyle dini yaşamada kardeşine yardımcı olmak vardı... Zaten bir sonraki âyet bu toplumun en temel özelliğini sayarken bu toplumun varlığını sürdürmesinin yollarını da bize şöyle göstermektedir: “Sizden, iyiye çağırana, doğruluğu emreden ve fenalıklardan meneden bir ümmet olsun. İşte başarıya erişenler yalnız onlardır.”⁴ Demek ki birlik-beraberlik rûhu, kötü gidişata seyirci kalma, yapılan kötülükler karşısında duyarsız ve nemelâzımcı olmayı engellemektedir. Hatta gidişat karşısında Müslüman nötr/tarafsız da olamaz. O, hep iyilik ve iyinin yanında, kötü ve kötülüğün karşısında saf tutar.

Âyette “Birbirinizle düşmandınız da Allah kalplerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz.” ifadesi de dikkatlerimizi çekmektedir. Demek ki insanlar kardeşliği hak edecekler, Yüce Allah da onlara kardeşliği lütfedecektir. Hak etmeyenlere bu nimet verilmeyecektir. Bu nimeti hak etmek ise gönül dünyasında tevâhîdi hâkim kılmakla Allah’ın ipine-Kitabına-dinine sınıksız sarılmakla mümkün olacaktır. “Seni ve inananları yardımıyla destekleyen, kalplerini uzlaştıran O’dur. Eğer yeryüzünde olan her şeyi sarf etsen bile, sen onların kalplerini uzlaştıramazdın, ama Allah onları uzlaştırdı. Doğrusu O güçlüdür, söylem ve eylemlerinde hikmet sahibidir. Allah’ın yardımı sana ve sana uyan mü’minlere yeter.”⁵, “Allah uğrunda gereği gibi cihad edin... Namazı gereği gibi kılın, zekâtı verin, Allah’a sınıksız sarılın. O sizin sahibinizdir. Ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!”⁶, “Allah’a ve Peygamber’ine itâat edin; çekişmeyin, yoksa korkar başarısızlığa düşersiniz ve rüzgârınız/devletiniz/kuvvetiniz gider. Sabredin, doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.”⁷ Bu âyette geçen rüzgârınız/rîhiküm ifadesi, Yüce Allah’ın bu ümmete bahşettiği

mânevî yardımlardır. Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurmuştur: “Benden önceki peygamberlerden hiçbirine verilmeyen beş şey bana verilmiştir. Bunlar; ben, düşmanımın içine bir aylık mesâfeden korku salma yardımına mazhar oldum. Yeryüzü bana mescid ve temiz kılındı, onun için ümmetimden namaz vaktine kavuşan herkes (bulunduğu mekânda) namazını kılversin. Ganîmetler bana helâl kılındı. Her peygamber sadece kendi kavmine gönderilirken ben bütün insanlığa gönderildim. Ve bana şefâat (etme hakkı) verildi.”⁸ Evet, bu ümmet, Allah ve Rasûl’ünün ölçüleri doğrultusunda hareket ettikleri sürece ilâhî yardımlara mazhar olmuşlar ve izzetli/devletli milletler olmuşlardır. Bu ölçülerden ayrıldıkları zamanlarda da güç ve kuvvetlerini kaybetmişler, zillete dâcâr olmuşlardır. Peygamberimiz zamanında bile bunun örnekleri vardır. Bedir’de Allah’ın yardımıyla 313 kişi ile bin kişilik donanımlı müşrik ordusuna galebe çalmışlardı. Uhud’da ise bir grubun Peygamberimiz’in emrine uymamaları ve bir anlık dünyevîleşme içerisine düşmeleri sebebiyle ağır bir yenilgiyle karşı karşıya kalmışlardı. İslâm Tarihi her iki durumla ilgili pek çok örneği bağrında barındırmaktadır.

Günümüz için de aynı durumlar geçerlidir. İşte önümüzde çağlar üstü mutlak fikrin kaynağı, indiği ve geldiği gün gibi ter ü taze duran Kitap ve Sünnet. Dün olduğu gibi bugün de insanları birlik-beraberlik ve huzur içerisinde yaşayacakları izzetli günlere taşımaya hazır durmaktadır. Yeter ki o ölçüleri doğru anlayalım ve bir bütünlük içerisinde onlara sarılıp gereklerini yerine getirelim.

Dipnot

*Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

1. 33/Ahzâb, 3.
2. 3/Âl-i İmrân, 103.
3. 49/Hucurât, 10.
4. 3/Âl-i İmrân, 104.
5. 8/Enfâl, 62-64.
6. 22/Hacc, 78.
7. 8/Enfâl, 46.
8. Buhârî, Salât 56; Müslim, Mesâcid 3.

15 Temmuz Gecesi Perçinleşen Kardeşlik Rûhumuz

“Millet ve ümmet olarak bizler birlik ve beraberlik içinde bulunmaz, birbirimize sımsıkı kenetlenmezsek, Allah’ın sevgisinden mahrum kaldığımız gibi, güçlerimizi ve kuvvetlerimizi kaybeder, ayakta duramaz ve yıkılır gideriz.”

Herkes benimsediği sosyal çevresiyle bir anlam ifade etmektedir. Kaynaşabileceği, dertleşebileceği, hâlleşebileceği ve muhabbetle yaşayacağı bir sosyal çevresinin bulunması insan için büyük bir nimettir. Toplumdan, cemiyetten, insanlardan ve sosyal çevreden uzak bir yaşam kişiyi yalnızlık girdabına maruz bırakır. Herkesin kendi başına buyruk hareket etmesi, ayrılıp parçalanması, dağılıp yalnızlaşması yok oluşa bir davetiyedir. Ayrılık ve başkalık terk edilmeden, birlik ve beraberlik davet edilmeden bir hedefe varmamız mümkün değildir. Birbirini seven, birbirini anlayan, birbirini koyup kollayan, birbirinin yükünü hafifleten, birbirine saygı ve hürmet besleyen bir sosyal çevre içerisinde yaşamak huzuru yakalamanın, güce ulaşmanın, kıvâma ermenin, hayatta kalmanın yegâne yoludur. Ağacı besleyen toprak çekildiği zaman ağaç kurumaya, diş etlerimiz çekildiği zaman dişlerimiz dökülmeye başlar. İnsanı güçlü, kuvvetli, korunaklı ve dayanıklı kılan da sosyal çevresidir. Bilgili, kültürlü, ahlâklı, edepi, anlayışlı, muhabbetli bir sosyal çevremizin olması kendimizi ve aile bireylerimizi koruyabilmenin vazgeçilmez bir şartıdır. Yalnızlık, dağınıklık, parçalanmışlık, bireysellik, bencillik, etliye sütlüye karışmamak, bir kenara çekilmek, bana ne deyip kenara çekilmek yok oluşun göstergesidir. Gönül merkezli bir hareket olan din, insanlar arasında kurduğu muhabbete dayalı ilişki ile ruh dünyasının hikmet ve bereket kapılarının açılmasını sağlar. Birlikte rahmet, ayrılıkta azap vardır. İslâm bizleri kenetlenmeye, dağılıp parçalanmamaya, kardeş olmaya, birbirimize destek olmaya davet etmektedir. Duygu, düşünce, tutum ve davranışta aynı inancı, aynı değerleri, aynı hedefleri güden Müslüman kitlelerin mutlaka iş birliği yapmaları, birbirleriyle yardımlaşma çabası içerisinde olmaları, güçlerini birleştirmeleri, tek başlarına taşıyamayacakları yükleri beraber yüklenmeleri, büyük projeleri beraberce yürütmeleri, birbirleriyle rekâbetten, engelleme ve çelmelemeden şiddetle kaçınmaları gerekmektedir.

“Birlikte rahmet, ayrılıkta azap vardır. İslâm bizleri kenetlenmeye, dağılıp parçalanmamaya, kardeş olmaya, birbirimize destek olmaya davet etmektedir.”

İman kalitesinin göstergesi inananların birbirini Allah için sevmeleri, birbirlerine Allah için tavir sergilemeleridir. İman etmedikçe cennete giremeyeceğimizi, birbirimizi sevmedikçe gerçek mânâda iman etmiş olamayacağımız gerçeğini dile getiren Peygamber Efendimiz, aramızda selâmın yaygınlaşmasını, birbirimizi sevmeye vesile davranış olarak nitelemektedir. Âhirette bütün dostluk ve akrabalıklar, sevgi ve bağlılıklar sonra erecek; herkes kendi derdine düşecek ve kimseyi tanımaz hâle gelecektir. Ancak bunun bir tek istisnâsı vardır: Onlar da takvâ sâhipleridir. Allah için sevmek büyük bir kapı ve yüksek bir ahlâkî erdemdir. Sevginin kalitesi gönlün tasfiyesi ile gerçekleşir. Birbirleriyle uyum sağlayan kalplerin sevgisi berraktır. Kalpler arasında mânevî uyum yoksa insanlar arasındaki geçim ve yakınlaşma dünyevî çıkarlarla sınırlı kalır. Kalpler arasındaki iman merkezli uyum ve sevgi, toplumsal iyilik ve güzelliklerin zeminini hazırlar. Câhiliye Dönemi’nde Buas Harpleriyle birbirlerini ortadan kaldırmanın mücâdelesini veren Evs ve Hazreç Kabîleleri Müslüman olduktan sonra Medine’de kardeşliğin en güzel örneğini sergilemişlerdi. Bir ara kışkırtmalara, şeytanın aldatmalarına kanarak tekrar kabîle asabiyetine bürünmüş, aşîret kavgasına kalkışmış, etnik ayrımcılığa yeltenip çatışmaya girecekken onların kavgasını Rasûlullah önler. Bu olay üzerine inen, *“Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’ân’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O’nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun*

“Allah için sevmek büyük bir kapı ve yüksek bir ahlâkî erdemdir. Sevginin kalitesi gönlün tasfiyesi ile gerçekleşir.”

tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz.” Kur’ân âyeti muhtemel tehlikelere karşı hepimizi uyarmaktadır. İslâmî ve insânî değerler, İslâm toplumlarının sosyal kimliklerini oluşturmaktadır. Müslüman halkları birbirine kenetleyen bağlar örselenmemesi gereken bu değerlerdir. Bu değerlere sâdik kalan Müslüman toplumların yürekleri toplu atmaya başlar. Etnik yapı, cins, dil, renk farklılıkları aslâ ayrışma sebebi olamaz.

Kosova, Niğbolu, İstanbul, Viyana, Çanakkale ve Sakarya cephelerinde vatani ve mukaddesatı koruyan ecdâdımızın farklı dilleri konuşuyor olmaları hiçbir zaman problem teşkil etmedi. Nitekim millî şairimiz Mehmed Âkif Ersoy bunu şöyle ifade etmektedir:

*Girmeden tefrika bir millete düşman giremez
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.*

Asr-ı Saâdet’te Peygamber Efendimiz’in etrafında Araplardan başka İranlı, Habeşli, Romalı, Yemenli pek çok kavim, ırk, millet ve dine mensup insan, İslâm potasında Müslüman kimliğiyle kaynaşmıştı. Asr-ı Saâdet’ten günümüze kadar gelen süreçte, bu farklı ırk ve dillere mensûbiyet aslâ problem olmamıştı.

Ümmet olma şuurundan yoksunluğumuzun, birlik ve beraberliğimizin önündeki en büyük engel cehâletimizdir. Müslüman coğrafyada kol gezen cehâlet girdabı imanın kıymetini, kardeşliğimizin fazîletini, birliğimizin dirlik ve esenlik oluşunu bir türlü zihinlerde diri tutturamıyor.

Gurur, kibir, kendini beğenmişlik, şahsî çıkar, mal, makam, baş olma sevdâsı gözlerimizi kör ediyor da, kendimizden başkasını göremiyor, kardeşlerimizin hayırlı işlerini takdir edemiyoruz. Dedikodu, koğuculuk, kusur araştırma, yalan, dolan, iftirâ ile kardeşlerimizi kaçırıyor, kazanılamayacak gereksiz tartışmalarla enerjimizi boşa harcıyor, zayıf düşünce de sanki

bir kurtarıcı gibi düşmanlarımıza sarılıyoruz. Oysa onlar, bizi bölüp parçalamak ve parçaları da bir araya getirmemek için ne oyunlar sergiliyor, ne tuzaklar hazırlıyorlar. Peygamber Efendimiz'in, "Mü'min, başkalarıyla ülfet eder (hoş geçinir) ve kendisiyle ülfet edilir. Kimseyle ülfet etmeyen ve kendisiyle de ülfet edilmeyen kişide hayır yoktur." hatırlatması çerçevesinde çare; cehâletten kurtulma, iman kalitesine erme, kültürel dinamiklerimizi harekete geçirme, tarihimizin altın sayfalarına âşinâ olma, kardeşlik hak ve hukûkumuzu gözetme, her türlü etnik ayırimcılıktan uzaklaşma, hatâ ve kusurlara af ve müsâmaha ile yaklaşma, faydasız münâkaşalardan kaçma ve sabırla çalışma, çabalama, gayret etmedir.

Millet ve ümmet olarak bizler birlik ve beraberlik içinde bulunmaz, birbirimize sımsıkı kenetlenmezsek, Allah'ın sevgisinden mahrum kaldığımız gibi, güçlerimizi ve kuvvetlerimizi kaybeder, ayakta duramaz ve yıkılır gideriz. Peygamber Efendimiz'in, "Mü'minin mü'mine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binâlar gibidir." tavsiyesini hepimiz hayat ölçüsü edinmek zorundayız.

Bir ve beraber olmayı rahmet, ayrılıp

parçalanmayı azap olarak gören Peygamber Efendimiz, bizlerden toplumsal birlik ve beraberliğimizi sağlamayı, inananlar olarak hep birlikte ve huzur içinde yaşamamızı istemektedir. Toplumsal âhengimizin en temel şartı, içerisinde yaşadığımız toplumun fertleri olarak birbirimizi anlamaya çalışmaktır. Toplumun diğer kesimlerini iyi dinlememiz, ön yargılardan kurtulmamız, ortak dili kullanmamız, sorunları yerinde ve zamanında çözmemiz gerekmektedir.

Bir problemin giderilmesi için insanların ön yargısız ve iyi niyetle birbirini dinlemesi gerektiğinden bahseden Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, konuyla ilgili olarak bizlere üzüm yemek isteyen ama dil probleminden dolayı anlayamayan ve kavga eden dört kişinin hikâyesinden bahsetmektedir.

Bir adam dört kişiye bir miktar para verdi. "Bu para ile işinize yarayanı alın!" dedi. Dört kişiden biri, "Bu parayla engür alalım." dedi. Öbür arkadaşı Arap idi. "Aksilik etme!" dedi. "Ben engür istemem, ineb isterim." Onlardan birisi Türk idi. "Ben ineb istemem, üzüm isterim." dedi. Rum olan bir başkası; "Bırakın bu lafları! Bu para ile istafil alalım." dedi. (İstafil Rumca, ineb Arapça, engür de Farsça üzüm demektir).

Derken dört kişi birbirleri ile çekişmeye, dövüşmeye başladılar. Çünkü adların anlamından haberleri yoktu. Onlar ahmaklıklarından, birbirlerine yumruk atıyorlardı. Çünkü bilgiden bomboş, bilgisizlikle dolu idiler. Orada çeşitli dil bilir, sır sahibi üstün bir er bulursa idi onları uzlaştırır, barıştırdı. Onlara derdi ki; "Ben bu para ile hepinizin istediğini alırım. Hiçbir art düşünceye kapılmadan, hile yoluna sapmadan gönlünüzü bana verirseniz, bu paranız istediğiniz şeylerin hepsini yapar. Bu paranızla dördünüz de murâdınıza erersiniz. Dört düşman uzlaşır, birleşir. Sizin her birinizin sözü ayrılık belirtir, savaş doğurur; fakat benim sözüm uzlaştırır, birleştirir." Yazık ki; Türk, Rum ve Arap olanların kavgasından engür ve ineb şüphesi çözülemedi. Mânâ dillerini bilen bir Süleyman gelmedikçe, bu ikilik ortadan kalkmaz.

Başarılı ve huzurlu toplumlar farklılıklarını ayrılık ve kavga sebebi değil, zenginlik olarak görürler. Bir kilimin farklı desenleri gibi toplum olarak renklerimiz farklılığı bir âhenk oluşturur. Birbirine Hak nazarıyla ve rahmetle bakanlar, çatışma kültüründen değil uzlaşma kültüründen beslenirler. Gönül coğrafyamızın insanlarını ötekileştirerek belirsiz adreslere kurban etmek yerine, yaklaşım kaynaşarak sorunlarını çözenin gayretine bürünmemiz gerekmektedir.

Duygu, düşünce, söylem ve eylem birlikteliği ancak sağlam karakter ve güçlü irâdelerle mümkün olacaktır. Bireysel başarılar da toplumsal dönüşüme katkı sağlamadıkça bir anlam ifade etmeyecektir. Farklı düşünmekle beraber işbirliği yapabilme becerisi gösterenler birlikte yaşayabilmenin yolunu bulanlardır. Birlik ve beraberlik rûhundan yoksun kalanlar Allah'ın sevgisinden mahrum kaldıkları gibi, güçlerini ve kuvvetlerini de kaybeder, ayakta duramaz ve yıkılır giderler. Birlik, beraberlik ve huzur içinde yaşayabilmemiz için gerekli olan husus, birbirimizi anlamaya çalışmamızdır.

Allah'ın dosdoğru yoluna uymamız ilâhî bir emirdir. Allah bizlerden kendi yolunda birbirine kenetlenmiş ve müstahkem bir binâ gibi saf bağlayarak mücâdele eden kimseler olmamızı istemektedir. Peygamber Efendimiz'in en önemli tavsiyesi bizlerin cemâat hâlinde olmamız ve ayrılığa düşüp dağılmaktan şiddetle kaçınmamızdır. Peygamber Efendimiz bizlere şeytanın yalnız başına yaşayan kimselerle beraber olduğunu haber vermektedir. Peygamber Efendimiz cennetin ortasında bulunmak isteyen kimsenin cemâate devam etmesini tavsiye etmektedir. Peygamber Efendimiz'in vefâtına sebep olan hastalığı esnâsında bile titizlik gösterdiği en önemli tutumlarından

biri de cemâatle namaz kılması olmuştur. Hz. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber Efendimiz, hastalığının sadece son üç gününde cemâatle namaza katılamamıştır. Rabb'imiz bizden namazı eksiksiz kılmamızı, zekâtı hakkıyla vermemizi, rûkû edenlerle beraber rûkû etmemizi emretmektedir. Sahâbeden Ebü'l-Münzir Übey İbnî Kâ'b (r.a.) şöyle anlatıyor: Mescid-i Nebevî'ye devam eden bir isim vardı ki, ben mescide ondan daha uzakta oturan bir başkasını tanımıyorum. Bu kişi cemâatle namazı hiç kaçırmazdı. Kendisine; "Bir eşek alsan da hava karanlık ve sıcak olduğunda ona binsen!" dediler. O şöyle cevap verdi: "Evimin, mescidin yanı başında olması beni hiç de memnun etmez. Çünkü ben mescide gidiş ve evime dönüşümün adıma ecir olarak yazılmasını diliyorum." Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de ona, "Bunların hepsinin sevâbını Allah, senin için derleyip topladı." buyurdu.

Camiye ve cemâate devam hassasiyeti noktasında sahâbeden Yezîd bin Âmir (r.a.) Peygamber Efendimiz'le arasında geçen bir söyleşiyi bizlere şu şekilde aktarmaktadır: "Allah Rasûlü namaz kılarken yanına varmıştım. Oturdum ve cemâate iştirâk etmedim. Efendimiz (s.a.v.) namazdan sonra bize doğru dönünce, kenarda oturduğumu gördü; "Ey Yezîd, sen Müslüman olmadın mı?" buyurdu. Ben, "Evet ey Allah'ın Rasûlü, Müslüman oldum!" dedim. Allah Rasûlü, "Öyle ise cemâate katılmaktan seni alıkoyan nedir?" buyurdu. Ben de, "Sizin namazı kılmış olduğunuzu zannederek evimde kılmıştım." dedim. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, "Şayet namaza gelir de insanları namazda bulursan, onlarla birlikte kıl. Eğer daha önceden namazını kılmış isen, bu senin için nâfile olur. Evde kıldığın da farz yerine geçer." buyurdu."

İmanımızın gücünü, milletimizin bekâsını, kardeşliğimizin devamını ve birlikteliğimizin gücünü hazmedemeyen karanlık çevreler dün olduğu gibi bugün de memleketimizde fitne tohumunu ekmenin derdine düşmüşlerdir. Toplu vuran yüreklerimizi birbirine düşürüp

15 Temmuz 2016 gecesi milletimizin varlığına bizzat kastetmeye yeltendiler. Namazımızı kılmış olsak bile oluşan cemâate katılma şerefine bizleri davet eden Peygamber Efendimiz'in bu uyarısı Müslümanlar olarak bizlere aslâ bütünlüğümüzü kaybetmemenin mesajını vermektedir. 15 Temmuz gecesi 251 vatan evladını şehit verdik. Şehitler, hakîkatin tanıklarındır. Hak ve hakîkate tanıklık yapıp bu uğurda canlarından geçenlerdir şehitler. Rabb'inin katında diri ve tanık olduğu için ona "şehit" denmiştir. Aynı şekilde şehit, can verirken cennete tanık olduğu ve melekler onun şehâdetine tanıklık ettiği için bu ismi almıştır. Bedir Gazvesi'nden Mekke'nin fethine, Malazgirt Zaferi'nden İstanbul'un fethine, Çanakkale Savaşı'ndan 15 Temmuz Destanı'na kadar verdiğimiz bütün şehitlerimizi rahmetle anıyoruz ve rahmet diliyoruz. Şehitlere rahmet dilemek, onlara duâ okumanın yanında, onların uğruna canlarını verdiği değerlere sahip çıkmakla mümkündür elbette. Zira bayrakla doğanlar, bayraksız ölemez!

Sakin kader deme!

Kaderin üstünde bir kader vardır.

Ne yapsalar boş, göklerden gelen bir karar vardır.

Gün batsa ne olur, geceyi onaran bir mimar vardır!

Göklerden gelen karara boynunu uzatan bir nesil çıkar. Gözünü budaktan esirgemez, topun, tankın, kurşunun üzerine yürür, korkmadan, çekinmeden... Hatta koşarcasına... Bu bir kişinin destanı değildir. Bir milletin, el ele verip kendi istiklâlini ve istikbâlini korumasının destanıdır. İhânete, düşmanlığa, vefasızlığa meydan okumasıdır. Hakka, hakîkate, birliğe, kardeşliğe, dostluğa sahip çıkması ve bu uğurda bütün sevdiklerini, bir an bile düşünmeksizin arkada bırakabilmesidir. Tüm şehitlerimizin rûhu şad olsun, mekânları cennet, makamları âlî olsun.

Dipnot

* Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Eğitimci-Yazar Ali Özkanlı ile Birlik ve Beraberlik Ruhu Konulu Röportaj

“Bu yüce millet, geçmişten günümüze kadar savaşı değil barışı, tefrikeyi değil birlikte yaşamayı tercih etmiştir. Bizim temel şîârımız, her daim zâlimin karşısında, mazlûmun yanında yer almaktır; hakkı ve haklıyı savunmaktır; kimsesizin, mağdurun, mültecinin, garibin ümidi olmaktır; çaresize çare sunmaktır.”

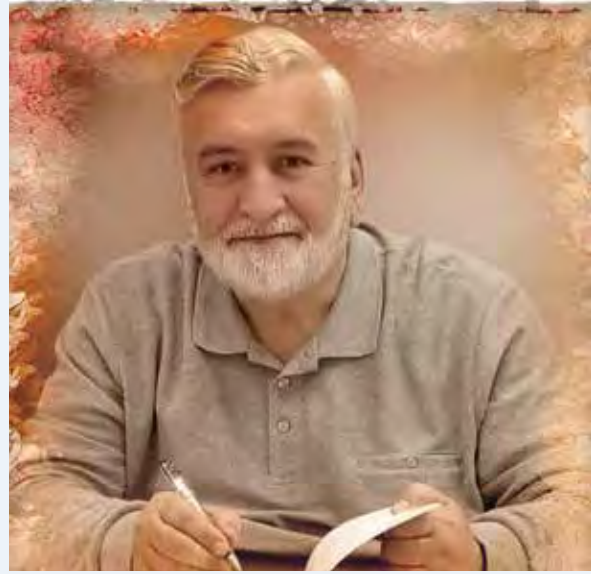

Allah'ın birliği inancına dayanan dinimiz, tam anlamıyla bir kardeşlik ve birlik dini olduğuna göre, birlik beraberlik konusunda neler söylemek istersiniz hocam?

Son yıllarda hem İslâm ümmeti olarak hem de millet varlığımızla yine imtihan çemberinden geçiyoruz. Gücümüzü zayıflatmak, kardeşi kardeşe kırdırmak isteyenler, fitne, terör ve ihânet silahıyla üzerimize geliyor. İslâm coğrafyasının dört bir köşesinde açılan ateş çukurlarının içine ölkemiz de çekilmeye çalışılıyor. Türlü hile ve desiselerle, plan ve tuzaklarla varlık ve bekâmımız, istiklâl ve istikbâlimiz hedef alınıyor. Birliğimiz ve dirliğimiz tehdit edilerek aslında İslâm ümmetinin umutları tüketilmek isteniyor.

Necip milletimiz, bugün oynanan bütün karanlık oyunları ferâset ve basîretiyle elbet bozacaktır. Zorlukları elbirliğiyle bir kez daha aşacak ve ihâneti püskürtecektir. Bu kahraman milleti hedef alanlar iyi bilmelidir ki; bizim en muazzez değerlerimizin başında vatanımız gelir. Biz, gerektiğinde aç ve susuz yaşarız, fakat hürriyet ve bağımsızlığımızdan, izzet ve onurumuzdan aslâ taviz vermeyiz. Mukaddesatımız uğrunda bedenimizi siper ederiz, ama bir karış vatan toprağından bile vazgeçmeyiz. Bu yüce millet, geçmişten günümüze kadar savaşı değil barışı, tefrikayı değil birlikte yaşamayı tercih etmiştir. Bizim temel şîârımız, her daim zâlimin karşısında, mazlûmun yanında yer almaktır; hakkı ve haklıyı savunmaktır; kimsesizin, mağdurun, mültecinin, garibin ümidi olmaktır; çaresize çare sunmaktır.

İslâm'ın fetih anlayışı gereği bizim yüce ideallerimiz vardır. Bu ideal, değerleri sömürmek değil, yüceltmektir. İnsanlığa huzur, barış ve medeniyet takdim etmektir. Yeryüzünde kötülüğe engel olup iyiliği hâkim kılmak için çalışmaktır. Kadınıyla erkeğiyle, çocuğuyla yaşlısıyla, kahraman güvenlik güçlerimizle milletimizin her ferdinin bugün verdiği şanlı mücâdele, işte bu yüce ruh ve idealin bir tezâhürüdür. Millet olarak Rabb'imizin karşısında, tarih önünde insanlık adına her birimize görev ve sorumluluklar düşüyor. Bizi birbirimize düşürmek isteyenlere inat,

Özgeçmiş

1956 yılında Kayseri'de dünyaya geldi. İlk, orta, lise ve yükseköğrenimini Kayseri'de tamamladı. 1978 yılında Kayseri Eğitim Enstitüsü'nden mezun oldu. 1979 yılında öğretmenlik hayatına başladı.

Yurdumuzun değişik bölgelerinde Ordu Merkez Gökömer Köyü Hacılar Mahallesi İlkokulu, Kayseri Pınarbaşı İnliören Köyü İlkokulu, Diyarbakır Silvan Otluk Köyü İlkokulu, Ankara Çubuk Mutluköy İlkokulu, Kayseri Melikgazi Mustafa Yazar İlköğretim Okulu, Aydınlukevler İlkokulu ve Burhan Dinçbal İlköğretim okullarında 15 yıl sınıf öğretmenliği, 10 yıl Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenliği yaptı. 2004 yılında emekli oldu. Evli, iki çocuk babası olup dört torun sahibidir.

Yazar; söyleşi, imza günleri, tv, radyo ve şiir programlarıyla çalışmalarına devam etmektedir. Gazete, dergi ve sitelerde aile, eğitim, kültür, sanat ve edebiyat yazıları yazmaktadır. 1986 yılında "Yılın Öğretmeni", 2012 yılında "Yılın Radyo Programcısı", 2015 yılında "Yılın Şairi" ve 2017 yılında "Yılın Eğitimcisi" seçildi. Çalışmalarından dolayı değişik kurum ve kuruluşlarca 100'den fazla plaket, madalya ve belge ile ödüllendirildi. 13 kitabı yayımlandı. Değişik bestekârlar tarafından 52 şiiri bestelendi.

gönüllerimizi iman kardeşliğiyle sımsıkı kenetlemeye devam edelim. Terörü, fitne ve fesadı körüklemeye yönelik oyunlara karşı uyanık olalım.

Birlik ve beraberlik rûhunun en güzel örnekleri olarak 15 Temmuz Şanlı Direnişi ve Asrın Felâketi olarak nitelendirilen 6 Şubat Depremi'ni söyleyebiliriz. Bu felâkette; devletimiz insanların yanında oldu. Milletimiz AFAD, Kızılay, Diyânet, gönüllü kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, vakıflar, dernekler tek yürek oldular. El ve gönül birliğiyle yardım seferberliği başlatıldılar. Kardeşlerinin yardımına koştular. Para ve eşyâ yardımlarıyla deprem yaşanan şehirlere akın ettiler. Devletimiz; çadırlar, konteynerler, geçici ve kalıcı evlerle mağdurun yanında olarak birlik ve beraberlik rûhunu diri tuttu.

Yüce Rabb'imiz Âl-i İmrân suresinin 103. âyetinde şöyle buyuruyor:

"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'ân'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz, birbirinize düşmandınız da O, kalplerinizi birleştirmişti. O'nun nime-ti sayesinde kardeş olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de, O, sizi oradan kurtarmıştı. Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz."

Millet olarak büyük bâdirelerden, ağır im-tihanlardan geçtik. Daha dün Çanakkale'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da vicdanı paslanmış, insafını ve insanlığını kaybetmiş güçler, bizi tarih sahnesinden silmek amacıyla üzerimize geldi. Zaman oldu tarihimizin en büyük ihânetlerine mâruz kaldık. Bu zor günlerde bizi muzaffer eyleyen muazzam bir gücümüz vardı; bu güç, Allah'a olan sarsılmaz imanımızdı. Vatana, ezana, bayrağa ve bağımsızlığa olan aşkımız, şehitlik ve gâzilik sevdamızdı...

Birlik ve beraberlik konusunda; ilim, irfan sahibi, gönüller sultanı Osman Hulûsi Ateş Efendi Hazretleri'nin şiirleriyle gönülleri aydınlattığını biliyoruz. Bu konuyla ilgili neler söylemek istersiniz?

2008 yılından bu yana Somuncu Baba dergisinde yazan biri olarak Hulûsi Efendi Hazretleri'nin şiirlerini ve hutbelerini okuyor ve faydalanıyoruz. Gerek kitaplarımızda, gerek tv, radyo programlarımızda gerekse yazdığımız gazete, dergi ve sitelerde zamanla yüreklere şifâ olacak sözlerini dile getiriyoruz.

Osman Hulûsi Efendi Hazretleri; halk edebiyatı alanında yazdığı gibi Dîvân edebiyatı alanında da güzel örnekler vermiştir. Yirminci asrın

şairi olmasına rağmen dîvân şairi gibi aruz vezniyle, dîvân edebiyatı nazım türünde şiirleri var. Şiirlerinde Fuzûlî ve Şeyh Gâlib'in izlerini görüyoruz. Yine Mevlânâ Celâledîn-i Rûmî, Yûnus Emre, Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî, Erzurumlu İbrâhim Hakkı Hazretleri'nin eserlerine benzer şiirler de yazmış. Osman Hulûsi Efendi Hazretleri'nin, şiirlerinde birlik ve beraberlik konusuna yer verdiğini biliyoruz.

*İkilik birlik oldu
Gönüller dirlik oldu
Aşk oldu enîsimiz
Dost oldu celîsimiz.*

***

*Hayâlini enîs edinmiş idi
Gam u derdin celîs edinmiş idi.*

Şeyhî'nin bu şiirinde de dostun, dostluğun anlamı verilmiş. Gerçekte insan Bezm-i Elest'te Rabb'ine söz vermesinin sırrı dostun dosta söz vermesidir. Çünkü Allah'ın nûru âdemi yaratılıştan toprağa can olmuştur. Can içre can budur. 'Ete kemiğe büründüm, Yûnus diye göründüm.' sırrı da budur." Nesîmî'nin ve Hallâcı Mansur'un "Ene'l-Hakk" demesi de budur. İkilikten birliğe geçişte hakikat sırrını taşıyamamış gönül taşkınlığı ile "Ben Hakk'ım" demiştir. Aslında özde ikilik yoktur. Birliğe giden yolda mâsivâyî aradan kaldırmaktır gaye. Enîsimiz de Celîsimiz de seyri sülûk yolunda gayemiz olan kâmil insan olup Hak ile bir olmaktır.

Allahu Teâlâ Hazretleri birdir ve tektir. Canlı cansız bütün yaratıklar farklı özellikler gösterse de hepsi Yaraticı'ya işaret eder. Bu bakımdan çoklukta aslında birlik vardır. Osman Hulûsi Efendi gördüğü her şeyde Allah'ın varlığını ve birliğini hissettiğini, gönlünün ikilikten kurtulup dirliğe, düzene erdiğini vurguluyor. Bu noktaya Allah aşkı ile geldiğini en yüce sevgiye ulaşarak her an murâkabesi altında olduğunu hissettiğini, bir an bile aklından çıkarmadığını dile getiriyor. Çünkü seven, sevdiğini hiçbir zaman aklından çıkarmaz. Her şeye O'nun nûruyla bakıyor, her

"Seven, sevdiğini hiçbir zaman aklından çıkarmaz. Her şeye O'nun nûruyla bakıyor, her varlıkta O'nu müşâhede ediyor. Böylece mânevî sevgiliye olan aşkı onun ayrılmaz dostu, celîsi, hem-demi oluyor."

varlıkta O'nu müşâhede ediyor. Böylece mânevî sevgiliye olan aşkı onun ayrılmaz dostu, celîsi, hem-demi oluyor.

*Birlik yoludur bendeye esbâb-ı tevekkül
Maksûda yeter bend ile erbâb-ı tevekkül*

Allah yolunda birlik olmanın yolu sebepler dâiresinde yürümek. Yürümek şerîattır aslında. Baş gözünün gördüğü zâhirî sebeplerdir. Asıl olan ise emmâreyi geçip levvâmede çok durmadan mütmain olmaktır. Sonra Hakk'ın sır kapısına dayanan kâmil insan ki erbâb olur her hâli dostuna tevekküldür.

Rıza ve tevekkül yüce bir makamdır. Kul, Allah'ı gerçek mânâda bütün varlığıyla birlediğini bilmek, yaşamak, hissetmek, her varlıkta O'nun birliğini görmek istiyorsa tevekkül sahibi olmalı, bütün tedbirleri aldıktan sonra gönlünü bunlara bağlamayıp sadece Allah'a bağlamalıdır. O zaman tevekkül, birliğe ulaşma sebebidir. Erbâb-ı tevekkül (olduğunu iddia eden)e (gönlünü Allah'a) bend (etmesi) maksûd(una ermesi) için yeter.

Osman Hulûsi Ateş Efendi'nin hutbelerinde geçmişe, günümüze ve geleceğe yönelik önemli mesajlar verdiğini de biliyoruz. Bu konuyla ilgili neler söylemek istersiniz?

Bir gönül insanı olarak toplumun bütününü kucaklayan, birlik ve beraberlik rûhuna uygun hutbeleri var. Hutbelerinde insanların içine düştüğü tehlikeyi ve ne hâle geldiğine dikkat çekerek şöyle söylüyor. "Allah korusun birbirimizi yiyecek hâle geldik. Peygamberimiz; 'Haksız yere bir damla kan dökülürse Allah'ın arşı titrer.'

“Kul, Allah’ı gerçek mânâda bütün varlığıyla birlediğini bilmek, yaşamak, hissetmek, her varlıkta O’nun birliğini görmek istiyorsa tevekkül sahibi olmalıdır.”

buyuruyor. Birbirimizin ev ve yuvasını, ocağını söndürmeye çalışıyoruz. Buna ne Allah, ne de vicdan razı olur.

Artık uyanalım, necip ve aziz milletimizin, cennet vatanımızın, rahat ve huzur içinde yaşamasına birlik ve beraberlikle çalışalım. Hiç bir kötü hareketimizle, onları rencide edecek hâlde bulunmayalım. Kötülükler son verelim, lânetlenmiş ve ihtiraslı münâfıkların kötü niyetli bölücü sözüne ve tahrîkine kulak asmayalım. Muhakkak bilelim ki, bu gibi insanların istediği bu İslâmî dayanışmayı bozmak, aramıza nifak

sokmak, alçak emellerine nâil olmak için birbirimize düşürerek, kardeşlik bağlarımızı koparak elinden geleni yapmaya çalıştığı nefret edilen arzularıdır. Sözün özü gayemiz dâimâ memleketin zararına değil, yararına olmalıdır. Allah cümlemize hayırlar ihsan buyursun.”

Hulûsi Efendi Hazretleri; toplum içinde yaşayan insanların mutluluğa kavuşması, ancak birlik ve beraberlik içinde kaynaşmak ve bütünleşmekle mümkün olduğuna parmak basarak, “Yalnız başına bir damla, bir hiç mesâbesindedir. Damlaların meydana getirdiği deniz ise, çok güçlüdür. Yalnız başına bir tuğla hiçbir şey ifade etmez, tuğlaların yan yana getirilmesinden oluşan binâ, çok şey ifade eder. Yalnız başına bir insan, fazla bir şey yapamaz. İnsanların birleşmesinden hâsıl olan topluluk, çok şeyi başarabilir. Bunun için dinimiz; birliği ve kardeşliği, huzur ve âhengi gerçekleştirecek her davranışı benimsemiş, güzel görmüş ve emretmiştir. Bunun aksine kardeşliği ve birliği bozacak her hareketi yasak-

lamış ve engellemiştir. 'Allah'ın rahmet eli birlik ve topluluk üzerindedir.' diyen Sevgili Peygamberimiz, diğer hadislerinde kardeşlik şuurunu içerisinde birbirimizi sevmeyi, cennete girme sebebi olarak haber vermiştir.

Dinimizin her Müslüman'a zorunlu olarak yüklediği ibâdetlerde bu birlik ve kardeşlik rûhunu bulmak mümkündür. Herhangi bir rütbe ve sosyal sınıf farkının gözetilmediği camilerde, Cuma, bayram ve diğer vakit namazlarında aynı safa dizilerek, gönül gönüle, âdeta bir ruh hâlinde ibâdet eden, yine tam bir eşitlik içerisinde oruç tutmakla, sabır ve irade gücünü tazelayan mü'minler, birlik ve kardeşliğin güzel bir örneğini vermektedirler."

Birlik ve beraberlik konusunu şiirler üzerinden anlatacak olursak hangi örnekleri verebiliriz?

Bizler, din ve mukaddesat uğrunda doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle, güneyiyle binlerce evladımızı şehit vererek bu toprakları beraberce vatan kıldık. Aynı secdede Allah'a kul olmakla, aynı kiblede istikâmet bulmakla, birbirimize olan muhabbetle, birlik ve beraberlik rûhuyla bütün zorlukların üstesinden geldik.

Bunu İstiklal Marşı Şairimiz Mehmet Akif Ersoy birlik şiirinde ne güzel dile getiriyor:

*Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz.
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz;*

*Düşer mi tek taşı sandın harîm-i nâmûsun,
Meğerki harbe giden son nefer şehîd olsun.*

*Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırrsa,
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırrsa,*

*Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsar,*

*Değil mi cephemizin sînesinde îmân bir;
Sevinme bir, acı bir, gâye aynı, vicdân bir;*

*Değil mi ortada bir sîne çarpıyor, yılmaz,
Cihan yıkılsa emîn ol bu cephe sarsılmaz!*

Âşık Veysel Şatıroğlu; birlik konusunda anlamlı satırlarıyla bu rûhu ne güzel anlatıyor:

Allah birdir Peygamber Hak

Rabbî'l-âlemîn mutlak

Senlik benlik nedir bırak

Söyleyim geldi sırası

Veysel sapma sağa sola

Sen Allah'tan birlik dile

İkilikten gelir belâ

Dâvâ insanlık dâvâsı

Orhan Seyfi Orhon birlik şiirinde birliği adeta gönlümüze nakşediyor;

İkilik yok, birlik var;

Yalnız bunda dirlik var;

Yalnız bundadır felâh;

Lâilâheillallah!

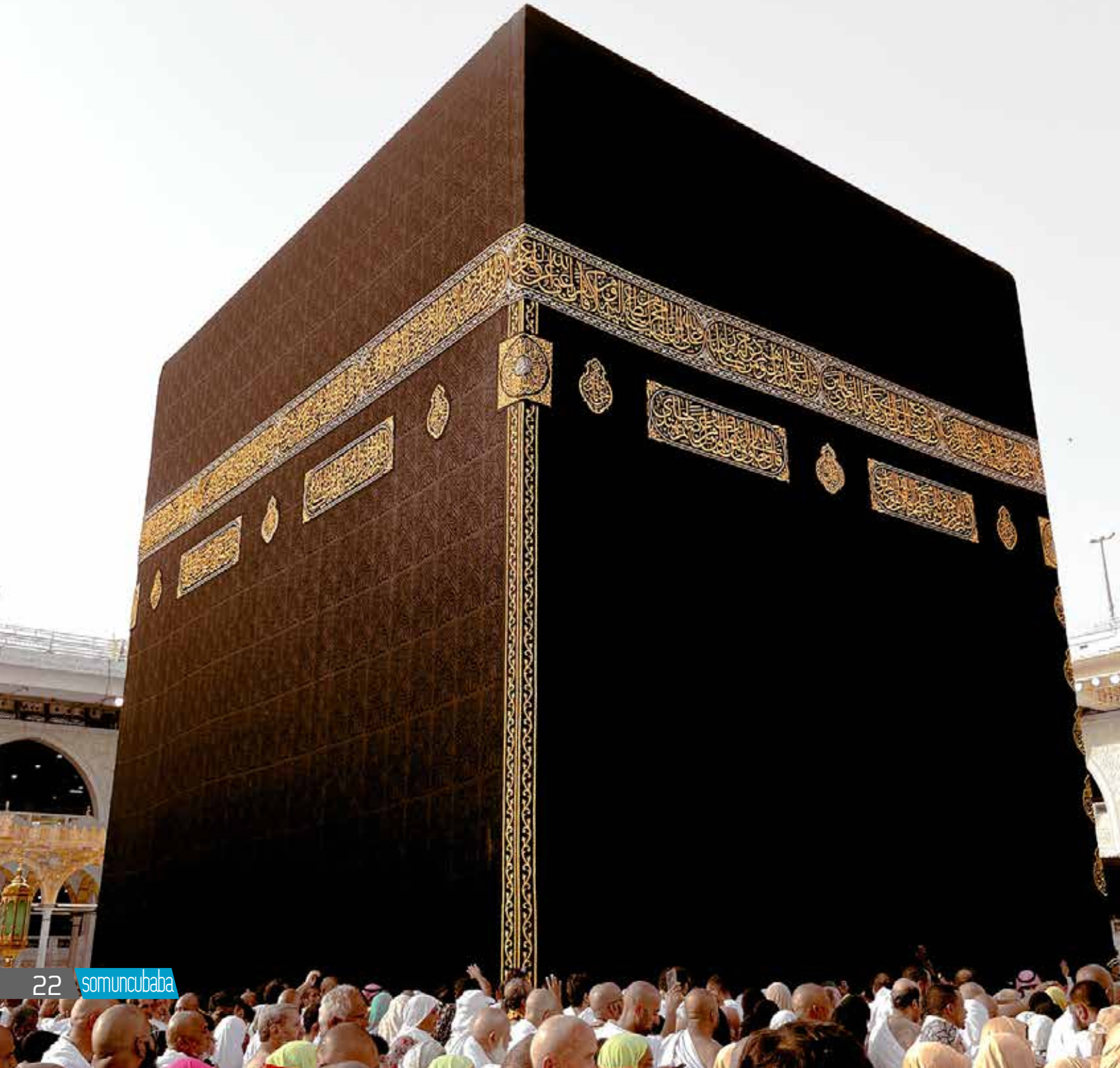
Hocam son olarak neler söylemek istersiniz?

Öncelikle bana bu imkânı verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Gönlümüzden çıkanların hayırlara vesîle olmasını Rabb'imden niyaz ediyorum. Rabb'imiz! İstiklâl ve istikbâlimiz, birlik ve beraberliğimiz uğrunda mücâdele eden kahraman ordumuzdan, güvenlik güçlerimizden râzı olsun. Rabb'im kolaylıklar versin. Şehitlerimize rahmet, gâzilerimize sağlık ve âfiyetler diliyorum.

Allah'ım! Birliğimize, dirliğimize göz dikenlere, izzetimize, şerefimize kast edenlere fırsat vermesin! Türk İslâm âlemini her türlü dış ve iç düşmanlardan, münâfıklardan, hâinlerden muhâfaza eylesin! Rabb'imiz! Terör ve vahşetten, kan ve gözyaşından, fitne, fesat ve bozgunculuktan beslenenlere karşı milletçe tek vücut olmayı nasip eylesin! Asırlardır İslâm'ın sancaktarlığını yapan, adının gök kubbede yankılanması için çabalayan bu aziz milleti mahçup etmesin! Rabb'im, azmimizi, muhabbetimizi, birlik ve beraberliğimizi zedeleyecek her türlü söz ve eylemden uzak durmamızı nasip eylesin. Âmîn...

Tevhîdin Sembolü: Kâbe-i Muazzama

Şiâr, sözlükte, “bir şeyin kendisine özgü niteliklerine kılavuzluk eden alâmet, nişan, sembol, parola” anlamlarına gelir. Çoğulu, şeâir olup, bir şeye alem kılınan, bir şeyle alâmetlendirilen her şeydir. Terim olarak şiâr, Allah tarafından vaz’ edilen, O’na kulluk etmeye vesîle olan, saygı gösterilmesi ve korunması gereken belli ibâdet, işaret ve sembollerdir. Bu bağlamda dini şiâr, hem ibâdet mekânına ve hem de ibâdetin kendisine denilir. Kur’ân-ı Kerim’de şiâr kelimesi geçmemekle birlikte Allah’a itâatin alâmetleri, nişâneleri mânâsındaki şaîre kelimesinin çoğulu olan şeâir, Allah kelimesine muzaf olarak dört yerde zikredilir. Hepsisi de hac mekânları ve bu mekânlarda yerine getirilen hac amelleriyle ilgilidir. “Meşâiru’l-hac” denilen bu mekânlardan maksat, haccın beş duyu organınca görünen, hac ibâdetinin yerine getirildiği belli kutsal yerler ve bu yerlerde yapılan “a’mâlü’l-hac”dır.

İslâm’da, haccın hem mekânları ve hem de bu mekânlarda yapılan ibâdetler şeâirden kabul edilmiştir. Bu şeâirden birisi, yeryüzünde ilk yapılan Kâbe-i Muazzama’dır. Hz. Âdem’e (a.s.) orada haccetmesi emredildiğinde, Cibril (a.s.) kendisine; “Senden iki bin yıl önce melekler orada haccetmişti.” demiştir. Hz. Âdem’in tavaf ettiği Kâbe’nin yeri kaybolmuştu. Yüce Allah onun yerini Hz. İbrahim (a.s.)’e göstermiş o da oğlu Hz. İsmail (a.s.) ile birlikte eski temelleri üzerinden yeniden inşâ etmişlerdi. Onu tavaf etmek hac ve umre ibâdetlerinin önemli bir parçasıdır. Aynı zamanda Müslümanların kiblesi olan Kâbe, İslâm’da tevhîd inancının ve ümmet birliğinin bir sembolüdür. Onun kutsallığı, sadece maddî yönüyle değil, asıl Allah’ın bir meşâirinden olmasıyla.

Yüce Allah Ka’be için “evim” buyurmak suretiyle onu kendine izâfe etmiş, ona ayrı bir şan ve şeref vermiştir. Bu sebeple insanlar asırlardır hem hacca ve hem de Kâbe’nin Rabb’ine kulluğa çağrılmaktadırlar. Önemli bir şiâr olan Kâbe, aynı zamanda Allah’ın yüce varlığına işaret eden apaçık delillerin ve İbrahim (a.s.)’in maka-

“Güven mahalli olan Kâbe, Rahman’ın misafirlerinin ibâdet ettikleri bir mekân olmasıyla birlikte bir bereket ve mecâzî anlamda hidâyet kaynağıdır.”

mının bulunduğu bir yerdir. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail Peygamberlerin döne döne Allah’ın evini inşâ ettikleri gibi, bizler de Kâbe’nin etrafında döne döne gönül evimizi tevhîdî duyarlılıkla yeniden inşâ etmeliyiz.

Mecâzî anlamda “Allah’ın evi” olan Kâbe-i Muazzama, insanlar için bir kıyam merkezi ve tevhîd inancının müşahhas bir göstergesi de

kılınmıştır. Bu sebeple istikbâl-i kible, namazın farzlarından sayılmıştır. Kur'ân'da buyrulduğuna göre, birey ve toplumların yüzlerini ve yönlerini kendisine doğru çevirdiği bir Kible'si vardır. Bu mânâda Kâbe de, mü'minlerin namaz kılarken bedenleriyle birlikte benliklerini de çevirdiği bir kibledir/yöndür.

Öte yandan Kâbe, dünya Müslümanlarının hayat tarzı olarak benimsediği İslâm'ın, mü'min gönüllerde temsili olarak soyut ve somut mânâda bir rol kazandırılan kutsal mekânın adıdır. Onun kutsallığı, Allah'ın bir işareti olmasından dolayıdır. Güven mahalli olan Kâbe, Rahman'ın misafirlerinin ibâdet ettikleri bir mekân olmasıyla birlikte bir bereket ve mecâzî anlamda hidâyet kaynağıdır. Sözlükte 'mübârek' sözcüğü, artmak ve çoğalmak anlamlarına gelir. Mekke'nin 'mübârek' vasfıyla anılması, mânevî anlamda Kâbe'de yapılan ibâdetlerin sevabının bol olmasına bir işaret olduğu gibi Mekke ehlinin ve ziyaretçilerinin maddî anlamda servetlerinin bereketlenmesi mânâsına da gelir. Çünkü İbrâhim (a.s)'ın Mekkeliler ve Mekke'ye ibâdet

etmek maksadıyla gelenler hakkında bereket duâsı vardır. Bu sebeple hac ve umre yapmak için Mekke'ye gelen Müslümanlar hem maddî ve hem de mânevî açıdan büyük bereketlere gark olmaktadır. Yüce Allah Kâbe'nin hürmetine fakirleri zengin kılmaktadır. O'nun Ganî oluşu karşısında herkes fakirdir.

İslâm'da hac ve umre ibâdetlerinin yapılmasına mekân teşkil eden Kâbe, aynı zamanda evrensel İslâm kardeşliğinin sergilendiği birlik platformudur. Onun için Yüce Allah İslâm birliğini sağlasınlar diye biz Müslümanları her sene hacca ve umreye davet ediyor. Bu açıdan Kâbe ve tavaf, çoklukta birlik düşüncesinin sembol ismi olmuştur. Hayatının bir bölümünde siyah ırka mensup olmakla övünen ve beyaz ırka derin öfke besleyen Amerikalı Malcolm X (ö. 1965)'in hidâyet öyküsünde Kâbe'nin bu yönü, çok güzel dile getirilir. O, kendi adını taşıyan 'Malcolm X' adlı eserde bu değişimi şöyle anlatır:

"Hacca gitmek, görüş açımı alabildiğine genişletmiştir. Hac ibâdeti, benim rûhuma yeni bir İslâm anlayışı yükledi. Kutsal beldede geçirdi-

ğim iki hafta içerisinde, Amerika'da geçirdiğim 39 yıl boyunca hiç rastlamadığım şeylere şahit oldum. Bütün ırkları, bütün renk tonlarıyla tanıdım. Kâbe'de, ırk ve renk ayrımcılığının olmadığı gerçek kardeşlik anlayışını gördüm. Gerçek İslâm bana göstermiştir ki, beyazların tümünü birden bir kalemde silip atmak çok yanlış bir zihniyetmiş. İslâm'da Arab'ın Acem'e, Acem'in Arab'a üstünlüğünün olmadığını, üstünlüğün ancak takvâda olduğunu öğrendim. Eğer haccın rengârenkliği, mânevî cephesi bütün bir dünyaya yeterince duyurulabilirse ve gereği gibi anlatılırsa, İslâm'ı din olarak seçenlerin sayısı, en azından iki-üç misli daha artacaktır."

Amerikalı Müslüman Malcolm X'in de anlattığı gibi Kâbe'nin şahsında hac ibâdeti, her türlü dil, mezhep, renk farklılığının 'ümme't' kalıbında eridiği bir mânevî atmosferin adıdır. Bugün İslâm topraklarında emperyalist güçler, Müslümanların etnik ve mezhepsel farklılıklarını istis-

mar etmek suretiyle birbirlerine düşürmeye çalışıyorlar. Bu sebeple hac kongresi etnik ve mezhepsel hastalıkların tedavisinde iyi bir fırsattır.

Sonuç olarak, hac ibâdetinin mihrini oluşturan Kâbe-i Muazzama, tevâhidin bir sembolüdür. Müslümanların birliğinin ve dirliğinin yegâne simgesidir. Kâbe bir güneşse, onu tavaf eden Müslümanlar gökteki yıldızlar gibidir. Bu kozmik harekete katılan insanlar ümmetin birliğini ve gücünü temsil etmektedirler. Mekke'ye hac farîzasını ve umre ibâdetini yapmak için giden her Müslüman, yaşadığı coğrafyalardaki Müslümanların gönüllü temsilcisidir. Esas olan, fizikî Kâbe ile gönül Kâbe'sinin koordinatlarını iyi kurmaktır. İşte o zaman Kâbe'nin yol göstericiliği anlaşılabilir olacaktır.

Dipnot

*Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Birlik Türküsü

Birlikte kuvvet, ayrılıkta azap var
Bu gerçek değişmez, kıyâmete kadar

Bir elin nesi, iki elin sesi var
Berâberlikte kardeşlik bestesi var

Düşmanların bir oku kırması kolay
Toplu okların kırılması zor olay

Komşular, birbirinin külüne muhtaç
Komşular, birbirinin gülüne muhtaç

Hep bir Havvâ Ana'dan gelmiyor muyuz?
Hep bir Âdem Ata'dan gelmiyor muyuz?

Dünyâyı gülşene döndürebiliriz
Onu cehennem yapmaya gelmedik biz

Ey Allah'ın kulları, kardeş olunuz!
Muhtaçları ısıtan güneş olunuz!

Bir aile değil mi, bütün insanlık?
Ebedî kurtuluş yolu, Müslümanlık?

Öldürmek için gelen sende dirilsin
Hayra, sabra adanmış altın nesilsin

Bir, bir daha, iki değil, on bir olur
Mısrâlar birleşirlerse şiir olur

Kale gibi millete düşman giremez
Toplu kalpleri hiçbir top sindiremez

Savaşta, barışta, omuz omza, kol kola
Gönüller kenetlenmeden çıkma yola

Birlik, kardeşlik potasında eririz
Dosta güven, düşmana korku veririz

Birlik, berâberliğimiz kâim olsun!
Huzur, güven, mutluluk dâim olsun!

Bekir OĞUZBAŞARAN

Birlik Vakti

Bu gökyüzü, bu dağ, deniz, bu toprak zemin,
Ay yıldızlı, nazlı bayrak, bu vatan kimin?
Yıllar yılı bölünmedik fırka kalmadı,
Kimse dirlik yollarında kapı çalmadı,
Bu kavgalar hangimizden bir can almadı,
Akar mı el ele versek kan oluk oluk?
Musafaha etmeliyiz el bölük bölük...

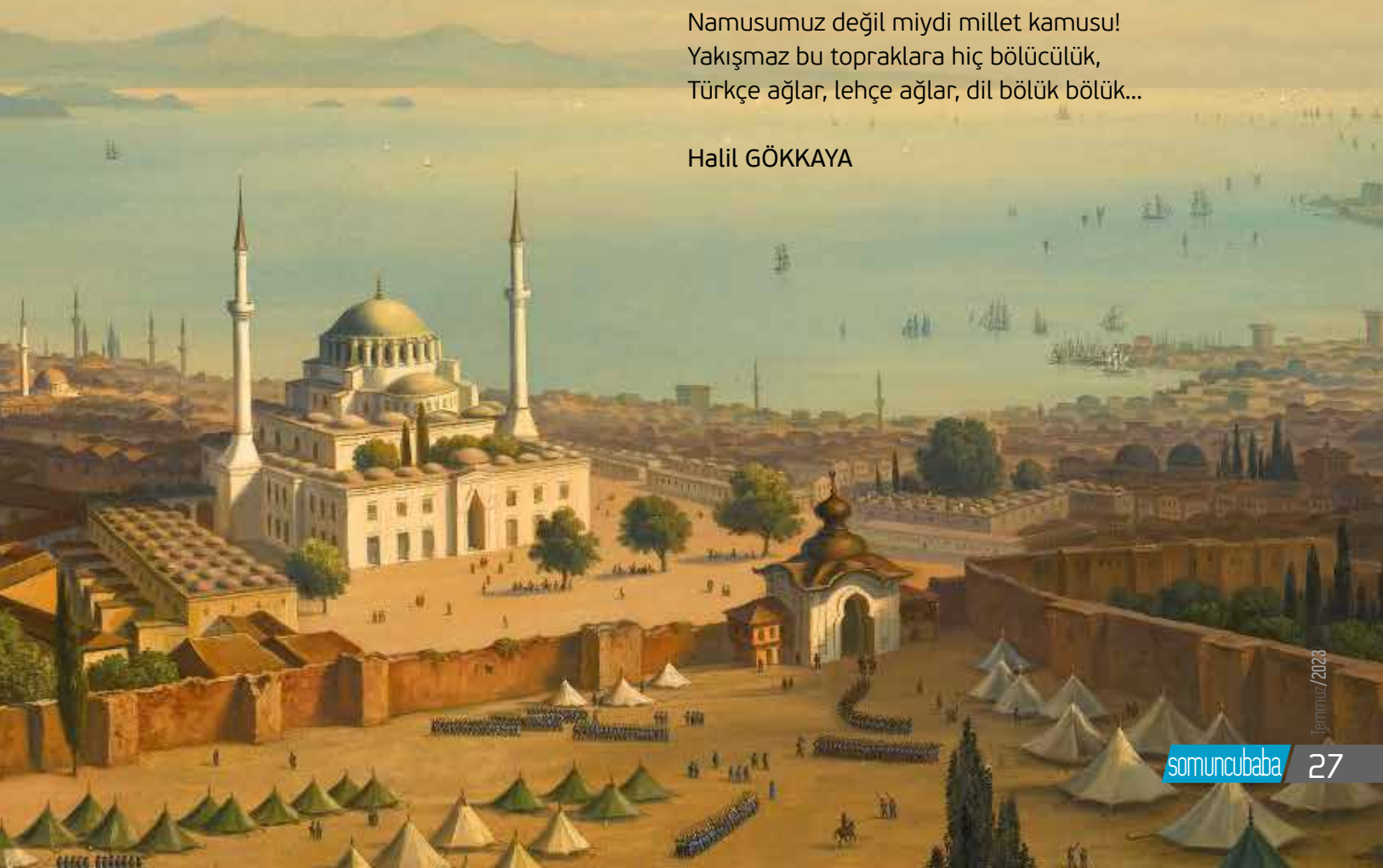
Biz Allah'ın kullarıyız hem kölesiyiz,
Muhabbetin müptelası, gül delisiyiz!
İnsanları bir arada inancı tutar,
Bu yürekler Allah Allah diyerek atar!
Sahtekârlar çaktırmadan kullanır atar,
İmânımız göğsümüzde değilse çelik,
Kimden gelir, kime gider yol bölük bölük?

Osmanlının torunuyduk unutturdular,
İçimizde fink atıyor Siyonist turlar!
Doğu batı tartışması artık son bulsun,
Gönlümüze vatan aşkı, muhabbet dolsun,
Mazisine sövenlere yazıklar olsun,
Tarihini anlamamak gerçek delilik,
Neresinden tutacağız dal bölük bölük,

Sendeki bu aklı-fikri sana veren kim,
Beynimize hangi çarpık fikirler hâkim?
Şu Alevî köyü dersin, şu köyse Sünnî,
Ne zamandır uyutuyor bölücü ninni?
Hep hazırdan tüketirken bıraktık fenni,
Kılık süslü, kalem puslu, düşünce delik,
Kim çiziyor sınırları, il bölük bölük...

Celil der ki, birlik varsa yücelir vatan,
Mahşer günü yapışacak yakana atan!
Kale gibi kenetlensek kim kurar pusu,
Yabanlara bırakılmaz, halkın namusu,
Namusumuz değil miydi millet kamusu!
Yakışmaz bu topraklara hiç bölücülük,
Türkçe ağlar, lehçe ağlar, dil bölük bölük...

Halil GÖKKAYA

پیمانہ سی کوثر پیدمردا وضہ جنت
اولم نیت ایلر کیر سیک اولو محرم صحبت

Sohbet Meclisi Cennet İklûmi

“Peymânesi Kevser yeridir ravza-i cennet
Ol niyyet ile girsen olup mahrem-i sohbet”

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)

Sohbet; arkadaşlık edip ünsiyet kurmaktır. Bedenle ya da gönülle uzun süre beraberlik hâlinin tesis edildiği, dinî veya dünyevî konuların konuşulduğu toplantıya da sohbet denir. Ancak tasavvufta, “şeyh yahut büyük âlimler ile beraber olup onlardan mânevî anlamda feyizlenmek, onların ilimlerinden ve edeplerinden istifade etmek” anlamındadır. Sûfîler, tasavvufî sohbetlerde kendisinden üstün olanla sohbet ederek, o saygın zâta hizmet eder, hizmetinde bulunurlar. Kendisinden daha aşağı derecede olan birisi ile sohbet edildiği vakit, şefkat ve rahmet duyguları yoğunlaşır. Çünkü kendisinden aşağı olan biri ile sohbet, sadece onun gönlünü almak ve ona merhamet duymaktan dolayı yapılır. Kendisiyle aynı seviyedeki kimselerle yapılan sohbetler ise; dostluk, arkadaşlık ve sevgiden ötürü yapılan sohbettir. Tasavvufta sülûk ehlinin çoğunluğu cismânî sohbette bulunur. Çünkü sohbette tebliğ, şifâhî eğitim ve irşadla beraber mânevî yansıma ve hâl eğitimi vardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in yakın arkadaşlarını ifade eden sahâbe kavramı; tasavvufun temel kavramlarından olan sohbet kavramı ile aynı köktendir. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.) ile yapılan dostluk, arkadaşlık ve onunla uzun süre beraber yaşamayı ifade eden sahâbe mefhûmunun tasavvuftaki yansımasının sohbet kavramı ve metodu ile ifade edildiğini söylemek mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.v.)’le bir süre birlikte yaşama tecrübesi bulunan kimseler sahâbî kabul edilebilir.

“Uzun süre birlikte yaşama” şartı tasavvuftaki sohbet kavramının da esasını teşkil etmektedir. Bu bakımdan mutasavvıfların sohbet anlayışının fakihlerin sahâbî kavramına olan yaklaşımları ile uyum arz ettiği anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir arasındaki dostluk ve arkadaşlık, tasavvuftaki sohbet kavramına tekâbül etmektedir. Diğer bir ifâde ile tasavvuftaki sohbet kavramı Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ashâbı arasındaki samîmî ilişkiye dayanmaktadır.

“Sohbetler usûlüne uygun gerçekleştirildiği zaman bereketli ve feyizli olmaktadır. Çünkü sohbetten maksat âdâb ile edeplenmektir.”

Sohbet; “Zihnen ve Kalben Beraberliktir”

Tasavvufta sohbetin dayanağı âyet ve hadislerdir. Nitekim Nakşbendî büyüklerinden Ubeydullah Ahrâr Hazretleri, “Sâdıklarla beraber olun.” âyetinde emredilen beraberliği cismânî birliktelik olan sohbet ve mânevî birliktelik olan râbita olmak üzere iki şekilde tefsir etmiştir.

Cenâb-ı Hak, Tevbe Sûresi’nin 119. âyetinde “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve sâdıklarla beraber olun!” buyurmaktadır. Ubeydullah Ahrâr Hazretleri der ki; “Bu âyet-i kerimedeki ‘Beraber

“Mürşid-i kâmilin sohbetlerinde tüketilmeyen bir hayat, Allah’a ulaştırmaya engel olduğu için hakkı verilmiş bir hayat değildir. Dolayısıyla bir mürîdin, mürşidinin sohbetine tam bir ihlasla katılması gerekmektedir.”

olun! emri, dâimî bir sûrette beraberliği ifade eder. Âyette ‘beraberlik’, mutlak olarak zikredildiğinden, hem fiilî, hem de hükmî beraberliği ihtivâ eder. Fiilî beraberlik, sâdıkların meclisinde kalp huzuruyla fiilen bulunmaktan ibarettir. Hükmî beraberlik ise gıyablarında da onların hâllerini tahayyül etmekten ibarettir.” Demek ki sâdık olma yolunda atılacak ilk adım, sâdıklarla beraber olmak, yani onlarla, muhabbetli bir ülfet içerisinde bulunmaktır. Sâdık olmak, bu durumun tabîî bir neticesidir. Yani Hak dostlarıyla beraberlikten maksat,

yalnızca maddî ve zâhirî beraberlik değildir. Gerçek beraberlik, kalbî beraberliktir. Bunun içindir ki büyükler, “Yemen’deki yanımda, yanımdaki Yemen’de.” buyurmuşlardır. Kalbî beraberlik ise evvelâ zihnî beraberlikle başlar. Bizler de Allah’ın sâlih ve sâdık bir kuluyla gıyâben de olsa, “zihnen ve kalben beraberlik” gayreti içinde olmayı gerektirir.

Çünkü sâlih kimselerle birlikte olup sohbetlerine katılmak, insanın bâtinî gözünü açtığı gibi basîretini de kuvvetlendirir. Dolayısıyla tasavvufta önemli bir esas olan sohbet, müridi mânevî mertebelere erdiren bir vesîledir. Çünkü sohbette, şeyhte bulunan istîdatların mürîde geçmesi söz konusudur. Ayrıca sohbet, muhabbet cezbesinin hâsıl olmasına vesîle olmaktadır. Bunlara ek olarak sohbet; insanda ilim ve tecrübeyi artırırken insanı zâhiren ve bâtinen de kuvvetlendirir. Bundan dolayı mutasavvıflar sohbeti çok önemli bir esas saymıştır. Hâlidîyye’nin üzerinde önemle durduğu sohbet, geniş mânâda mütâlâa edilmiş

ve samîmî bir niyetle sohbe girildiği zaman hayırları elde etmede bir vasıta görülmüştür. Hulûsi Efendi Hazretleri şöyle buyurur:

*Peymânesi Kevser yeridir ravza-i Cennet
Ol niyyet ile girsen olup mahrem-i sohbet*

(Sohbete mahrem olmak (sohbetten istifade etmek) niyetiyle (sohbet meclisine) girersen meclisin kadehi Kevser, yeri cennet bahçesi olur.)

Nakşbendiyye'nin temel ilkeleri arasında zikredilen sohbet, halvetin karşılığı olarak görülmüş ve halvetten daha fazîletli olduğu savunulmuştur. Sohbetler usûlüne uygun gerçekleştirildiği zaman bereketli ve feyizli olmaktadır. Çünkü sohbetten maksat âdâb ile edeplenmektir. Nitekim Hulûsi Efendi (k.s.), sohbet esnasında mürîdin bu âdâblara riâyet etmesi ve âdâbın öğrenilmesi için müridlerin kendi aralarında sohbet etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca sohbetin bir mektep olarak gönülleri yetiştirdiğini beyan etmiştir:

*Her bir edebin mektebidir gir taleb eyle
Ger âkıl isen âdem eder âdemi sohbet*

Edebe talip olan bu mektepten eğitim alır. Akıl sahibi insanları olgunlaştıran, yetiştiren sohbet ortamıdır. Onun içindir ki; müritlerin kendi aralarında sohbet etmeleri, mürşidin sohbetinde bulunma âdâbını öğretir.

Nakşbendî büyüklerine göre; insanı fenâ mertebesine ve Allah'a ulaştıran yollardan biri de, ilâhî cezbeyle beraber seyr u sülûkunu yapmış, kâmil ve hakîkî bir mürşidin sohbetinde bulunmaktır. Tasavvuf ehli bu bağlamda hayatta alınıp verilen nefeslerin en değerlisini, kâmil bir mürşidin sohbetinde tüketilen nefesler olduğunu belirtmişlerdir. Mürşid-i kâmilin sohbetlerinde tüketilmeyen bir hayat, Allah'a ulaştırmaya engel olduğu için hakkı verilmiş bir hayat değildir. Dolayısıyla bir mürîdin, mürşidinin sohbetine tam bir ihlasla katılması gerekmektedir. Bu durumda, mürîd şeyhinin fenâ derecesine ulaştığına inanmakla beraber

sohbetinde bulunan sâliklerin hepsini de yüksek makamda, kendisini ise âciz görüp, sohbet esnasında himmet ve feyiz istemelidir.

Gönül Yakınlığı ve Duygu Beraberliği

İnsanın sohbetinde öğrendiği ve muhâtaplarına yönelttiği nâzik dil ve üslûp, onun ilişkilerinde başarılı olmasına vesîle olur. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, "Söz, insan hâlinin tercümanıdır." derken şöyle devam etmiştir: "Söz dilden kulağa, oradan da akıl ve anlayışın kaynağı olan rûha ulaşır. Bu dil denen et parçasından hikmet nehri ırmak gibi akmakta, kulak denen deliklerden akıp, meyvesi akıl ve anlayış olan can bağına kadar gitmekte." der. Bütün bunlardan sonra insanın önce düşünme, sonra ses çıkartma özelliklerini kullanarak, idrâk ve tekâmül seviyesine bağlı bir biçimde, bu konuşmaları daha derinden, özüne doğru anlamlandırıp sohbe çevirdiğini söyleyebiliriz. Gerek samîmî konuşmaların gerekse ilâhî gibi gönüle tesir eden mânâlı sözlerin insan ruhuna olan etkisi, o ortamı cennete çevirir. Gönül ehli sohbet ortamındaki cennet huzûrunu, cennet iklimini yakalar ve oradan asla ayrılmak istemez.

Hz. Ali (r.a.)'den aktarılan bir söze göre, "Sözün dikildiği yer gönüldür; ısmarlandığı yer düşüncedir, onu kuvvetlendiren akıldır, meydana çıkaran dildir; bedeni harflerdir, canıysa anlamı; süsü düzenli söylenmesidir; düzgünlüğüyse doğru oluşudur." buyurur. Yine Hz. Mevlânâ, sözle ilgili olarak, "Sözün kaynağı akıl, gönül, kulak veya görüştür. Gönül olmasa ten, konuşmayı ne bilir? Gönül aramasa ten, araştırmadan ne anlar?" demiştir.

İletişim, fitrî olarak, gönüller arasındadır. "İnsanlar neden bağırarak konuşur?" sorusunun cevabı aşağıda nakledilen ve dervişlere mal edilen bir anonim menkıbede şöyle aktarılmıştır:

"İslâm âlimlerinden biri talebeleriyle Basra kıyısında gezinirken deniz kenarında birbirlerine öfke içinde bağırarak bir aile görmüş. Talebelerine dönüp, 'Öfkelendiğimiz insan yanı

“Akıl sahibi insanları olgunlaştıran yetiştiren sohbet ortamıdır. Onun içindir ki; müritlerin kendi aralarında sohbet etmeleri, mürşidin sohbetinde bulunma âdâbını öğretir.”

başımızdayken neden yüksek sesle konuşuruz? O kişiye söylemek istediklerimizi daha alçak bir ses tonu ile de duyurabilecek ve demek istediklerimizi rahat aktarabilecekken niye avazımız çıktığı kadar boğazımızı yırtarak

bağırırız?’ diye sormuş. Talebelerden ses çıkmayınca anlatmaya başlamış: ‘iki insan birbirine öfkelendiği zaman, kalpleri birbirinden uzaklaşır. Bu uzak mesafeden birbirlerinin kalplerine seslerini duyurabilmek için bağırarak mecbûriyetinde kalırlar. Ne kadar çok öfkelenirlerse, arada açılan mesâfeyi kapatabilmek için o kadar çok bağırmaları lâzım gelir. Peki, iki insan birbirini sevdiğinde ne olur? Birbirlerine bağırarak yerine sâkince konuşurlar, çünkü kalpleri birbirine yakındır, arada mesâfe ya yoktur ya da çok azdır. Peki, iki insan birbirini daha da fazla severse ne olur? Artık konuşmazlar, sadece fısıldaşırlar çünkü kalpleri birbirlerine daha da yakınlaşmıştır. Artık bir süre sonra konuşmalarına bile lüzum kalmaz, sadece birbirlerine bakmaları yeterli olur. İşte birbirini hakîkî olarak seven iki insanın yakınlığı böyle bir şeydir. Bu sebeple tartıştığınız zaman kalplerinizin arasına mesâfe girmesine müsâade etmeyin, izin vermeyin. Aranıza mesâfe koyacak sözlerden uzak durun. Aksi takdirde mesâfenin arttığı öyle bir gün gelir ki, geriye dönüp birbirinize yakınlaşacak yolu bulamayabilirsiniz.”

Sohbet meclisleri, insanın kendini bulacağı, cennet ikliminde hakîkati soluyacağı, rûhunu doyuracağı mânâ sofralarıdır. Sohbet için bir araya gelen topluluk, duygu ve düşünce birliği taşıyan bir topluluktur. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, bu konuyla ilgili olarak da Mesnevî’de şunları ifâde etmiştir:

“Aynı dili konuşan insanlar gönül dilinden habersiz iseler, dost değil, yabancıdır; ama gönül diliyle anlaşılan iki kişi birbirinin lisanını anlamasa da dost olabilir. Ya da kimsenin gönül dilini anlamadığı yerde, yüzlerce dil bilen dilsiz kalır. Dildeşinden ayrı düşen, yüz türlü nağmesi olsa bile dilsizdir.” Mevlânâ ayrıca, “İnsanlar, aynı gönül dilini konuşmaya başladıklarında aslında artık söze de ihtiyaçları yoktur; ‘Tanrım, harfsiz söz beliren o makamı, canımıza sen göster.’ der. Bilgiye ve samîmiyete dayalı sohbetlerde, muhabbet artar ve anlatılanlar, güzel örnekler

olarak hâfızalardaki yerini alır. Sohbet meclislerinde insanlar birbirlerinden nezâket, sevgi, şefkat, fedakârlık gibi güzel hasletleri öğrenir. Ancak hâlâ insan olmayı becerememiş ve beşer olarak kalmış varlık şüphesiz nefis sahibidir. Gurur, kibir ve çalımla hareket eder. İşte bu noktada hatip, sohbetini içten gelen bir inanç ve samîmiyete dayandırmaz ise inanılabilirlik ve dinlenme, dolayısıyla feyz alınma derecesi istenilen seviyeden çok uzaklarda kalır. Sohbetin faydalı olabilmesi için sevgi ve hoşgörü şarttır. Sohbeti güzelleştirip onu muhabbete çevirebilmek için gönüllerin birbirine sevgi ile açılmaları ve insanların hâlis niyetlerle birbirlerine içten davranmaları gerekir.

Sohbet İkrâmları Cennet Bahçesindeki İkrâmlara Benzer

Cennette en güzel yerde bulunmak ve rahat hayat sürme hâli tefsirlerde "cennet bahçesi" olarak tanımlanmıştır.

Ravza kelimesi, "bol su kaynaklarına sahip yeşil bahçe" anlamına gelir. "Sen zâlimlerin yaptıkları şeyler tepelerine inerken bu yüzden korku ile titrediklerini göreceksin. İnanıp yararlı işler yapanlar da cennet bahçelerindedirler. Onlar için Rableri katında diledikleri her şey vardır. İşte bu büyük lütuftur." âyetindeki ravza kelimesi cennetin bir bölümünü işaret etmektedir. Cennet bahçelerinde mekânın genişliği, latifliği, göz alıcı güzellikte olması reyhan ve her çeşit çiçekle bezeli olmasını ifade etmektedir. Aslında âhirette hazırlanmış olan zâhirî bin bir çeşit nimetlerin ve güzel ahlâk gibi kalp güzelliklerinin seyir yeridir. Bu nimetler dünya nimetleriyle karşılaştırılmayacak derecede üstündür. Her çeşit mânevî nimet ve lezzet bu kapsam içindedir. "İman edip sâlih ameller işleyenlere gelince, işte onlar cennet bahçelerinde sevindirilirler." âyet-i kerimesinde ravza, "cennet" kelimesiyle tefsir edilmiştir.

Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "İyi biliniz ki ben sizden önce gidecek ve sizi bekleyeceğim! Dikkat ediniz; (yarın âhirette) sizinle

"Gerek samîmî konuşmaların gerekse ilâhî gibi gönüle tesir eden mânâlı sözlerin insan ruhuna olan etkisi, o ortamı cennete çevirir."

buluşma yerimiz Kevser Havuzu'nun başıdır. Yarın benimle buluşmak isteyen, elini ve dilini günahahtan çeksin!.."

İslâmî literatürde havz, âhirette Rasûl-i Ekrem'e tahsis edileceği bildirilen çok büyük bir havuzu; "çok hayrı, kevser de yine Rasûlullah'a ayrılan, bütün cennet ırmaklarının kendisinden doğduğu büyük bir su kaynağını veya nehri ifade etmektedir. Arapçada ayrı ayrı kullanılan bu iki kelime Türkçede havz-ı kevser şeklinde bir tek terime dönüşmüş bulunmaktadır. Rasûlullah'a lutfedilen nübüvvet, hikmet, ilim, çok sayıda ümmet, tevhid vb. mânevî nimetler şeklinde de yorumlanmıştır. Kevser Sûresi'nin nüzûlüyle ilgili olarak Enes b. Mâlik'in rivâyet ettiği bir hadiste Rasûl-i Ekrem, Kevser'i Rabb'inin kendisine va'd ettiği bir nehir şeklinde açıklamış, bu nehrin üzerinde hayrı çok olan bir havuz bulunduğunu ve kıyâmet gününde ümmetinin oraya geleceğini bildirmiştir. Muhtelif rivâyetlerde söz konusu nehir, etrafı incilerle örülmüş kubbelerle çevrili, suyu gümüşten beyaz, miskten daha hoş kokulu, baldan tatlı gibi özelliklerle tanıtılır.

Yukarıdaki beyitte Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi özetle şöyle buyuruyor: "Eğer güzel bir niyet ile sırf Allah rızâsı için gönüller bir araya gelir sohbet meclisinde oturursa orası cennet gibi olur. O mecliste ikram edilen, sunulan çay veya diğer içecekler havz-ı kevserin başında sunulan ilâhî ikramlara benzer."

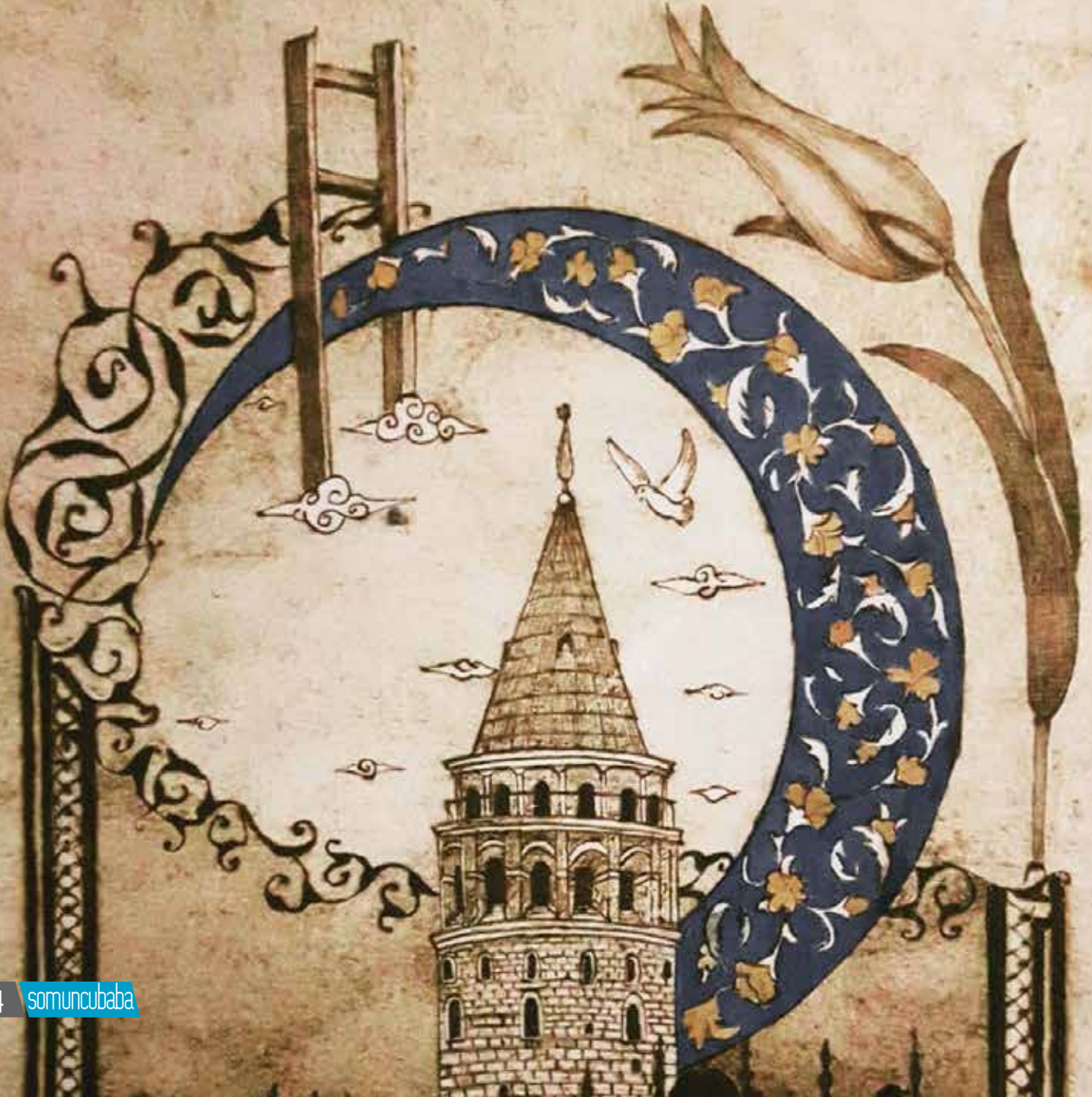
Allah cümlemize böyle bol hayırlar nasip eylesin.

Dipnot

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Anadolu İrfân Medeniyeti

Anadolu irfan medeniyeti; hayatı ve insanlığı, ahlâkî bir bütünlük içinde ele almaktadır. Bu değerli insanların sergilemiş oldukları davranış ve kullandıkları dil, ahîlik kültürü, irfan medeniyetini beslemiş ve günümüze kadar taşınmıştır. Anadolu irfanı bozgunculuğu sevmeyen, farklı dil, din, ırk, mezhebe sahip insanlarla hoşgörü içinde yaşamayı çok iyi bilir, bunu gösterir. Tarihte bu değerlerin yoğurduğu Türk milleti önüne vasıflı, yetenekli liderler düştüğü zaman bu Anadolu irfanı dediğimiz şuurla engel tanımaz. 15 Temmuz'da milletimizin hiçbir çıkar gözetmeden vatanını ve bayrağını korumak için ortaya atılması bu irfanın bir sonucudur.

Anadolu irfanı olgusu milletimizin değerleriyle birlikte İslâm'la da yoğrulmuş ve günümüze kadar gelmiştir. Bu birlik beraberlik şuuru bazı zamanlarda hemen kendiliğinden oluşur. Türklerin savaşta ölüme giderken "Ölürsem şehit, kalırsam gazi!" anlayışı bu şuurun en önemli göstergesidir.

Ayrıca "Ben siftahımı yaptım diğer esnaftan alışveriş yapın." diyen zihniyet bizim atalarımızdır. Hastası olan evin penceresine çiçek saksısı konulduğunu gören esnaf ve vatandaşlarımızın o evin önünden geçerken gürültü yapmamaya dikkat etmeleri bizim atalarımızın ne güzel hasletidir. Tarih boyunca tasavvuf kültürü Türk milletinin önünde daima bir ışık olmuştur.

Anadolu coğrafyasında ilk edebî mahsuller XIII. yüzyılda verilmeye başlamıştır. Ayrıca canlı, etkili bir tasavvufî hayatın varlığı da dikkati çekmektedir. Bunda Moğol İstilâsı sebebiyle Anadolu'ya yerleşen muhtelif mutasavvıfların (Sadreddin Konevî, Mevlâna, Evhaudî Kirmânî gibi) rolü olduğu gibi, Rûfâîlik, Kadîrîlik gibi tarikatların etkisi de şüphesizdir. Evliya tezkirelerinin menakıpnâmelerden ayrılan tarafı, menakıpnâmelerin daha çok bir kişinin hayat hikâyesi ile kerametlerine yer vermesi, evliyâ tezkirelerinin ise bir antoloji gibi birden fazla velinin hayat hikâyesi ve kerametlerine yer

"Gönül hastalığından kurtulmak isteyenler, insana değer verip, gerçek insanları bulmalı, böylece irfana ulaşmalıdır. Zaten bu tür hastalıkların dermanı da irfan merhemiyile tedavi edilir."

veriyor olmasıdır. Ayrıca Osmanlı Dönemi'nde de farklı türde menakıpnâme örnekleri görülür, Battalnâme (Battal Gazi hakkında), Danişmendnâme (Melik Danişmed Gazi hakkında), Saltuknâme (Sarı Saltuk hakkında) gibi o devirler kaleme alınan eserlerdir. Danişmendnâme, Battalnâme, Saltuknâme gibi eserler de dinî kahramanlar yani din uğrunda savaşanların hayat hikâyelerinden bahseden eserlerdir. Bunlar dinî mahiyette destanî eserler olması nedeniyle menakıpnâmeler olarak değerlendirilebilir.

“Ahmed Yesevî’ye bağlı dervişler, Türkler arasında İslâm’ın yayılmasında büyük gayret göstermişlerdir. Dervişlerin yazdığı tasavvufî halk şiirleri, derviş menkıbeleri, İslâm velilerine ait eserler, yüzyıllarca okunmuştur.”

Ahmed Yesevî, Hz. Peygamber Efendimiz’in başlattığı hizmeti, tarihin şahit olduğu bir şekilde, çok mükemmel bir tarzda başarmış büyük bir insandır. Bu açıdan Ahmed Yesevî’nin hem Asya’da hem Avrupa’da hem de Anadolu’da yaşayan insanlar üzerinde çok büyük hakkı vardır.

Ahmed Yesevî, temsilcileri konumunda görülen Anadolu’nun manevî fatihlerinden Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre ile bir anlamda Ahî Evran ve Bahaeddin Şah-ı Nakşibend gibi pek çok önder vasıtasıyla Anadolu’nun İslâm diyarı olmasına, İslâm tasavvuf terbiyesinin Anadolu’da yerleşmesine vesile olmuştur.

*Yesevî’den başlayıp Şeyh Şamil’e uzanan
Bir kutlu yolculukta nice isimler inan
Altın silsileyi gör, oku hayat-ı cinân
Anadolu irfanı taşar satırlarından*

Anadolu İrfanında Şiir, Hayatın Merkezindedir

Şiir, güzel duyguların, düşüncelerin, hayallerin estetik bir biçime büründürülerek sözlü ya da yazılı olarak sunulması sanatıdır. Şair-yazar Musa Tektaş şiiri şöyle tarif ediyor:

“Şiir, bir ihsan-ı ilâhîdir, ilham işidir. Şiir, içinde aşk yangınları olan şairin gönül imbiğinden süzülen gözyaşları ve seveda damlalarıdır. Hayat serencamında yolu ölümsüzlük çeşmesinin başına uğrayanlar, ‘şiir gibi’ bir hayatın ‘su gibi’ azizliğini tattılar. Kısacık ömürlerini uzattıkça

uzattılar. Ölmüş balık misali, yeni bir hayat için kendilerini, denizlerin birleştiği vahdet ummanına attılar. Kimisi Hazar’da, kimisi Nil’de, kimisi de Karadeniz’de buldu ölümsüzlüğü. İlyas ile dost olup, kırlara çıktılar, Hızır’la Musa’ya yoldaş olup, yollara koyuldular. Zahirî ilimle batınî ilimler birleşince âb-ı hayat oldu adı. Yani Musa ile Hızır’ın yolculuktan maksadı; âb-ı hayat; ilim, sabır ve teslimiyete ermek, hakikati keşif yoluyla görmektir.”

Osmanlı edebiyatı bir bakıma şiir merkezli bir edebiyattır. Osmanlı’da edip denince akla ilk önce gelen şairdir. İslâm ile müşerref olan Türk milletinin aşk, iman, estetik ve kahramanlık harcıyla bina ettiği edebiyat kalesine “Dîvân Edebiyatı” denmiştir. Bize mahsus duyuş ve düşünüşleri içeren edebiyat kalemiz asırlardır dimdik ayaktadır.

Ahmed Yesevî’ye bağlı dervişler, Türkler arasında İslâm’ın yayılmasında büyük gayret göstermişlerdir. Dervişlerin yazdığı tasavvufî halk şiirleri, derviş menkıbeleri, İslâm velilerine ait eserler, yüzyıllarca okunmuştur.

Anadolu’da, dünyadan vazgeçme anlayışına bağlı olanların yanı sıra, ilâhîler, şiirler okuyarak Allah rızası için insanları hayra çağıran, insanlık sevgisi ile dolu dervişler de ortaya çıkmış ve bunlar halk tarafından büyük bir rağbet görmüşlerdir. Özellikle, hakkındaki bilgiler efsaneleşmiş, asırlardır ünü silinmemiş, saf, açık ve net bir dille yazdığı ümmiyane ve samimî şiirlerle, şefkat ve sevgi dolu, yapmacıksız dervişliğin sembolü olan Yunus Emre her kesimden insanların takdirini kazanmıştır.

Şiir gülşenimizin en nadide mısraları, renk renk açan çiçeklerimizle süslüdür. Edebiyat bahçesinin en güzel ve en görkemli çiçeği mutlaka güldür.

Asırlardır İslâm coğrafyasında, Anadolu’da Mevlâna’nın Mesnevî’si, Yunus Emre’nin Dîvânı, Ahmed Yesevî’nin Dîvân-ı Hikmeti, Niyazi Mısırî’nin eserleri, Muhammediye, Ahmediye,

Battalnâme başta olmak üzere daha adını sayamadığımız eserler okunup, hatta ezberlenip dilden dile anlatılıp aktarılmıştır. Bizim insanımız bu eserlerin söylenmesiyle beşiklerde ninni olarak uyumuş, bu öğütlerin, menkıbelerin, hikmetlerin sohbetleriyle büyümüştür. Onun için her mutasavvıfın sohbetinde, her tekke ve Dîvân şairinin eserinde, her yazılı metnin içinde bu hikmet deryalarından damlalar bulunmaktadır. 20. yüzyıl mutasavvıf şairlerinden Darendeli Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş Efendi kendinden öncekiler gibi şiiri bir irşad vesilesi olarak kullanmış ve irfan tohumlarını gönüllere ekmıştır. Bir beytinde şöyle diyor:

*İnsan ara bul irfân ara bul
Dermân ara bul bîmâre gönlüm*

Gönül hastalığından kurtulmak isteyenler, insana değer verip, gerçek insanları bulmalı, böylece irfana ulaşmalıdır. Zaten bu tür hastalıkların dermanı da irfan merhemiyile tedavi edilir. Bir başka beytinde ise şöyle buyurur:

*İlm ü irfâna çalış sa'y-ı belîğ göster kim
Sebeb-i ma'rifet ile olasın ehl-i kemâl*

İnsan, ilim ve irfan elde etmeye çalışıp, etkili ve yerinde söz söylemeye gayret etmeli ki marifet sebebiyle kemal ehli olabilsin. Anadolu irfanı Anadolu'nun İslâmlaştırılması, vatan hâline getirilmesi sürecindeki millî karakterin adıdır. 15 Temmuz darbe girişimi büyük oranda Anadolu irfanı sayesinde durdurulabilmiştir. Darbe girişimini haber alır almaz yollara dökülen Anadolu insanı, güçlü ve silahsız şekilde tankların, uçakların karşısına dikilmiştir. Devlet-i ebed müddet aşkı Anadolu irfanı ile inşallah ebediyete kadar devam edecektir.

*Her karış toprağında şehit kanı var olan
Her dara düştüğünde Yüce Allah yâr olan
Bu aziz yurt hakkında ne var ise yazılan
Anadolu irfanı taşar satırlarından*

“İnsan, ilim ve irfan elde etmeye çalışıp, etkili ve yerinde söz söylemeye gayret etmeli ki marifet sebebiyle kemal ehli olabilsin.”

Dipnot

*Doç. Dr. Oğuzhan AYDIN, Gazi Üniversitesi

15 Temmuz Gecesi Bize Vatan Bahşeden Aziz Şehitlerimize!...

"15 Temmuz'un fâilleri, biz farkında olmasak da, nereden bir değerimiz ve değerlerimiz varsa onu hoyratça kirlettiler. Takıyye zırhına bürünerek sıra dışı ve güzîde değerlerimizi sıradanlaştırdılar. Milleti kurbanlarının ve adaklarının üzerine yattılar. Himmet adı altında bu milletin zenginlerini yıllarca sömürdüler.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

15 Temmuz kalkışması bağımsızlığımızı, millî irâdeyi, demokrasiyi, hukuk devletini; nihâyetinde birlik ve beraberliğimizi hedef almıştı. O gece; milletin ödediği vergilerle alınan devletin uçakları, tankları ve silahları millete doğrultulmuştu. Gayeleri bizi vatansız, bayraksız ve devletsiz bırakmaktı. Ama onlar bilmiyorlardı ki bu necip ve aziz millet vatani, devleti ve bayrağı için tarih boyunca hep ölmüştür. Onlar, söz konusu vatan olunca geri kalan her şeyi teferruat olarak görmüşlerdir. Çünkü vatan yoksa hiçbir şeyin anlam ve önemi de yoktur.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

15 Temmuz, hazırlığı on yıllar süren bir ihânetin fitilinin ateşlendiği zaman dilimidir. 15 Temmuz'un fâilleri, biz farkında olmasak da, nerede bir değerimiz ve değerlerimiz varsa onu hoyratça kirlittiler. Takiyye zırhına bürünerek sıra dışı ve güzîde değerlerimizi sıradanlaştırdılar. Milletin kurbanlarının ve adaklarının üzerine yattılar. "Himmet" adı altında bu milletin zenginlerini yıllarca sömürdüler.

Eğitimi kullanarak bu milletin en zeki çocuklarını tuzağa düşürüp körpe zihinlerini kirlittiler. Bu iş için dersaneleri üs olarak kullandılar. Sınav sorularını çalarak istediklerini istedikleri mevkilere getirerek bürokrasiyi parsellediler. Adâleti derdest ederek kendileri gibi düşünmeyenlerin alın terlerini çaldılar. Adâlet terazisini hayattan çekip çıkardılar. "Abla ve ağabey" kavramlarının sıcaklığını sinsice kullanarak ailelerin içine sızdılar. Zekât ve sadaka toplayarak iyice semirdiler. İktidar ve servet hırsları her geçen gün arttı. Ağızlarında sakız ettikleri Allah rızâsı kavramını devâsâ anonim şirketlere dönüştürdüler. Sermayeleri büyüdükçe sesleri de pervasızca yükselmeye başladı. Bu ve bunun gibi çirkinlikleriyle bütün cemâatleri şüphe ve zan altında bıraktılar.

"15 Temmuz'un fâilleri layık olmadıkları kürsülerde salya sümük gözyaşı dökerek merhamet tacirliği yaptılar. Böylelikle kendilerine ve lideri şarlatan olan dâvâlarına taraftar toplamaya çalıştılar."

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

15 Temmuz'u kendi geleceklere ve kaprisleri için bir milat olarak gören zavallılar helâl haram kavramlarını kirli lügatlerinden çıkararak her şeyi mubah gördüler. Dünya çapında dev bütçeli dernekler ve vakıflar kurarak finans kaynakları oluşturdular. İslâm'a hizmet gerekçesiyle topladıkları himmet paralarıyla kendi medyalarını oluşturarak algı operasyonları yapmaya başladılar. Hile ve kötülükte sınır tanımayarak kör şeytana âdetâ hocalık ettiler. Sürekli fakirlik edebiyatı yaptılar. Algı oluşturmak maksadıyla giydikleri tevâzu elbisesi, içlerindeki kibri gö-

rünmez kıldı. Kıtırmir kisvesine bürünüp saray ve kâşânelerde oturdular.

Siyasetten uzak bir görüntü çizerek devletin kılcal damarlarına kadar girdiler. Lâyık olmadıkları kürsülerde salya sümük gözyaşı dökerek merhamet tacirliği yaptılar. Böylelikle kendilerine ve lideri şarlatan olan dâvâlarına taraftar toplamaya çalıştılar. Akıl almaz hile ve desiselerle bütün kurumlara sızarak liyâkati yok saydılar. Yeni mevziler elde ettikçe daha çoğunu istedikler. Yedikçe iştahları kabardı. Bir türlü doymak ve kanmak bilmediler.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Zâlimler 15 Temmuz'da, uzun yıllardan beri oynadıkları çirkin oyunun finalini yapmak istedikler. Fakat Anadolu insanının kahramanlığını ve hasbîliğini hesap edemediler. Yıllarca kaynaklarını sömürdükleri bu cömert ve hasbî milleti hakir ve küçük gördüler.

15 Temmuz, aklın ve mantığın devrelerinin yandığı talihsiz bir akşamdır. O gece darbeciler açısından ihânetin, milletimiz açısından da kahramanlığın zirve yaptığı bir gecedir. O gece belki de Bedir'in, Uhud'un, Hendek'in, Kosova'nın, Niğbolu'nun, Mohaç'ın, Preveze'nin, Büyük

Fetih'in ve nihâyetinde İstiklâl Harbi'nin en kanlı cephesi olan Çanakkale'nin özeti idi. O geceyi Kerbelâ hadisesiyle özdeşleştirirsek karşımızda sanki bu çağın Yezid'i ve avaneleri vardı. Beride ise Hüseyin ve onun yolundan giden yiğitleri!...

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Nemrut'un, Fir'avun'un ve Ebû Cehil'in torunları; İbrahim'in, Mûsâ'nın ve Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in torunlarına karşı kol kolaydı o gece. Zaman nehrinin coşkun sularıyla günümüze gelen nesiller değişse de anlayışlar değişmiyordu. Herkes genleri vâsıtasıyla soyuna çekiyordu. Şeytan vazgeçmiyordu iyilere karşı olan kirlî mücâdelesinden, terk etmiyordu şer cephesini. Kötüler kötülerin, iyiler iyilerin izinden gidiyordu ilânihaye.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Şer cephesi, karşılarında bin yıl boyunca İslâm'ın sancaktarlığını yapan bir millet olduğunu ya bilmiyordu, ya da güç zehirlenmesinin getirdiği bir gafletle unutmuştu. Kötülük bahçesinin bahçıvanları 15 Temmuz'da karşılarında 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül ve 28 Şubat darbeleri zamanında olduğu gibi, silahları görünce

sus pus olan, kaderine râzı, pasif bir halk olacağını sanıyordu. İnsanların sokaklara döküleceğini hesap etmemişlerdi. Çünkü bugüne kadar Türkiye’de darbeler karşısında millî irâdeye ve demokrasiye sahip çıkmak için ayaklanan bir halk kitlesi yoktu. Hiçbir lider de halkı sokağa çağırma cesaretini gösterememişti. O yüzden bir başkalık ve bir harikulâdelik yaşanıyordu Türkiye’de.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

O gece Türk’üyle, Kürdüyle, Çerkeziyle, Lazıyla, Arabıyla, Boşnağıyla, Arnavduyla, Gürcü ve Abazasıyla bütün farklı ırklar ve renkler tekbir ve tehlillerle “tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” anlayışıyla aynı bayrak altında toplanmıştır. O gece şanlı milletimiz halkın ve Hakk’ın gücünün üstünde bir güç ve otorite olmadığını bütün dünyaya haykırarak birlik ve beraberlik destanı yazmıştır. Böylece dünyaya demokrasi dersi vermişlerdir.

O gece milletimiz devlet başkanının emriyle topyekûn cadde ve sokaklara çıkarak tanklara, uçaklara ve ortalığı yakıp kavuran bombalara karşı bedenlerini siper etmişlerdir. Ülkemizi on yıllarca geriye götürecek, kardeş kavgasını körükleyecek ve bizi çil yavrusu gibi dağıtacak menfur darbenin gerçekleşmemesi için vücutlarını kalkan yapmışlardır. O gece milletimiz çocuğuyla, yaşlısı ve genciyle, kadını ve erkeğiyle ezan ve salâların rûhâniyetinde haysiyetli bir mücâdele vermiş; neticede binlerce gâzimiz, yüzlerce şehidimiz olmuştur. Vatan söz konusu olduğunda bu aziz milletin tıpkı Sakarya’da ve Çanakkale’de olduğu gibi nasıl büyük bir azim ve kararlılıkla yurdunu savunduğu bir kere daha görülmüştür.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

15 Temmuz gecesi verilen olağanüstü mücâdele ve kahramanlık, sadece Türkiye’nin istikbali ve istikrarı için değildi. Aynı zamanda

“15 Temmuz’un fâilleri eğitimi kullanarak bu milletin en zeki çocuklarını tuzağa düşürüp körpe zihinlerini kirlettiler. Bu iş için dersaneleri üs olarak kullandılar.”

ümmetin mazlumlarının geleceği içindi. Zira bağımsız, güçlü ve istikrarlı bir Türkiye; ümmetin de tek umuduydu. Onun içindir ki ümmetin yetimlerinin duâsı o gece arkamızdaydı. O geceki samimi duâlar, belâları def eylemiştir.

15 Temmuz gecesi sanki bir aynaydı insanlık için. O çetin gecede herkes o sihirli aynada kendi yüzünü ve özünü gördü. O gece bazı yüzler imanın nuruyla parıl parıl parlarken bazı yüzler de, içlerindeki kötülükleri ve nefretleri dışa yansıttığı için simsiyah kesilmişti. Birileri zifiri bir geceyi, birileri de o geceyi gündüze döndüren dolunayı andırıyordu.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

17-25 Aralık operasyonları ileride başımıza musallat olacak depremin öncülleri kabîlinden uyarılardı sanki. O dönemde devletimiz, bu şer şebekenin içyüzünü anlatarak, hâinliklerinin farkında olmadan onlarla bir şekilde ilişkisi olanların bağlantılarını kesmesini salık vermişti. Aksi durumda gelecekte hukûkî yaptırımlarla karşılaşabileceklerini belirtmişti. Bu uyarıyı dikkate alanlar uyanmış, devletin yanında yer almıştı. Bazı fanatikler de malum şebekeye desteğini daha da artırmıştı. İş bir anlamda kör dövüşüne ve inatlaşmaya varmıştı.

15 Temmuz’da Anadolu insanı ihânet mahfillerine karşı devleşmişti âdetâ. Boğaziçi Köprüsü’nde, Genelkurmay’da, Akıncılar Üssü’nde bir millet kıyâma durmuştu sanki. Kızılay, Saraçhane ve Kısıklı da bütün şehirlerimizin meydanları da onlardan farksızdı. Buralarda toplananların kalpleri “Vatan!” diye atıyordu.

Hiçbirinin elinde silah yoktu. Tek silahları vardı; o da vatan, millet ve bayrak aşkıyla yüreklerinde besleyip büyüttükleri iman... Bu iman onları düşmana karşı güçlü kılıyordu. Vatanını ve bayrağını namus bilip her şeyin üstünde tutan milletin imanlı evlâtları, "Bu akşam tarihî sorumluluğumu nasıl yerine getirebilirim?" sorusuna cevap aramakla meşguldü. Herkes yarınki nesillerin selâmeti için meydanlara koşmayı görev sayıyordu kendine.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Düşman saldırıları için yetiştirdiğimiz keskin nişancılar ve topçular namlularını millete doğrultmuşlardı o gece. Oysa karşılarında ne Yunan, ne Bulgar, ne Rus, ne de Ermeni vardı. Karşılarındakiler aynı değerlerin mensupları olan kardeşleriydi. Her zamanki gibi kardeşi kardeşe kırdırıyordu talimatlarını dışarıdan alan yerli işbirlikçiler. Tankların paletleri altında ezilenler, vatanını canından aziz bilen bu milletin kahraman evlâtlarıydı. Alçaktan uçan uçaklar Gölbaşı'ndaki Özel Harekât Dairesi'ni bombalıyor, kadın erkek demeden 42 kahraman polisimizi şehit ederek alçaklıkta ve vicdansızlıkta sınır tanımıyorlardı. Aynı uçaklar sorti üstüne

sorti yaparak, kadim düşmanımız Yunan'ın bile akletmediği, Türkiye'nin kalbi olan Ankara'daki TBMM'yi bombalıyor, tabir câizse kalbi besleyen damarları kesiyor, bu çirkin tavır ve davranışlarıyla millet irâdesini hiçe saydıklarını ayan beyan ortaya koyuyorlardı.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

İstanbul'da Boğaziçi Köprüsü'nde sanki mahşerin provası yaşanıyor. Her şehidin ayrı bir hikâyesi vardı o gece. İşte onlardan biri olan Abdullah Tayyip Olçok, ismiyle müsemma imanlı bir genç, ülkesinin yarınlarını düşünerek kendi istikbalini hiçe sayıyor, merhamet damarları kurumuş darbeci cuntaya karşı babasını yalnız bırakmıyordu bu kutlu mücâdelede. Onlar alınlarından saçılan şehâdet nuruyla zifiri geceyi aydınlatıyorlardı.

Her destan; kendi sonunu düşünmeyen, uğruna savaştığı vatanının âkıbetini düşünen ve önceleyen kahramanlarla yazılırdı. 15 Temmuz gecesinde yazılan o kutlu destanda 2703'ü gâzi, 251'i şehit olmak üzere binlerce kahramanın kanı ve canı vardı. Fakat onlardan biri vardı ki cesâretiyle, vatanseverliğiyle ve emsalsiz kahra-

manlığıyla o gecenin simgesi olmaya namzetti. O da Ankara'da Özel Kuvvetler Komutanlığı'nda görevliyken komutanlığı ele geçirmeye çalışan darbe yanlısı Tuğgeneral Semih Terzi'yi göğsünden vurarak öldüren, sonrasında da darbe yanlısı askerler tarafından şehit edilen koruma astsubayı Ömer Halisdemir'di. Bu çağın yiğit Hamza'sı olan Halisdemir, o gece düşmanların hesaplarını bozan adamdı. Sanki Çanakkale'de 276 kiloluk top mermisini namluya sürerek İngiliz zırhlısını vuran, böylece savaşın seyrini değiştiren Seyit Onbaşı'ydı o. Hayber'in Ali'siydi. O süreçte kaleme aldığım "İlk Kurşun Destanı" adlı bir şiirimde Halisdemir'i şöyle anlatmıştım: "İman denen mermiyi, namlulara sürdün sen/Batı uçaklarının defterini dürdün sen/Küstah palikaryaya dersini verdin Ömer!/Peygamber-i Zîşân'ın yurduna erdin Ömer!/Neron yaktı vatani, ateşi söndürdün sen/Türk'ün kara bahtını, talihe döndürdün sen/Şehâdet râyihası yayılıyor parkandan/Asım'ın kutlu nesli, yürüyecek arkandan/Kumpasları bozdun sen, rüyası kutlu yiğit!/Son destanı yazdın sen, mayası kutlu yiğit!"

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

O gece Kahramankazan'da, uçaklar Akıncılar Hava Üssü'nden kalkamasın diye, Millî Mücadele ve Çanakkale ruhuyla, bütün ümitlerini ve geçimlerini bağladıkları ekinlerini ve saman balyalarını ateşe verenler vardı. Yine o gece pistteki uçakların önüne yatarak kalkışlarına engel olan yiğitler vardı. Bu millet o kahraman evlâtlarını aslâ unutmaz.

O gece herkesin dilinde "Nasıl kandırıldık, nasıl inandık bu ikiyüzlülere?" pişmanlık cümlesi vardı. Fakat dün olduğu gibi o gece de son pişmanlık fayda etmemişti milletimiz için. "Tabanı ibâdet, ortası ticaret, tavanı ihânet..." diye tanımlanan sinsi bir hareketti bu. Kim bilebilirdi bu hıyânet şebekesinin gerçek yüzünü? Zira kamufle olmakta pek maharetliydi. 15 Temmuz; dost görünen herkesin hakîkatte dost olmadığını, kimilerinin ince hesaplar içerisinde

olduğunu göstermesi açısından önemlidir. İnançımızın gereği hep hüsni-zan üzere olsak da, Müslüman aynı zamanda çok uyanık olmak zorundadır. Zira Müslüman aynı delikten iki kere ısırılmaz. "Aynı sebepler aynı sonuçları doğurur." hakîkatinden yola çıkarak evvelâ kendimizi düzeltmeliyiz. Kötülere ve kötülöklere hareket imkânı tanımamalıyız. Ötesi takdîr-i ilâhî... Onlar istemese de Allah nurunu tamamlayacaktı. Onun için kimsenin Hakk'ın ve hakîkatin zaferinden hiçbir endişesi olmasın.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Bu millet 1071'de Sultan Alparslan önderliğinde Anadolu'yu fethederek Müslümanlaştırmış, Türk yurdu haline getirmiştir. 1453'te Roma'nın ve Bizans'ın başkenti olan İstanbul'u Fâtih Sultan Mehmed önderliğinde fethederek çağ açıp çağ kapamıştır. Yine bu millet 1923'te Mustafa Kemal önderliğinde, Batılılar tarafından "hasta adam" olarak nitelendirilen şanlı Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ni çıkarmıştır. Bu millet barış zamanlarında gevşek görünse de, zor zamanlarda bir araya gelerek kenetlenmesini, birlik ve beraberlik içinde hareket etmesini çok iyi bilir. Milletimizin bu müsbet özelliği 15 Temmuz gecesi de tekerrür ve tezâhür etmiştir. Bu özellik bundan sonra da bu minval üzere tecellî edecektir.

Bize 15 Temmuz gecesi vatan bahşeden aziz şehidim!...

Millet olarak 15 Temmuz ihânetini aslâ unutmamalı, o gece milletimizin ortaya koyduğu azim ve kararlılığı, onu besleyip büyüten ruhu yaşatmalıyız. Hâsıl-ı kelâm vatanımıza, milletimize ve bayrağımıza kastedenlerin gerçekleştirilmeye çalıştığı hâin darbeyi, 15 Temmuz'u unutmamak, unutmayaacağız. Zira o geceyi unutmak gaflete ve dalâlete çağrıdır. Bizler bu dünya var oldukça sizleri hep rahmetle ve minnetle hatırlayacağız. Ruhunuz şâd, mekânınız cennet, makâmınız âlî olsun.

İnsanların Kusurlarına Odaklanmak

“Kendi bulunduğu yerin en uygun ve en güzel yol olduğuna inanan insana düşen görev, bu yolu güçlendirmeye, özellikle de İslâmî değerlerden uzaklaşmış olanları kazanmaya koşmaktır. İnsanları İslâm’a kazandırmanın yolu ise karşı tarafı kötülemek değildir.”

Bizim inancımıza göre, insanın yaratılış gayesi bellidir; Allah onu bir sınav için dünyaya getirmiş ve sınav sonunda alacağı puana göre âhirette hak ettiği karşılığı verecektir. Kul nereyi hak ediyorsa oraya gidecektir. Bazıları ebedî olarak cehenneme giderken, bir kısım insan doğrudan cennete gidecek. Cehenneme uğradıktan sonra cennet nimetine erişecek olanların oranı da az değil. Ancak şu bir gerçek ki, pek çoğumuz nasıl bir sınavda olduğumuzu hâlâ anlamış değiliz, bunu bir eğlence sanıyoruz. Hâlbuki sınavda olan insan ne yapar? Hem de sınav esnasında her hareketi gözlenirken ve kayıt altına alınırken? Kendi işine bakar. Doğru ve makul olan budur. Çünkü başarılı olamadığı zaman sonucuna katlanmak durumunda kalacak olan kendisidir. Bu sebeple de imtihan esnasında sağa sola bakınarak, milleti süzerek zamanını boşa harcamaz.

İnsan var, dünyaya neden geldiğinin idrâkindedir. Elinden geldiğince kulluğunu yaşamaya gayret eder, haramlardan şiddetle kaçır. Kendi muhâsebesini yapar. Gününü nasıl geçirdiğini, ibâdetlerinin hakkını ne kadar verebildiğini düşünür. Ertesi gün daha güzel bir kul olma yönündeki azmini bilir. Bu amaçla farz ibâdetlerle yetinmez. Allah ile olan bağı sıkı tutmak ve Rabb'ini unutmamak için nafîle ibâdetlere çok önem verir. Pazartesi-perşembe günleri oruç tutar, teheccüd de dâhil olmak üzere nâfile namazlara devam eder. Allah'ın adını kalbinden ve dilinden uzak etmemeye çalışır. Onun bütün derdi defterine bir iki sevap daha ilave edebilmektir. Diline sahiptir, başkalarını çekiştirip durmaz. Ağızından dökülen kelimelere dikkat eder, kötü kelam etmemeye çabalar. Bilir ki Peygamber (s.a.v.)'inin ağızından bir tek kötü söz çıkmamıştır.

Bu insanın başkalarının eksikleriyle uğraşmaya hevesi yoktur. Kendisinin düzeltilecek onca hatâsı varken diğer insanların kusurları peşinde dolaşmayı haksızlık olarak görür. Enerjisini kendisinin, ailesinin ve sözünü

“Bir insanı çekiştiren kimse, söylediklerinde doğru ise, üçüncü şahsı çekiştirdiği için günaha girmektedir. Söyledikleri doğru değilse iftirâ etmektedir. Bu durumda da günaha girmektedir.”

dinletebildiği akrabâsının ve yakınlarının daha iyi mü'min olabilmeleri yönünde harcar. “Her çabamda ve her nefes alışverişimde hayır olması gerekir.” diye düşünür.

Eleştirme Hastalığı

Bazı insanlar vardır, gözü hep başkalarında. Kendisini İslâm'ın merkezine koyar ve yaşadığı dinî hayatı mükemmel kabul eder. Benliğini kâmil bir mü'min gibi gördüğünden ve hatâlarını görmezlikten geldiği için başkalarına yönelir. Sergilediği kulluğu sorgulamak yerine sürekli başkalarının kusurlarını araştırır. Hâlbuki kendisini bir yabancı gözüyle eleştiriye tâbi tutabilse, o kadar çok tenkit edeceği yönü vardır

ki! Ama nasıl bir sınavda olduğunu kalbine kabul ettiremediği için hayatı boş konuşmayla geçip gider.

Başkalarının Müslümanlığını beğenmez. Mü'minlerin bir araya gelerek sergiledikleri İslâm kardeşliğini, din adına yaptıkları hizmeti ve gösterdikleri çabayı küçümser. Sürekli eksikliklerini diline dolar. Söz konusu insanların ellerinden geldiği kadar kulluklarını yaşamaya, din kardeşleriyle bağlarını kuvvetlendirmeye, birbirleriyle dayanışmaya ve İslâm'ın mesajını diğer insanlara ulaştırmak için gösterdikleri çabaya bakmaz da, gözüne takılan bazı kusurları tekrar edip durur. Çünkü gözü kusur aramaya odaklanmıştır bir kere. Oysa düşünmez ki, eleştirdiği bu insanlar sonuçta kendi dindarlıklarının ve İslâm'ın güçlenmesi için bir çaba içerisindedirler. Yapması gereken tek şeyin, onların bu gayretini ve ihlasını takdir etmek olduğunu günaha batmış nefesine söyleyemez.

Hâlbuki bu insan kendi Müslümanlığını sorgulamak yanında, bir şeye daha dikkat etmek durumundadır. O da, başkalarının

hizmetlerini eleştirmek yerine, içinde bulunduğu hizmetin serpilmesi ve daha çok insana ulaşması için çabalamasıdır. Zira kendi bulunduğu yerin en uygun ve en güzel yol olduğuna inanan insana düşen görev, bu yolu güçlendirmeye, özellikle de İslâmî değerlerden uzaklaşmış olanları kazanmaya koşturmadır. İnsanları İslâm'a kazandırmanın yolu ise karşı tarafı kötülemek değildir. Çünkü bir insan kendi bulunduğu yeri nasıl en iyi yol olarak görüyor ve buna samimiyetle inanıyorsa, eleştirip durduğu insan da kendi bulunduğu yer için aynı duygulara sahiptir, gönülden bağlanarak orada bulunmaktadır ve İslâm için çabalamaktan mutludur. Bu durumda böyle bir Müslümanla uğraşmanın mantıkî bir izahı olabilir mi? Oysa yapılması gereken tek şey bu mü'min için "Allah razı olsun." demektir.

Mü'mini Rencide Etmenin Anlamsızlığı

Şunu düşünmek gerekir: Bir kişi başkalarının kusurlarını diline doladığında, arkasından konuşulan kişi bundan rahatsız oluyor mu olmuyor mu? Elbette oluyor. Rahatsız olduğunda bize karşı sevgisi mi nefreti mi artıyor? Hiç

şüphesiz buğzu artıyor. O zaman bu nasıl bir dindarlıktır ki, kardeşini kendisine düşman ettiriyor? Oysa Allah kitabında Müslümanların kardeş olduğunu, kişi kardeşiyle uğraştığında onun etini yemiş gibi olacağını beyan ediyor.¹ Dolayısıyla âyetlerin muhâtabı olan mü'min hem Allah'ın emrine karşı geliyor hem de bir Müslümanı kendisine düşman ederek hayatını sıkıntıya sokuyor. Neresinden bakılırsa bakılsın, insan kendisine büyük zarar veriyor. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün kutlu sahâbîlerine sorar; "Gıybet nedir bilir misiniz?" Ashâbı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir mesaj vermek istediğini anlayarak "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir." derler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurur: "Gıybet, kardeşin hakkında, onun hoşlanmayacağı bir şeyi söylemendir." Oradakilerden bir tanesi "Ya Rasûlallah! Ya söylediklerim kardeşimde varsa?" diye sorunca şu cevabı verir: "Eğer dediklerin onda varsa gıybet etmiş olursun. Şâyet yoksa bu sefer de iftirâ etmiş olursun."²

Peygamberimiz'in bu sözlerindeki uyarı çok çarpıcıdır. Bir insanı çekiştiren kimse, söylediklerinde doğru ise, üçüncü şahsı çekiştirdiği için günaha girmektedir. Söyledikleri doğru değilse iftirâ etmektedir. Bu durumda da günaha girmektedir. Yani bir insanı çekiştiren kimse her hâlükârda yanlış yapmaktadır. Neresinden bakarsanız bakın, yapan kişi ziyandadır.

Peygamberimiz başka bir defasında ashabına "İflas etmiş kimdir?" diye sorar. Sahâbîleri de, "Bize göre iflas eden, parası ve malı olmayandır, bunları kaybedendir." derler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de, kıyâmet günü Allah'ın huzurunda iflas eden kimsenin ilâhî buyrukları yerine getirmeyen kimse olduğunu söyledikten sonra, bu kimsenin iflasını hazırlayan sebepleri şöyle sıralar: "Bu kişi birilerine hakaret etmiş, başkalarına iftirâ etmiş, bir kısım insanın malını almış, bir başkasının kanını akıtmış, daha başkalarının da canını yakmıştır. Bu şahıs kimlere zarar vermişse sevaplarından alınarak zulmettiği kimselere verilir. Sevapları bitince karşıdakilerin

"Allah için bir şeyler yapanların çabalarını kötölemeye ve engellemeye çalışan esasında İslâm'a zarar vermektedir. Bunun vebâlinin ne kadar ağır olduğunu bilen bir insan acaba Müslümanlarla uğraşır mı?"

*günahlarından alınarak ona yüklenir. Sonra da cehenneme atılır."*³

İş Yapmayanın Meşgûliyeti: Boş Konuşmak

Başkalarının ardından konuşan ve sürekli eleştirip duranlara dikkat edildiğinde, pek bir şey yapmadıkları görülür. Zira bir şey yapan insan, diğerleriyle uğraşmaya zaman bulamaz. İşi olmayanın işi ise başkalarının yaptığı işlerdir. Bu kişiler, diğer insanların günahını yüklenmek yanında İslâmî hizmetlere dolayısıyla dine de büyük zarar vermektedirler. Zira Allah için bir şeyler yapanların çabalarını kötölemeye ve engellemeye çalışan, esasında İslâm'a zarar vermektedir. Bunun vebâlinin ne kadar ağır olduğunu bilen bir insan acaba Müslümanlarla uğraşır mı? Ne kadar acıdır, Allah için kızılması gereken İslâm düşmanı o kadar kişi varken, kendi günahlarımız dururken, insan enerjisini Müslümanlarla uğraşmaya harcıyor.

Rabb'imize el açtığımızda yapacağımız duâlardan birisi şu olmalıdır: "Allah'ım! Benim kalbimi ve dilimi Müslüman kardeşlerimin aleyhinde konuşmaktan koru. Ağızımdan onları rencide edecek bir tek söz çıkmasın. İçimi kardeşlerimin sevgisiyle doldur. Beni başkalarının hatâlarını aramaktan muhâfaza eyle."

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

1. 49/Hucurât, 10, 12.

2. Beyhakî, X/247.

3. Tirmizî, 2342.

Hayrabolulu Gülşenî-Hâlvetî Şeyhi Mahvî'nin Dîvânçe'sinde Aşk Telakkîsi

Gülşeniye Tarikatı'nın Hâletî kolu şeyhlerinden olan Mahvî (ö.1150/1737), XVIII. yüzyılda Hayrabolu'da faaliyet yürüten, dilindeki zenginlik, edebî zevki ve içeriği ile dikkat çeken Dîvânçe'si ile tasavvufî düşüncesini yansıtan bir sūffîdir. Mahvî'nin Dîvânçe'si, yaşadığı dönemin dilinin özelliklerini ve edebî zevkini yansıtmaya bakımından önemli olduğu kadar mürşidi Hasan-ı Sezâyî (öl. 1149/1738) kanalıyla Gülşenî kolunun görüşlerini sonraki kuşaklara aktarmada etkin bir rol üstlenmesi açısından da önemli bir çalışmadır. Mahvî, Hayrabolu merkezli irşâd faaliyetleriyle birçok ismin yetişmesinde de etkili olmuştur. Burada XVIII. yüzyılda Hayrabolu'da etkili olan Mahvî Efendi'nin Dîvânçe'si bağlamında aşk telakkisi üzerinde durulmuştur.

Mahvî'nin Hayatı ve Dîvânçe'si

Mehmed Mahvî, Hayrabolu'da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi tespit edilememiştir. Kaynaklarda Mahvî'nin ailesiyle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Mahvî ile ilgili bilgi veren kaynaklarda onun Hasan-ı Sezâyî'ye intisabı yani manevî yönü üzerinde kısa bilgiler nakledilmiştir. Manevî seyrinin neticesinde hilâfet alan Mahvî'nin "Şeyh Mehmed Mahvî Baba Efendi" şeklinde anıldığı aktarılmaktadır.

Kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla Mahvî, ömrünü Hayrabolu'da geçirmiş, resmî bir görev almamış, Gülşeniye Tarikatı'nın Hâletî koluna ait tekkesinde irşâd faaliyetleriyle ömrünü geçirmiştir. Mahvî'nin 1150/1737'de Hayrabolu'da vefat ettiği ve Çorumlu Mustafa Bey Camii hazîresine defnedildiği konusunda ise kaynaklar söz birliği içerisindedir. Kaynaklar Mahvî'nin kabir kitabesinin Hasan-ı Sezâyî'nin damadı Ahmed Müsellem (öl. 1168/1754) tarafından inşâ edildiği konusunda da aynı verileri nakletmektedirler.

Şiirlerinde "kapsamlı, içerik, alt satır, yok olmak, mahviyyet, alçak gönüllülük" gibi anlamlara gelen "Mahvî" mahlasını kullanan Mahvî Efendi'nin Dîvânçesi üzerinde çalışma yapan Ke-

"Mahvî, aşk şarabı ile kalbi temizleyip kendinden geçmenin hakikat tecrübesini elde etmek için olmazsa olmaz bir yol olduğu kanaatindedir."

mal Karabuçak, Mahvî'nin Dîvânçe'sinin üç temel özelliğinden bahseder. Ona göre Mahvî'nin Dîvânçesi öncelikle, kendisine kadar gelen dîvân şiirinin temel özelliklerini yansıtmaktadır. İkinci olarak Dîvânçe, edebî tenkitçi bir şâirin şiirlerini yansıtan bir içerik ihtiva etmektedir.

Üçüncüsü ise Dîvânçe, tasavvufî içeriği ile dikkat çeken manzumeler bütünüdür. Dîvânçe'de 103 gazel ve iki tarih manzûmesi bulunmaktadır. Dîvânçe'de gazeller harf sırasına göre yer almaktadır.

Dîvânçe'nin tespit edilen tek nüshası Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Nadir ve Yazma Eserler Bölümü'nde Y 0527/35997 numarada kayıtlıdır. 182x122 (154x114) mm. ölçüsünde, rika hatla 5, 2 sütunlu muhtelif satırlı, 2 varakta Avrupa kâğıda yazılmıştır. Toplam 24 varak olup, v.23-24 boşdur. Eser ciltsizdir.

Mahvî'nin Dîvânçe'sinde Aşk Telakkîsi

Mahvî'nin Dîvânçesi'ni bir "îlâhî aşk" kitabı olarak tavsif edebiliriz. Hemen hemen her şii-riinde aşk veya âşîğa dâir aktarımlarda bulunan Mahvî, ezelden süregelen hakîkat arayışında aşkın vuslata erdirici tesiri üzerinde sıklıkla durmuştur. Aşk ateşi, aşk denizine dalmak, aşk şarabı ile kalbi arındırmak, mecâzî aşktan ilâhî aşka yükselmek, aşkın tarif edilemeyişi, aklın aşk sahasında çaresiz kalması, aşk meydanında sıkıntılara katlanmak, âşîğın kalbinin arş-ı Rahmân olması gibi geniş bir yelpazede aşk ve âşîğa dâir görüşler serdeden Mahvî'yi bu yönüyle bir "Aşk Şâiri" olarak nitelemenin abartılı bir ifade olmadığını söyleyebiliriz.

Mahvî, hakîkat yolcusunun Hakk'ın muhabbet kâselerinden onu aşka ulaştıracak meyi içmesi gerektiği görüşündedir. O,

*Hâlî koyma ey sâkî câm-ı mey-i gülgûnı
Hiç düşmesün elden meclisde kadeh asla
Can bahş eder uşşâk yolına olur kurbân
Âlemde umar hergiz lutfını bütün dünya*

beyitlerinde bu kabulüne işaret eder. Aşk sarhoşluğunun ezelde içilen muhabbet kâselerinden kaynaklandığını belirten Mahvî, bu düşüncesini şu beyitte dile getirmiştir:

*Şerâb-ı aşkı biz cânâ ezel bezminde nûş etdik
Ânınçün haşre dek gitmez bizim kat'a humârimiz.*

Hakîkati arayan kimsenin aşk ateşi ile olgunluğa ulaşacağını savunan Mahvî, bir hakîkat arayıcısı olarak sinesini yakan aşk ateşinden şu şekilde dem vurur:

*Dâğ-ı aşkın safha-i sinemde ey âlî-cenâb
Sih-i derd-i hasretinle bağırımı eyler kebâb.*

Bir başka beyitte Mahvî, aşk ateşi ile yanıp küle dönen varlık fikrinin yok oluşunu şöyle dile getirir:

*Firâkın odına yandı hemîşe cümle varımız
Tenûr-ı sînede cânâ ziyâd olmakda nârimiz.*

*Vücûdum mevc-i bahr-i aşka saldım
Cenâb-ı Hak vere bir gün selâmet*

beytinde aşk denizine dalarak hakîkat incileri toplamayı şîâr edindiğini belirten Mahvî,

*Girdâb-ı bahr-i aşka salup dil seffinesin
Bang-ı sadâ-yı nâlem ezadan haber verir*

beytinde gönül gemisini aşk denizine salıp Hakk'ın tecellîleri karşısında yaşadığı muhabbet dolu inleyişlerine dikkat çekerek hakîkat yolcusunun gönül gemisi ile aşk denizinde seyretme

hasletine dikkat çekmiştir.

Mahvî, aşk şarabı ile kalbi temizleyip kendinden geçmenin hakikat tecrübesini elde etmek için olmazsa olmaz bir yol olduğu kanaatindedir. O, bu fikrini şu beyitte ifade eder:

*Sil gubâr-ı gussâyı gel sâkîyâ dilden çıkar
Sun şarâb-ı nâbı kim geldün derûnâ ibtihâc.*

Mahvî, akabinde hikmet ehlinin aşk ile sevgiliye ulaştıklarını, bu yolun hakikate açılan kapı olduğunu şöyle dillendirir:

*Ehl-i hikmetden suâl etdikte dedi bir tabîb
Haste-i aşk olana vasl-ı habîb ancak ilâc*

Aşk kılavuz edinenlerin ten tasallutundan kurtulup, mecâz ehli olmaktan sıyrılıp hakikat âlemini seyre durduklarını şöyle tasvîr eder:

*Girüp germ-âbe-i aşka libâs ü tenden uryân ol
Kabâ-yı cismîni terk et bu köhne câmegândan geç
Reh-i ehl-i mecâzî hakikat âlemin seyr et
Kadem bas tih-i manâyâ zemîn ü âsumândan geç*

Mahvî, aşk bahrine dalan, aşk ateşi ile külhân olan kimsenin ne dediğini bilemeyecek hâle gelmesini ve bu mertebede Hakk'ın tecellilerine mazhar olup hakikat nurunu temâşa etmesini yaratılış gayesinin en büyük farkındalığı olduğunu belirtir:

*Geçdi müjgânın okı sineme cânâ dokunup
Rişte-i cân ü dîlim oldı müjen târına pûd
Sîh-i derd ü miheni hecrile sînem mecrûh
Âteş-i kîn-i adû ile kebâb oldı kebûd.*

Gerçek âşığı, Hakk aşkı ile sabahlara kadar feryat ettiğini belirterek âşığın bir başka özelliğine dikkat çeken Mahvî, âşığın kalbinin, ihlâsı sayesinde, arş-ı Rahmân olduğunu ve fenâ mülküne bende olan âşığın dünyada ağlamadan duramayacak bir yapıda olmasını resmeder:

*Fenâ bezminde âşıklar nice zâr olmasun hergiz
Ki zîrâ her biri olmuş birer bîd-i samma dil-dâde*

“Gerçek âşığın, Hakk aşkı ile sabahlara kadar feryat ettiğini belirterek âşığın bir başka özelliğine dikkat çeken Mahvî, âşığın kalbinin, ihlâsı sayesinde, arş-ı Rahmân olduğunu belirtir.”

Mahvî, âşığın gönlünü temizleyip nefisten arınan ve muhabbet yoluna giren kimse olduğunu belirterek âşığın diğer birkaç özelliğine ise şöyle işaret eder:

*Soyun ey dil libâs-ı tenden uryân ol bedenden geç
Şehîd-i aşk isen râh-ı mahabbetde kefinden geç
Derûnî şâhid-i Mısr-ı dile âşık isen gerçek
Vedâ et sen dahî Kenân iken beytül-hazenden geç
Hakikat gülşenin seyr ü temâşâ eyle ey Mahvî
Gülistân-ı mecâzî terk edüp sahn ü çemenden geç*

Görüldüğü gibi, Hakk'a vâsıl olmak için bedenin tasallutundan gönlü kurtarmak gerektiğini açık bir şekilde dile getiren Mahvî, muhabbet yolculuğunda şehid olmak için varlık iddiasından geçmek gerektiğine de atıfta bulunmuştur. Ayrıca gerçek manada Hakk'ın rızasını ve sevgisini kazanmak gibi bir dert varsa kîl ü kâl mesâbesinde olan meseleleri terk edip Hakk'a bende olmanın zorunluluğu üzerinde de duran Mahvî, dünya sevgisine set çekip Hakk'ın rızası ve sevgisine odaklanmayı bu süreçte zaruret görmüştür. Hakikate ulaşıp onu seyre dalecek bir konuma gelen sâlikin mecâz diyarından sıyrılıp hakikatle kendinden geçerek gerçek bilgi ve varlık sebebinin sırrını çözebileceğini sözlerine eklemiştir.

Dipnot

* Dr. Fâtiğ ÇINAR, Sivas İl Vaizi

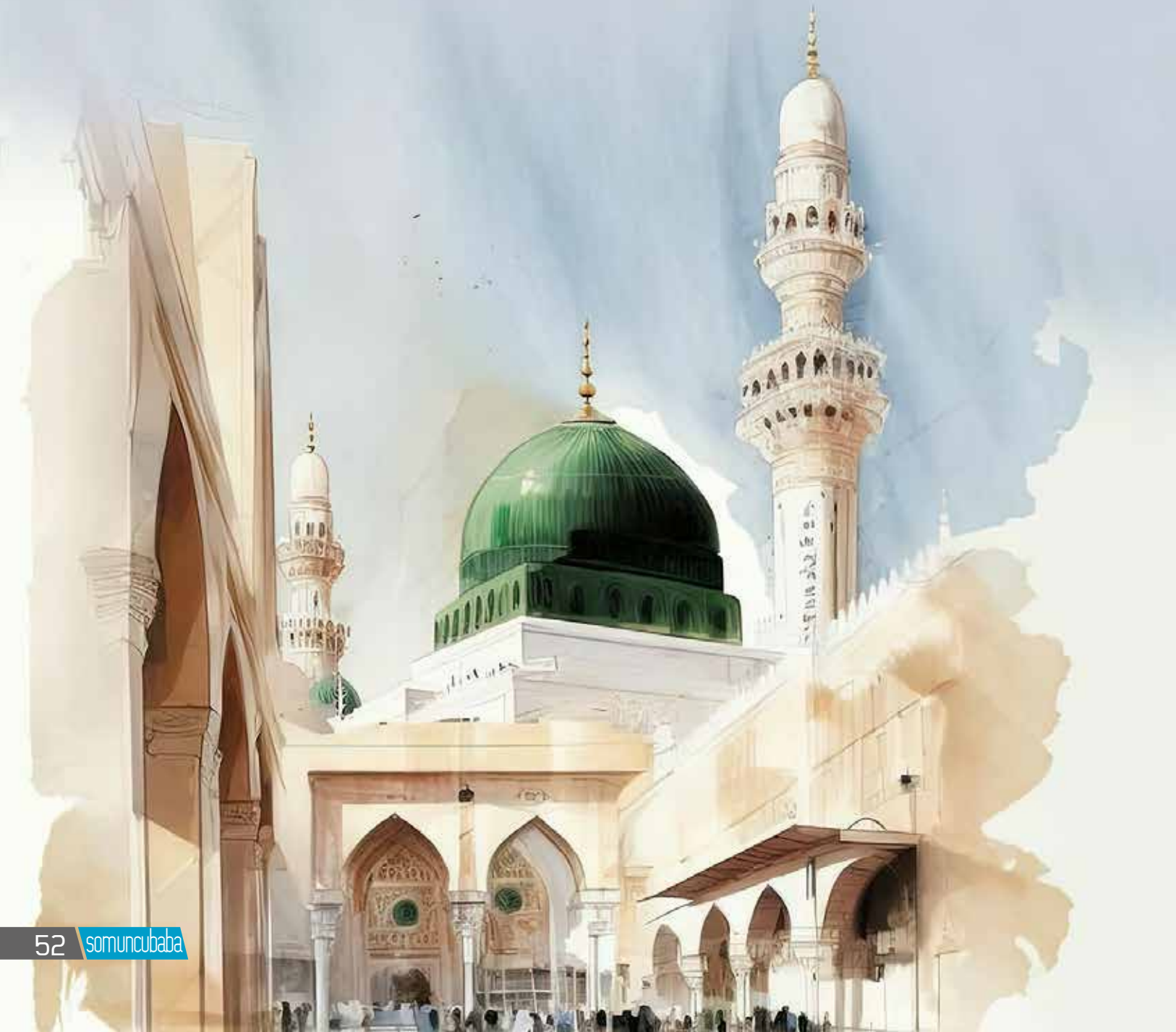
Yazının geniş kaynakçalarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Nûr'un Gölgesi Düşmez

“Şair na'tını, Allah'tan bir dilekte bulunarak bitiriyor. Kendisinin de bütün Müslümanlarla beraber Hz. Muhammed (s.a.v.)'in şefâatine nâil olarak; Onun sancağı altında gölgelenmeyi ümit ediyor.”

Zâtî, 16. yüzyılın üstad şairlerindedir. Türk edebiyatında gazel yazma rekoru onun elindedir. Yukarıdaki şiiri de gazel şeklinde yazılmış bir na'ttir.

Şair, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gölgesinin yere düşmediğine işaretle bulunuyor. O, nurdan bir servi olduğu için, Onun gölgesi de yere düşmez, diyor. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in vücûdunun nurdan yaratıldığı için gölgesinin de yere düşmediği şairler tarafından en çok işlenen konulardan biridir.

Süleyman Çelebi:

*Nûr idi baştan ayağa gölgesi
Bu i'yândır nûrun olmaz gölgesi*

Cem Sultan:

*Başdan ayağa nûr idi zât-ı hamîdesi
Düşmezse ta'n mı yere zilâli Muhammed'in*

(Bestekâr) İtrî:

*Sâyesi düşmez yere bir böyle nahl-i Tûr'sun
Mihri-âlem-gîrsin başdan ayağa nûrsun*

gibi beyitleriyle hemen hepsi de aynı konuya temas etmişlerdir.

*Yûsuf'u gerçi görenler ellerini keddiler
Gün yüzün gördü senin şakk oldu bedrin ayası*

Beyitte Hz. Yûsuf'un güzelliğine telmihte bulunuluyor. Ancak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Hz. Yûsuf'tan daha güzel olduğu savunuluyor. Şiirde, Kur'ân-ı Kerim'de, "kıssaların en güzeli" diye adlandırılan Yûsuf ile Züleyha arasında geçen, bir hâdise hatırlatılıyor. Züleyha, Hz. Yûsuf'a âşıktır. Dünya güzeli Yûsuf ise ona karşı aynı hisleri taşımaz. Kadınlar, Züleyha'nın Yûsuf'a olan tutkunluğunda aşırına gittiğini söylerler. Züleyha da bu kadınları bir gün evine dâvet eder. Hizmet görmesi için de Hz. Yûsuf'u görevlendirir. Misafirlerine meyve ikram eder Züleyha. Bu arada Yûsuf'u görürler kadınlar. Kıssaya göre, meyvelerini soymak yerine şaşkınlıktan ve hayranlıktan ellerini doğrarlar.

Şair de diyor ki, "Yûsuf'un güzelliğini gören kadınlar ellerini kestiler; fakat senin güneş gibi

"Hz. Muhammed (s.a.v.)'in bir benzerinin daha olmadığına, en son peygamber olmasına rağmen, ruhunun ilk önce yaratıldığına, Ondan önce ve sonra Onun değerinde birinin gelmediğine telmihte bulunuyor."

Zâtî (1471-1546)

Kâmetin ey bûstân-ı lâ-mekân pîrâyesi
Nûrdan bir servdir düşmez zemîne sâyesi

Yûsuf'u gerçi görenler ellerini keddiler
Gün yüzün gördü senin şakk oldu bedrin ayası

Menzil-i tîr-i duâ-veş mâverâ-yı nüh-sipih
Kadrinin arş-ı muallâdan muallâ pâyesi

Evvel ü âhir nazîrin yok senin zâtındurur
Hatm-i cümle enbiyâ kevn ü mekânın mâyesi

Der görenler sen meh-i bedrin münevver hüsnünü
Süt yerine nûr emzirmiş meğer kim dâyesi

Âhret bâzârına vardıkda eyler fâ'ide
Nakd-i aşkıdır anun kim serverâ sermâyesi

Bâğ-ı cennetde ümîdim bu Hudâ'dan Zâtî'yi
Cümle mü'minlerle sen serverin ide hem-sâyesi

“Hz. Yûsuf’un güzelliği dillere dstandır. Dîvân edebiyatı şairleri ise şiirlerinde bu güzelliğin, Hz. Muhammed (s.a.v.)’in güzelliği yanında zayıf kaldığını belirtmek isterler; Hz. Yûsuf’u âdeta kıskanırlar.”

olan yüzünü gören Ay iki parçaya ayrıldı.” Zâtî, burada kelimeleri ustaca kullanıyor. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in yüzünü “gün” kelimesi ile güneşe benzetiyor. Bilindiği gibi Ay, nurunu, ışığını Güneş’ten alır. Güneş çıktığında Ay’ın hükmü kalmaz. Ay’ın ikiye ayrılması Peygamber

Efendimiz (s.a.v.)’in mucizelerinden biridir.

Bir bakıma güzellik açısından da mukayese yapan şair, güzellikte Hz.Yûsuf Ay ise Hz. Muhammed (s.a.v.) Güneş’tir demek istiyor. Zâtî’nin bu beyitte “ayası” kelimesi ile okuyucuya “Ay” çağrışımı da yaptırarak tevriye sanatı yaptığı dikkatlerden kaçmıyor.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, bu beyit Türk edebiyatında sanat, anlam, ifade gibi özellikleriyle müstesna bir yere sahiptir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Hz. Yûsuf’un güzelliği dillere dstandır. Dîvân edebiyatı şairleri ise şiirlerinde bu güzelliğin, Hz. Muhammed (s.a.v.)’in güzelliği yanında zayıf kaldığını belirtmek isterler; Hz. Yûsuf’u âdeta kıskanırlar. Bunun için de meselâ Bâkî gibi:

Seni Yûsuf'la güzellikte sorarlarsa bana
Yûsuf'u görmedim ammâ seni ra'nâ bilirim

gibi, bir kaçamak ifade ile ya da Garîbî

Düşmüş olsaydı cihâna bedr-i hüsnün pertevi
Olmaz idi Yûsuf Mısır bâzârında zî-bahâ

ve Hakanî gibi:

Arz-ı hüsn etse o mahdûm-ı Halîl
Yûsuf'un anmaz idi İsrail

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hz. Yûsuf'tan daha
güzel olduğunu iddia eden şairlerle karşılaşırız.

Zâtî:

Evvel ü âhir nazîrin yok senin zâtındurur
Hatm-i cümle enbiyâ kevn ü mekânın mâyesi

beytinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in bir benzeri-
nin daha olmadığına, en son peygamber olma-
sına rağmen, ruhunun ilk önce yaratıldığına,
Ondan önce ve sonra Onun değerinde birinin
gelmediğine, gelmeyeceğine ve dünyanın O'nun
yüzü suyu hürmetine yaratıldığına telmihte bu-
lunuyor.

Beşinci beyitte şair Hz. Muhammed (s.a.v.)
için şöyle diyor: "Sen ay yüzlünün parlak güzelli-
ğini görenler, 'Herhâlde bunu emziren süt yerine
nur emzirmiş.' der."

Sonraki beyitte Zâtî, Müslümanlar için cen-
net sermâyesinin ancak Hz. Muhammed (s.a.v.)'e
duyulacak aşk olduğunu, Müslümanların bu aşk
sâyesinde fayda bulacaklarına inanıyor.

Şair na'tını, Allah'tan bir dilekte bulunarak
bitiriyor. Kendisinin de bütün Müslümanlarla
beraber Hz. Muhammed (s.a.v.)'in şefâatine nâil
olarak; Onun sancağı altında gölgelenmeyi ümit
ediyor.

Zâtî, yaşadığı asırda ve kendisinden sonraki
asırlarda örnek alınmış bir şairdir. Çağdaşı şair-
ler, şiiirlerinin ne merhalede olduğunu ondan öğ-
renirlerdi. Zâtî'nin kundura dükkânı, genç şairler
için bir mektep vazifesi görmüştür. Bunun genç-

"Zâtî'nin Hz. Muhammed (s.a.v.) için
söylediği na'tlarında da klasik kaidelere
uyma ve mecburiyetten dolayı yazma
gibi bir hava göremeyiz. Na'tları da diğer
şiiirleri gibi yer yer sanatlı, özentili ve
güçlüdür."

lere faydasının yanında Zâtî'nin sanatının geliş-
mesinde de büyük bir rol oynadığı söylenebilir.
Zira farklı insanların şiiirleriyle tanışan Zâtî'nin
şiiirlerinde, bu değişik hayal zenginliği dikkatler-
den kaçmıyor. Şairin bu na'tındaki söyleyiş özel-
liği, âhenk ve akıcılık bu durumun ürünü diye
düşünebiliriz.

Zâtî'nin Hz. Muhammed (s.a.v.) için söylediği
na'tlarında da klasik kaidelere uyma ve mec-
buriyetten dolayı yazma gibi bir hava göreme-
yiz. Na'tları da diğer şiiirleri gibi yer yer sanatlı,
özentili ve güçlüdür. Hatta onun diğer şiiirlerinde
bile Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in hayatından,
mucizelerinden bahseden telmihlere rastlayabi-
liriz. Dîvân'ından rastgele seçtiğimiz şu birkaç
beyitte olduğu gibi:

Çeşmeler akıttı engüşt-i müjemden ey perî

Su gibi gösterdi aşkın mu'ciz-i Peygamberi

Sünnet-i Peygamberi tutmakta gâyet çâpük ol

Mu'teberdir Zâtîyâ rahş-ı revânın yügrüğü

Meğer kim dün gice kadre irişdi dil bu gîsûda

Makâmı Kâbe Kavseyn oldu bugün ol dü ebrûda

Dostum sen içtinâb etmek neden ahbâbdan

Fahr-i âlem hîç yüz döndürmedi ashâbdan

Dünyevîleşme Örneği Kârûn

“N’ideydin ey gönül Kârûnlara Musa mısın vâ ne
N’ideydin ey gönül bî-fâide ömr eyledin ifnâ”

(Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî)

Kârûn, Hz. Musa (a.s.)'nin kavminden idi ve onun zamanında yaşamıştı. Hatta Hz. Musa (a.s.)'nin en yakınlarından birisi, amcası veya amcasının oğlu olduğu söylenir. Kur'ân'da Kârûn adıyla kıssası nakledilen bu kişi Tevrat'ta Korah diye anılmakta, Hz. Musa (a.s.)'nin otoritesine karşı başlatılan isyan hadisesinde başrolü oynamaktadır.

İbn Kesir, Kasas Sûresi, 76. âyetin tefsirinde; "Katâde İbn Diâme der ki; 'Bize Kârûn'un, Musa (a.s.)'nin amcası oğlu olduğu, Tevrat'ı okurken sesinin güzelliğinden dolayı ona el-Münevvir (veya el-Münevver) adı verildiği rivayet edilirdi. Fakat Allah düşmanı Sâmirî'nin nifaka düştüğü gibi, o da münafık olmuş ve malının çokluğundan dolayı azgınlık onu helâk etmişti.' Şehr İbn Havşeb der ki; 'Kavmine karşı büyüklüğünden dolayı elbisesini bir karış uzun tutardı.'" Fahreddin Razî'ye göre, Kur'ân'ın açık ifadesinden anlaşılan şudur: "Kârûn Hz. Musa (a.s.)'nin kavmindendir. Bu (Hz. Musa (a.s.)'nin kavminden olması), onun önce iman ettiğine delâlet etmektedir. Bu ifadeden, Kârûn'un Hz. Musa (a.s.)'nin akrabası olduğunu anlamak da mümkündür.

Kârûn'un iman etmesine rağmen, Kızıldeniz'i geçtikten sonra, Musa (a.s.) ve kardeşi Harun (a.s.)'un yanında kendisine de bir pâyeye verilmediğinden şikâyet etmiş ve bazı mucizeler görmesine rağmen onları sihir olarak yorumlamış ve kendisine tâbi olan bazı kimselerle birlikte İsrailoğullarından ayrılmıştır.

"Yoldan sapanlardan biri olan Kârûn da Musa (a.s.)'nin kavminden olup onlara karşı böbürlenerek zulmetmişti." "Allah'ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mamur etmeye gayret göster." meâlindeki âyetlerin ifadesinden, onun iman ettiğini, daha sonra yoldan saptığını ve mü'minlere zulmetmeye başladığını anlamak mümkündür. Aslında zeki ve kabiliyetli olan Kârûn, Hz. Musa (a.s.)'ya, dolayısıyla Allah'a iman ettikten sonra bir süre kendisini ilim ve ibadete verdi. Hz. Musa (a.s.) ve Hz. Harun (a.s.)'dan sonra dini en iyi bilenlerdendi.

"Kalbi dünya meyli ile dolan Kârûn, artık Musa (a.s.)'nin nasihatlerinden sıkıldı; tavsiyelerine tahammül edemez oldu. Hz. Harun'a ve onun soyundan gelen Levililer'e kurban kesme vazîfesi (hibirlük) verince de, kalbine yerleşmiş bulunan kötü hasletler, iyice gün yüzüne çıktı."

Tevrat'ı en iyi okuyanlardan birisi de o idi. Uzun yıllar normal ve sıradan bir hayat yaşadı. Ancak sonra zaaflarının nüksetmesini fırsat bilen nefis ve şeytanı devreye girdi ve dünya malına olan meyli arttı. Önceleri sâlih bir insan olan Kârûn, Allah'ın bir imtihan olarak ihsan ettiği nimetleri kendinden bilip şımarınca, dayanıp güvendi-

ği hazineleriyle birlikte yerin dibine gömülerek helâk oldu.

Zenginliği ve Kibri

Kârûn, Hz. Musa'nın kendisine öğrettiği simya ilmi neticesinde son derece zengin olmuştu. Ancak gönlünü dünyevî ihtiras ve temâyüllerden gereği gibi koruyamadığı için, bütün güzel ve nezih hasletlerini kaybetti. Nâil olduğu zenginlik sebebiyle gurur ve kibre kapıldı. Sapkınlardan, azgınlardan oldu. Neticede onun hakkında verilen ilâhî hüküm şu oldu: *"Kârûn, Musa'nın kavminden idi. Fakat onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü-kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: 'Şımarma! Bil ki Allah, şımaranları sevmez.'"*

Kârûn, çok zengin ve varlıklı olunca tam bir mürüvvetsizlik ve nankörlük örneği olarak ilk önce Allah'a ve Hz. Musa (a.s.)'ya sırtını döndü. Ve o güne kadar saklamayı başardığı ve fakat aslında bilinçaltında beslemekte olduğu Hz Musa (a.s.)'ya karşı olan hasetliğinin belir-

tilerini göstermeye koyuldu. Servetiyle paralel olarak kıskançlık ve hasetliği hızla arttı. Artık Hz. Musa (a.s.)'nın 'gerçeklerin ifadesi olan' konuşmalarından rahatsızlık duymaya başladı ve ondan uzaklaştıkça uzaklaştı. Dahası; Hz. Musa (a.s.)'nın, malının zekâtını istemesi üzerine, zekâtını vermediği gibi, o serveti kendi bilgi ve gayretiyle kazandığını ileri sürdü.

Kalbi dünya meyli ile dolan Kârûn, artık Musa (a.s.)'nın nasihatlerinden sıkıldı; tavsiyelerine tahammül edemez oldu. Hz. Harun'a ve onun soyundan gelen Levililer'e kurban kesme vazifesi (hibirlik) verilince de, kalbine yerleşmiş bulunan kötü hasletler, iyice gün yüzüne çıktı. Öfkeye kapıldı; dayanamadı ve Musa (a.s.)'ya gelerek; "Ey Musa! Kardeşin Harun'a hibirlik (kurban kesme vazifesi) verdin. Benim ise böyle bir şeyim yok! Hâlbuki ben, Tevrat'ı gayet iyi okumaktayım. Bunun için ben, Harun'dan daha üstünüm! Bu haksızlığa nasıl dayanırım?" dedi.

Musa (a.s.) ise cevaben; "Harun'a bu vazife ve makamı ben değil, Cenâb-ı Hak verdi!" buyurdu.

Fakat Kârûn diretti; "Bana bir alâmet göstermedikçe, bunu tasdik etmem!" dedi. Musa (a.s.), Benî İsrail'in reislerini topladı ve; " Bastonlarınızı getirin! Hepsini belli bir yere koyalım. Kimin bastonu yeşillenirse, hibirliğe o lâyıktır!" dedi. Bastonlar getirildi; ibadet ettikleri mabede bırakıldı. İçlerinden yalnız Harun (a.s.)'ın asası yeşillenip yapraklandı. Bu açık mucize neticesinde Hz. Musa, Kârûn'a döndü; "Ey Kârûn! Bunu benim mi yaptım?" dedi. Kârûn şaşkındı. İşin hakikatini anladığı hâlde nefesine tâbî oldu; "Bu, sihirbazlıktan başka bir şey değildir!" dedi. Sonra kızgın bir şekilde oradan ayrıldı. Cenab-ı Hak; Benî İsrail kavminin, elbiselerine mavi şerit takmasını emretmişti. Kârûn, buna da isyan edip; "Bu, ancak efendileri kölelerinden ayırmak içindir!" dedi ve takmadı. Artık Kârûn'un, Hz. Musa'ya hıncı iyice artmıştı. Nefsindeki haset ateşi, içini yakıp eritmekteydi. Etrafındakileri kendisine çekmek için ziyafetler vermiş ve kendisinin üstünlüğünü belirtici sohbetler yapmaya, halkı Hz. Musa (a.s.)'dan uzaklaştırmaya çalışmıştı.

Dünyanın Fanî Lezzeti

Allah (c.c.) Kârûn'a zekât vermesini emretti; o da Hz. Musa'ya gelerek her bin dinar için bir dinar, her bin dirhem için bir dirhem ve her bin şey için bir şey vermeyi kabul etti. Fakat evine döndüğünde bunu çok buldu ve İsrailoğullarından kendilerine güvenip itimat ettiği kişilerden bir grup kimseyi toplayıp; "Siz, Musa ne emrettiyse O'nun sözünü tutup yerine getirdiniz; şimdi ise o, sizin mal ve servetinizi elinizden almak istiyor." dedi. Onlar Kârûn'a; "Sen bizim büyüğümüz ve efendimizsin; istediğini emret, yapmağa hazırız." dediler.

Kârûn; "Şimdi de malıma mı göz diktin? Bu serveti ben kazandım!" dedi.

Kârûn'a hitaben şöyle buyruldu: "Sakın şımarma, Allah (gururlanıp) şımaranları sevmez. Allah'ın sana verdiği (maldan harcaıyıp) âhîret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi, sen de insanlara ihsanda bulun. Yeryüzünde bozgunculuk yapmayı

"Kârûn'a hitaben şöyle buyruldu: 'Sakın şımarma, Allah (gururlanıp) şımaranları sevmez. Allah'ın sana verdiği (maldan harcaıyıp) âhîret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi, sen de insanlara ihsanda bulun.'"

isteme; çünkü Allah bozgunculuk yapanları sevmez." diyerek nasihatte bulundu.

"Kârûn ise; 'O (servet), bana ancak kendimdeki bilgi sâyesinde verildi.' dedi." Bir rivayete göre Kârûn bu sözle; "Eğer Allah benden memnun olmamış olsaydı ve benim değerli olduğumu bilmeseydi, bu mal ve serveti bana vermezdi." demek istemişti. Fakat Kârûn kendisine yapılan bu öğütlere rağmen azgınlık ve serkeşliğinden vazgeçmedi, aksine azgınlığına devam ederek; "Süsü, (debdebesi) içinde kavminin karşısına çıktı." Fakat o, mal ve servetinin çokluğu sebebiyle kavmine karşı azgınlığına haddi aştı. Kavmi ise ona öğütte bulunup, onu taşkınlığından vazgeçirmeğe çalıştı. Kârûn, giysilerden, bineklerden, hizmetçilerden ve yakın çevresinden oluşan büyük bir ihtişam ve debdebe içinde kavminin karşısına çıkmıştı. Dünyanın süsüne değer veren kimseler, Kârûn'u böyle görünce, kendilerinin de Kârûn gibi olmalarını temenni ettiler, onun üzerinde bulunduğu hâline ve ona ait olacak şeylere gıpta ettiler. Dünyaya önem vermeyen, doğru görüş sahibi akıllı ve zahid âlim kimseler, onların bu sözlerini işitince onlara şöyle dediler: "Yazıklar olsun size! İnanan ve iyi iş yapan kimse nazarında Allah'ın vereceği ücret daha hayırlıdır." Kârûn, sırtında sarı renkli parlak bir elbise, altın kakmalı erguvanî renkte bir eyerle eyerlenmiş beyaz bir at sırtında, aynı şekilde süslenen atlara binmiş üç yüz cariye ve dört bin adamıyla birlikte kavminin karşısına çıkmıştı. Ayrıca o, yaptırdığı sarayının duvarlarını altınla kaplatmış, sarayı için bir de altından kapı yaptırmış-

tı. Hatta gaflet ve cehâlet içerisinde bulunanların gibi servete sahip olmak temennisinde bulunmuşlardı.

Sonuç

Kârûn, aşırı zenginliğin, ihtişamın, debdebeli, görkemli hayatın, varlıklı olmaktan kaynaklanan gurur ve şımarıklığın, azgınlığın, isyanın, iftiranın, nankörlüğün, sadece dünya hayatını arzulamanın, benlik duygusunun ve kibrin simgesidir. Aslında Yaratıcı'yı unutmanın, her şeyi kendinden bilmenin dalâlet ve gafletidir. Kârûn'un ibretlik durumu; dünya servetlerinin, ihtişamın hiçbir işe yaramayıp, üstelik usulünce değerlendirilmediğinde, Allah rızası doğrultusunda hareket edilmediğinde ancak ve ancak yok olmaya, mahvolmaya sebep olduğunun ibretlik bir nümunesidir ki bu durumundan çok iyi dersler almak gerekir.

Dünyada saltanatına, servetine, mevkiine, kuvvetine güvenerek şımaranların karşılaştığı

feci son için güzel bir örnektir. Dünyevîleşmenin, nefsanî ve hırs ile hareket etmenin insana ne kadar büyük zarar verdiği öğretilmiştir. Oysa her nefis ölümü tadacaktır, bu yalan dünya için benlik ve kibre kapılarak büyüklük taslamak ne kadar kötü ve anlamsızdır. Allaha kul olmak kadar güzel bir mürüvvet yoktur. Çünkü her makamdan düşüş vardır ama kulluk makamından düşme yoktur.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretleri Dîvân'ında şu şekilde buyurmaktadır:

*Mekteb-i ilm-i ledünnîden okuyup ârif ol
Yığma şol Kârûn-veş dînârî dînâr üstüne*

(Allah ilminin tahsil edildiği mektepte okuyup ârif ol. Kârûn gibi dinar dinar üstüne yığma.)

Dünyevîleştikçe kişi büyük sıkıntılarla karşılaşır, hatta kendi farkında olmadan helâkini hazırlar, bu sebeple kul olmanın niteliklerini hiçbir zaman kaybetmemek gerekir vesselâm...

Güzel Şehir

O dağın ötesinde
Güzel bir şehir saklı
O sevda ülkesinde
Kalır gidenin aklı

Orda gezmiş diye yâr
Gül gibi kokan diyâr
Gidenler çok bahtiyâr
Dönerler ağlamaklı

Tutsun diye elini
Çeker insan selini
Şehrin nazlı gelini
Bekler siyah duvaklı

Kim girse buhuruna
Cennet kokar burnuna
Ordaki gül uğruna
Can veren bülbül haklı

Göz yaşarır huzurla
Kalpler arınır nurla
Yunmuş gibi yağmurla
Her seher sağanaklı.

Cennetten gelmiş taşı
İnsanla aynı yaşı
İsyan kirine karşı
Ebedi korunaklı

Gitmek ister her zaman
Aşkını kalbe koyan
Ordan bir davet duyan
Koşar yalın ayaklı

Mahmut NACAR

Muttakîlerin Özellikleri

“Her şey iman ile başlar. İman kurtuluşun ilk anahtarıdır. İman olmadan yapılan amellerin Allah katında hiçbir değeri yoktur.”

Allahu Teâlâ, Bakara Sûresi 177. âyette şöyle buyurmaktadır: “İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah’a, âhiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah’ın rızâsını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakîler ancak onlardır!”

Bu âyeti ve bu âyette verilmek istenen mesajı iyi ve doğru anlayabilmemiz için âyetin inmesine sebep olan nüzûl sebebini bilmemiz gerekmektedir.

Âyetin Nüzûl Sebebi

Bu âyetin nüzûl sebebiyle ilgili çeşitli rivâyetler vardır. Onlardan iki tanesini burada zikretmek istiyorum.

1. İslâm dininde namaz hicretten bir buçuk yıl önce farz kılınmıştı. Müslümanlar Beytül-Makdis’e yönelerek namazlarını kılıyorlardı. Medîne-i Münevvere’ye hicretten 16 ay sonra “...Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir...” âyeti nâzil olarak kible değiştirilmiştir. Artık Müslümanlar Kâbe’ye yönelerek namazlarını kılmaya başlamışlardır. Daha önce Beytül-Makdis’e yönelerek namaz kılan vefât etmiş Müslüman kardeşleri için hayıflandıkları zaman yukarıdaki âyet inmiştir.

2. Kible değişip de Müslümanlar Kâbe’ye yönelerek namaz kılmaya başladıklarında Medîne Yahudileri, Müslümanları kınamışlar ve Beytül-Makdis’ten başka yöne yüz çevirip yapılan ibâdeti Allah’ın kabul etmeyeceğini iddia etmişler ve Müslümanlara sataşmaya, tartışmaya başlamışlardır.

Yüce Allah, yukarıdaki âyet-i kerîmeyi indirmek suretiyle iyilik ve erdemli davranışın doğuya veya batıya yönelmek olmadığını açıklamıştır.

“İnsanın, sahip olup sevdiği şeyleri, Allah yolunda infak etmediği sürece Allah’ın lütuf ve ihsanına kavuşması mümkün değildir.

Bu rivâyetten anlaşıldığına göre âyet-i kerîmenin nâzil olmasına Ehl-i Kitap’tan Yahudilerin Beytül-Makdis’in batısına yönelerek, Hristiyanların ise doğusuna yönelerek kendi kiblelerinin daha hayırlı olduğunu iddia etmeleri ve Müslümanların yeni değiştirilmiş olan kiblelerini tenkit etmeleri sebep olmuştur. Yüce Allah bu âyet-i kerîmeyi indirmek suretiyle Ehl-i Kitap’a ve bütün insanlara asıl iyiliğin ve erdemli davranışın ne olduğunu açıklamış ve şöyle buyurmuştur:

“Bütün bu nimetlerin gerçek sahibi Yüce Allah’tır. Allah bu nimetleri insana emanet olarak vermiştir. O hâlde bu nimetleri gerçek sahibinin razı olacağı şekilde onun rızası doğrultusunda kullanılması gerekir.”

Ey insanlar! Yüzünüzü doğu veya batıya dönmeyiz gerçek mânâda iyilik, erdemli davranış ve gerçek dindarlık değildir. Gerçek dindar ve muttakî insan şu özellikte olan insandır:

Gerçek Dindar ve Muttakî İnsan

1. Allah’a, âhîret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman eder,

2. Mala olan sevgisine rağmen akrabaya, yetimlere, muhtaçlara, yolculara, dilenenlere ve kölelere malını infak eder,

3. Namazı dosdoğru kılar,

4. Zekâtı verir,

5. Akitleşince ahdini yerine getirir,

6. Sıkıntı, hastalık ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabreder.

İşte doğru, dürüst ve muttakîler bu vasıflarda olan insanlardır.

Bu âyette geçen “birr” kelimesi Kur’ân-ı Kerim’de tam 8 defa geçmektedir. Birr kelimesi farklı anlamlara gelen her türlü hayrı kapsayan bir isimdir. İyilik, hayır, itâat ve erdemli davranış gibi anlamlara gelmektedir.

Bu âyet-i kerîme insanlık için bütün üstün vasıfları içinde toplamıştır. Nitekim Hz. Peygamber de (s.a.v.) buna işaret ederek: “Her kim, bu âyet ile amel ederse, imanını kemâle erdirmiş olur.” buyurmuştur.

Bakara Sûresi 177. âyette, doğru sözlü ve takvâ sahibi muttakî insanın temel özellikleri açıklanmaktadır. Böylece takvâyaya giden yolun hangi amellerden geçtiğini öğrenmekteyiz. Bu ameller âyette, iman, sevdiği mallardan fedakârlık yaparak infakta bulunmak, namaz kılmak, zekât vermek, verilen sözde durmak, sıkıntılı ve zor zamanlarda sabretmek olarak sıralanmaktadır. Bu sâlih amellerin bir araya gel-

mesi, birr (iyilik ve hayır) denen değeri ve takvâ denen ruh olgunluğunu meydana getirmektedir.

Burada âyette zikredilen temel özellikleri kısaca açıklamak istiyorum:

1. Allah'a, âhîret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman etmek: Dindar ve muttakî insanın âyette zikredilen ilk temel özelliği imandır. Çünkü her şey iman ile başlamaktadır. İman kurtuluşun ilk anahtarıdır. İman olmadan yapılan amellerin Allah katında hiçbir değeri yoktur. İnsan, iman esasları olan Allah'a, âhîret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere şek ve şüphesiz olarak iman etmelidir. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak birinci iman esasıdır. Âhîrete iman ise ikinci sırada yer almaktadır ve insanda sorumluluk duygusunu geliştirmektedir. İnsan haklarına saygılı olmayı hatırlatıp toplum bünyesinden fazîlet tohumlarını yeşertir. İmanın üçüncü şartı meleklere imandır. Vahye inanma ve bağlanmanın bir gereğidir. Çünkü peygamberlere vahyi getiren meleklerdir. Meleklerle iman, kitaplara imanı ve peygamberlere imanı gerektirir. Çünkü melekler Allah'ın emir ve yasalarının mevcut olduğu vahiy ürünü kitaplara peygamberlere getirmektedirler. Peygamberler de Allah'tan aldıkları vahyi insanlara tebliğ edip açıklamakla görevlidirler. Peygamberlere iman, onları örnek almayı ve hayatı onların hayat tarzına göre düzenleyip yaşamayı gerektirir.

2. Mala olan sevgisine rağmen akrabâya, yetimlere, muhtaçlara, yolculara, dilenenlere ve kölelere malı infak etmek: İmandan hemen sonra ikinci özellik olarak insana emânet olarak verilmiş olan malın Allah rızâsı için akrabâya, yetimlere, muhtaçlara, yolculara, dilenenlere ve özgürlüğe kavuşmak isteyen kölelere infak etmek zikredilmiştir. İnsan, fitrat itibarıyla mala karşı bir sevgi duymaktadır. Yüce Allah, "*Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) infak etmediğiniz sürece iyiliğe erişemezsiniz...*" buyurmak suretiyle insan, sevdiği nimetlerden Allah yolunda infak etmeye teşvik edilmektedir. Buradan anlaşıldığına göre insanın, sahip olup sevdiği şeyleri, Allah yolunda infak etmediği sürece Allah'ın lütuf ve

ihsanına kavuşması mümkün değildir. İnsanın çok sevdiği şeyler ise; mal-mülk, makam-mevki, ilim ve beden kuvveti gibi maddî ve mânevî imkânlardır. Bütün bu nimetlerin gerçek sahibi Yüce Allah'tır. Allah bu nimetleri insana emânet olarak vermiştir. O hâlde bu nimetlerin gerçek sahibinin râzı olacağı şekilde onun rızâsı doğrultusunda kullanılması gerekir.

3. Namazı dosdoğru kılmak: İman ve infaktan sonra üçüncü özellik olarak namaz ibâdeti zikredilmiştir. Bilindiği gibi namaz İslâm'ın beş şartından biri olup çok önemli bir ibâdettir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.), "*Namaz dinin direğidir. Kim namazını kılsa dinin direğini dikmiş olur. Kim de onu terk ederse dinini yıkılmış olur.*" buyurmuştur. Bizlere en güzel örnek olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v.), "*Namaz mü'minin miracıdır.*", "*Namaz gözümün nurudur.*" buyurmak sûretiyle namazın önemine vurgu yapmıştır. Kendisi hayatı boyunca namazı mükemmel bir şekilde edâ ettiği gibi mü'minlere de namazı ikâme etmeyi emretmiştir.

4. Zekât vermek: Zekât, İslâm dininde namazdan sonra ikinci önemli ibâdettir. Zekât Kur'ân'da namazdan hemen sonra tam 6 defa birlikte zikredilmiştir. Tefsirini yaptığımız bu âyette önce infak, daha sonra da zekât zikredilmiştir. Dindar ve muttakî insan, sahip olduğu nimetleri Allah yolunda infak etmekle birlikte farz olan zekâtı vermeyi de ihmâl etmemelidir. Namaz ferdî yönden önemli olduğu gibi zekât da sosyal yönden önemli bir ibâdettir. Zira namaz ruh ve vicdanı, zekât ise malı arındırmaktadır. Nitekim Yüce Allah, "*Onların mallarından sadaka al ki onunla kendilerini temizleyesin ve arındırasın...*" buyurmaktadır. Zekât toplumda sosyal adâleti en güzel bir şekilde gerçekleştiren önemli bir ibâdettir. Yüce Allah malının zekâtını vermeyenleri elim bir azapla tehdit etmiştir.

5. Akitleşince ahdini yerine getirmek: Dindar ve muttakî insanların temel özelliklerinden biri de ahde vefâ göstermesidir. Zira Yüce Allah, "*...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.*" buyurmaktadır. Din-

dar ve muttakî insan, gerek Allah'a verdiği sözü, gerekse insanlara verdiği sözü yerine getiren kişidir. En önemli İslâmî erdemlerden biri olan ahde vefâ maalesef günümüzde terk edilmeye başlanmıştır.

Hız. Peygamber (s.a.v.), hayatı boyunca ahde vefâ göstermeye önem vermiş ve verilen sözde durmamayı münâfıklık alâmeti sayarak şöyle buyurmuştur: *"Münâfıklığın alâmeti üçtür. Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği yerde yerine getirmez, emânete hıyânet eder."*

6. Sıkıntı, hastalık ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabretmek: Dindar ve muttakî insanların temel özelliklerinden biri de sabırdır. İnsan hayatı tek düze değil, inişli çıkışlıdır. Za-

man zaman insan çeşitli zorluk, sıkıntı ve hastalıklarla karşı karşıya gelebilir. Bu durumlardan başarıyla çıkmanın en önemli anahtarı sabırdır. Nitekim Yüce Allah, kullarını zaman zaman çeşitli imtihanlara tâbi tutmaktadır. Bu imtihanlarda sabır göstermeyenler imtihanı kaybeder. Sabredenlerin ise hem dereceleri yükselir hem de çeşitli ilâhî mükâfata nâil olurlar. Yüce Allah, bu hakîkati Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ifade etmektedir: *"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!"*

Bu dünya imtihan salonudur. İmtihanalardan kaçmak mümkün değildir. İnsan, bu imtihanlardan ancak sabır vasıtasıyla kurtulup sâhil-i selâmete kavuşabilir. İnsan özellikle zorluk, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabra ihtiyaç duymaktadır. Muttakîler ve gerçek dindar olan insanlar bu gibi durumlarda sabra yapışır ve metânetle hareket ederler. Peygamberler tarihini incelediğimizde en sabırlı insanların peygamberler, sâlih ve muttakî kullar olduğunu görmekteyiz.

Netice olarak diyebiliriz ki, bu âyet dindar/muttakî insanların özelliklerini açıklamaktadır. Bu âyet çerçevesinde takvâya giden yolun hangi amellerden geçtiğini öğrenmekteyiz. Bu ameller; iman, sevdiği maldan fedakârlık yapıp infak etmek, namaz kılmak, zekât vermek, ahde vefâ göstermek, sıkıntı, hastalık ve savaş gibi durumlarda sabretmektir. Bu vasıflarla muttasıf olan insanlar, iman davasında sâdik olan ve takvâ sahibi insanların ta kendileridir. Bu âyette insanı takvâya ulaştıran ameller, kolaydan zora doğru, daha önemliden önemli olana doğru sıralanmıştır.

Dipnot

*Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI, Nevşehir Üniversitesi

Yazının geniş kaynakçalarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Bir Destandır 15 Temmuz

Dediler cennet vatan can evinden vurulmuş,
Şeytanı kıskandıran ne planlar kurulmuş,
Karşı çıkan olursa ölüm emri verilmiş.

Nasıl düşünür insan böyle bir ihaneti?
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Gaiplerden bir yiğit "Allah!" diye bağırdı,
Vatan sevdası bizi direnmeye çağırdı.
Analar evladını bugün için doğurdu.

Gönülden kabul ettik bu mübarek daveti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Bir anda sinelerde koşturdu kızıl kıyamet,
Dağlar taşlar inledi: "Medet Allah'ım medet!
Bizi de sıddıklarla, şehitlerle birlik et!

Son dinin hürmetine lütfet bize nusreti."
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Durur mu er oğlu er, söz konusu vatandı;
Seller gibi coşarken tek gücümüz imandı.
Helal olsun, uğruna, verdiğimiz bir candı!

Üç beş kanı bozuğa bırakmadık devleti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Tankların insanlığı ezip geçtiği yoldan,
Kadın, erkek, yaşlı, genç... Atıldık dört bir koldan.
Farkı yokmuş ölümün cennette gonca gülden!

Şükür boşa çıkardık bu pespaye niyeti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Tankların tam altına göz kırpmadan uzandık,
Şehadet umduk ama gaziliği kazandık,
Şanlı Türk tarihine altın destan yazandık!

Devretmedik kimseye asla hâkimiyeti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

"Bu vatan bizim!" diye bindi iman atına,
Darbeciye kurşunu tam alınının çatına,
Yerleştirip erişti şehitlerin katına!

Ömerlerin ruhudur yaşatan bu milleti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Bizler "Çevik Kuvvet"iz, cesaretle fark bizim,
Oğuz Kağan neslinden aldığımız börtk bizim,
Her biri Kürşat olan şehidimiz kırk bizim.

Ceddimiz iyi bilir ezelden hürriyeti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Yiğit bir albaydı o, yedi yerden vuruldu;
Bayrağını korurken Yaradan'a sarıldı.
Peygamber Ocağı'nın şanı ona verildi!

Öpüp başına koydu albayım bu nimeti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Kanımızla beslenen bu hain yılanlara,
Bin bir türlü kumpasa, bin türlü yalanlara,
Canımızla dur dedik uzaktan gülenlere!

Rezil ettik dünyaya bu amansız illeti
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Ne kadar hain varsa sivilinden erine,
İbretiâlem için tükürün yüzlerine!
Bilmem nasıl çıkarlar yarın mahşer yerine?

Kabul etmez bu millet hiçbir zaman zilleti,
Hainler ilelebet hak ediyor laneti!

Yusuf DURSUN

Sultan ve Şiir

“Kanûnî, devletin dirlik ve düzeni için yakınlarını, hatta oğullarını feda etmek zorunda kalmış, bunun acısını kalbinin derinliklerine gömmüş olsa da zaman zaman şiir diliyle burukluğunu anlatmaktan kendini men edememiştir.”

Osmanlı padişahları yoğun devlet işlerinden fırsat buldukça, belki de saltanat ve idare işlerinden bunaldıkları zamanlarda şiir limanına sığınmış; nazmın ürpertici dünyasında ağır siyasî sorunlarını bir süreliğine unutmaya çalışmış; ilham perisinin kanatlarında huzur yolculuğuna çıkmışlardır. Birçoğu şair olan Osmanlı sultanları, çağdaşları olan şairleri korumuş, kollamış; onlarla şiir meydanında kalem atını doludizgin koşturmanın keyfini sürmüşlerdir. Bu padişahlardan biri de şüphesiz, Türkçe en hacimli divanlardan birinin şairi olan, muhteşem Kanûnî Sultan Süleyman'dır.

Uzun saltanat yıllarında Osmanlı coğrafyasının sınırlarını genişleten, ülkeler fethedip, krallara taç giydiren, bir mektupla kralları zindanlardan kurtaran Kanûnî, şiirde de önemli bir isim olmuş; bu vadede haklı bir şöhret kazanmıştır. Her faniye nasip olmayan uzun saltanatı, şairler ve özellikle Sultanu'ş-Şuarâ Bâkî için gerçek bir himaye dönemi olmuştur.

Şiirde Muhibbî mahlasını kullanan bu padişahın şiir dünyasında bir gezintiye çıkarak, beyitlerinden örnekler sunmaya çalışacağız. Aşağıdaki beyit belki de ağır saltanat yükünün gönlünde uyandırdığı bir etki, bir tahassüsle söylenmiştir:

*Güller şüküfte halk ferah her biri ferâğ
Lâle-sıfat lîk benüm sînem üzre dâğ*

(Güller açılmış, halk ferah(içinde) ve her biri huzur içinde.(Sadece) lâle gibi benim kalbimin üstünde yara (var)).

Padişahın dirayetli yönetimi sayesinde halk, huzur içinde hayatını sürdürürken, bu güveni sağlayan hükümdar, sorumluluk bilincinin yükü altında, kalbinde lâle renkli yaraların acısını, sızısını taşıyor. Şiirde geçen "lâle" aslında gelincik çiçeğidir. Bilindiği gibi, bu çiçeğin içinde yanık yarasına benzeyen siyah lekeler vardır. Şair, kalbindeki yarayı, bu siyah beneklere benzetiyor. Bu beyitte açıkça böyle bir anlam

"Üç kıtaya hükmeden, bir mektupla kralları zindanlardan kurtaran padişahın başında tacı, elinde gücü dünyayı titreten zafer kılıcı vardır. Ancak bu kudret aşk konusunda geçerli değildir."

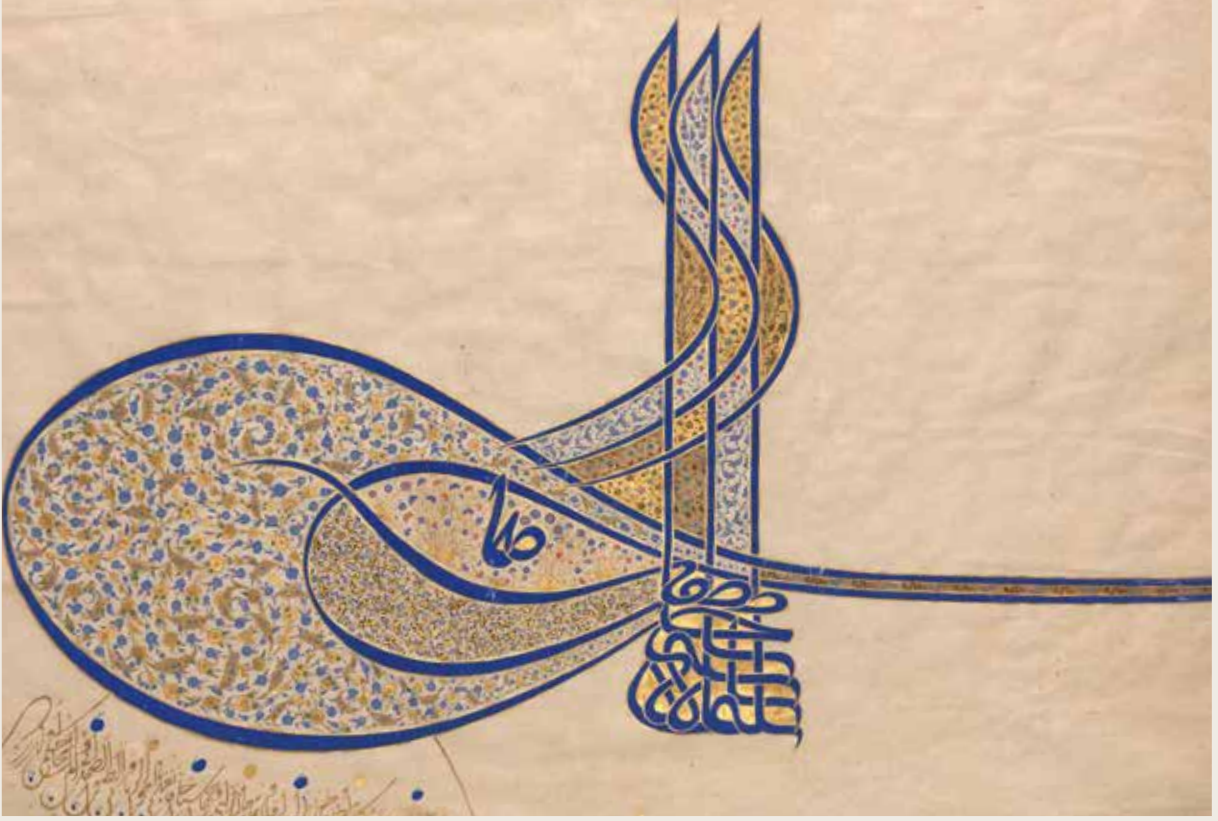
yok denebilir. Ancak Kanûnî'nin hayat hikâyesi, mücadelesi ve devlet sorumluluğu ile babalık duyguları arasında çektiği iç çatışmaları, ruhi huzursuzlukları tarihlerden bilindiğine göre beyitten böyle bir ruh hâlini sezme imkân dışı değildir. Şair padişah, devletin dirlik ve düzeni için yakınlarını, hatta oğullarını feda etmek zorunda kalmış, bunun acısını kalbinin derinliklerine gömmüş olsa da zaman zaman şiir diliyle burukluğunu anlatmaktan kendini men edememiştir. Beyitte söz konusu yakınma sanırım böyle bir gizli yaranın tezahürüdür. Âlem vefasızdır, kimseye kalmamıştır:

*Görürüm yoktur vefâsı hem bekâsı âlemin
Mal u câhından anınçün eyledüm anın ferâğ*

(Âlemin vefası, bekası olmadığını gördüğümden mal ve makamından vazgeçtim.)

Bu mısralar üç kıtaya hükmeden bir hükümdara ait... Fiilen büyük bir devlete malik bir insan böyle söylüyorsa, elbette bütün bu ihtişamı kesben değil, kalben terk ettiği düşünülebilir. Fiilen feragat etmemiştir belki, fakat kalbinde bu ihtişama yer vermemiş görünüyor. Klasik şiirin geleneksel atmosferi içinde söylenen bu beyit, saltanatın zirvesinde insanî yalnızlık çeken bir hükümdarın ruh hâlinin yansımaları olamaz mı? Şair, bir derviş feragati içinde, dünyadan el etek çekmekten söz ediyorsa bu, iç dünyasında kopan fırtınanın büyüklüğünün işareti sayılabilir.

*Gönül eğlencesi âlemde bir ârâm-ı cânım yok
Mahabbet mülkine şâhim velî bir mihribânım yok*

(Dünyada gönül eğlencesi, canıma huzur ve sükûn verecek bir kimsem yok. Sevgi ülkesine padişahım ama şefkatli bir sevgilim (dostum) yok.)

Politika, şaşaalı görüntüsüne, şatafatına, cazibesine rağmen biraz da yalnızlık mesleğidir. Siyaset kurumunun tepesinde oturan kişi etrafındakilerin samimiyetinden emin olamaz. Yanına sokulanların bir beklentisi, bir çıkarı olmadığından asla emin olamaz. İnsan, gamını, kederini yakınındaki biri ya da birileri ile paylaştıkça huzur bulur. Muhibbî, böyle bir dosttan yoksun gibi görünüyor. Bu yalnızlık gönül işlerinde de geçerlidir. Hükümdar olan kişi, gerçekten sevildiğinden emin olabilir mi? Gerçi kaynaklar Muhibbî'nin Hürrem Sultan'a içtenlikle yazılmış gazellerinden, mektuplarından bahsederken Hürrem'in de bunlara içli cevaplar verdiğini söyler. Biz yine de ihtiyat kaydıyla, hükümdar şairin bu yalnızlık tüten beytinin, salt bir şiir söyleme ihtiyacından doğmadığını, onun samimî bir nevi itirafı olduğunu tahmin ediyoruz. Muhabbet ülkesine padişahıdır ama bir seveni

yoktur. Bu bir çelişki gibi görünüyorsa da şairin gerçekçi bir yaklaşım içinde olduğu anlamında yorumlanabilir. Padişahlık aşk ülkesinde de olsa durum farklı değil. Muhibbî aynı duyguları şu beyitte dile getirmiş:

*Eğerçi zâhire baksan bu gün sâhib-külâhım ben
Velîkin kûy-ı aşk içre bir avuç hâk-ı râhum ben*

(Her ne kadar görünüşte baksan taç sahibiyim; fakat aşk mahallesinde bir avuç ayak toprağıyım.)

Bu iki beyti birlikte değerlendirelim: Üç kıtaya hükmeden, bir mektupla kralları zindanlardan kurtaran padişahın başında tacı, elinde gücü dünyayı titreten zafer kılıcı vardır. Ancak bu kudret aşk konusunda geçerli değildir. Bu kuvvet ve hükümlanlık gönül işleri karşısında bir âciz kalıyor. Bu sebeple Muhibbî, sevgilinin basıp geçtiği hakir bir toprak gibi görüyor kendisini. Gönül sarp bir kaledir; onu fethetmek, ülkeler zapt etmeye benzemiyor. Karacaoğlan boşuna mı,

Gönül derler bir sarp kale

Ya alınır ya alınmaz

demiş? O da bu gönül kalesi karşısında az zahmet çekmemiş, az ter dökmemiştir. Bu fetihde dünya padişahlığı bir kıymet ifade etmez. Görünüşte bir padişahım ama diyor, gel gör ki aşk mahallesinde bir avuç toprak kadar değerim yok. Aşk söz konusu olduğunda padişahın bile acze kapıldığı, tarihte birçok olayla kesinlik kazanmıştır.

Muhibbî'nin sevgisinin, iştihakının ne denli büyük olduğunu aşağıdaki beyitte açıkça görmek mümkündür; "Göğsümün üstünde yaralarla bin(lerce) göz meydana getirsem de güzelliğinin bahçesini doyuncaya kadar seyre etsem." deyip baştan ayağa göz kesilerek sevgiliyi zerrelere adedince gözlerle görmek istediğini haykırıyor. Yaralar vücutta göz göz açılmış. Şair, aşk ateşinin açtığı yaralardan söz ediyor. Vücudunun baştanbaşa bu yaralarla kaplanmamasını ve göze benzeyen bu pencerelerden onun güzelliğini seyretmek istiyor. Bu, bir dünya güzeli, ya da bütün güzelliklerin membaı olan mutlak güzel, yani Cemîl-i mutlak da olabilir...

Sînem üzre dâğ ile bin dîde peydâ eylesem

Gülşen-i hüsnüni doyunca temâşâ eylesem

Padişah, büyük bir sevgi ile bağlandığı iki cihan güneşi, Hâtemül'-Enbiya Hz. Muhammed (s.a.v.) methinde söylediği şu beyit samimî bir mümin kalbinin dışavurumudur:

Hâk-i pâye devlet el virse eğer sürsem yüzüm

Sen şefâat kânısın ancak budur virdüm sözüm

(Sen şefaata madenisin, virdim ancak, ayağı toprağına devlet imkân verse de yüz sürsem sözüdür.)

Hiz. Peygamber (s.a.v.), son nebi ve şefaata sahibi tek elçidir. Kanûnî, devlet el verse de ayak bastığın yerlere yüzümü sürsem derken, devlet işlerini bırakıp hacca gidememenin üzüntüsünü dile getiriyor. O günün şartlarında

hacca gitmek uzun bir zaman aldığından Osmanlı hükümdarları, bir ikisi müstesna, hacca gidememişlerdir. Samimî bir mü'min olan Muhibbî, beytinde bu özlemini dile getiriyor. Devlet, baht, talih, ikbal anlamına geldiği gibi siyasî devlet anlamını da içeriyor. Şair, gidip mübarek kabrini ziyaret edemediği Peygamber'inden şefaata diliyor ve bu dileği vird-i zeban ettiğini, sürekli tekrarladığını ifade ediyor.

Muhibbî'nin şiirlerine yaptığımız kısa yolculuğu, onun asıl maksudunu gösteren aşağıdaki beytiyle noktalayalım:

Ey Muhibbî şükr kıl bir pâdşâhın kulusun

Hem Semî' u hem Basîr ü hem Alîm ü hem Kerîm

(Ey Muhibbî şükreyle, sen hem işiten, hem gören, hem çok bilen ve kerim olan bir padişahın kulusun.)

Muhibbî, Allah'ın esma-i hüsnasından Semî', Basîr, Alîm ve Kerîm'i zikrederek beyti taçlandırıyor: Semî'; kullarının ve bütün yaratıklarının seslerini, dualarını, arzu ve isteklerini işiten, Basîr; kâinatta olup biten her şeyi gören, kullarının her hâline vâkıf olan, Alîm, ilmi ezel, ebed ve bütün kâinatı kuşatan, Kerîm; ikram sahibi, kullarına karşı son derece cömert olan Allah. Böyle bir padişaha kul olan insan bütün endişelerden, korkulardan, vehimlerden kurtulmuştur. Çünkü Allah, varlıkların en şerefli olarak yarattığı kullarına bütün esma ve sıfatlarıyla yardımcıdır. Onların her duasını işitir, her hâlini görür. O'nun ilmi, sonsuz merhameti ve cömertliği bütün evreni kuşatmıştır. "Rahmetim, gazâbımı geçti." buyurarak kullarına karşı sonsuz şefkatini ilan etmiştir. Bu isimlerin şiirde anılması sebepsiz değildir: Muhibbî, yaptığı her işte, verdiği her kararda Rabb'ine karşı duyduğu sorumluluğun farkında olduğunu bu isimleri sıralayarak ifade etmek istemiştir.

Dipnot

* Prof. Dr. Mahmut KAPLAN - Beykent Üniversitesi

Vicdan Büyük Mahkeme

“İnsanlığın kendini düzeltmesi lâzım; doğaya verdiği zararı bitirmesi lâzım diyeceğim ama şiraze çoktan kaçmış, en azından hatırı sayılır bir şekilde aza indirmek lâzım. Dünyanın hiçbir kaynağı sonsuz değil, sonsuz olmayan bir âlemde sonsuzluk hesapları da yapmaya gerek yok. Unutmamak lâzım ki dünya bir yol, biz yolcu.”

Hayatımızda birçok olay geliyor, kimisine müdahil olabiliyoruz, kimisinde âciz kalıyoruz. Özellikle ülkemizde üç dört yıldır açıkça sıkıntısını çektiğimiz olaylar silsilesi yaşanıyor. Bütün bu olayları birbirinden bağımsız gibi görmek, birbirinden uzakmış gibi algılamak ve yine bunlardan bâhaber hayatımıza devam etme gafletine pekâlâ düşüyoruz.

Buna nereden varıyoruz; geçmiş toplumlara baktığımız zaman neler yaşadıklarını okuyunca, düşününce ortaya çıkıyor. Çünkü tarih, ders almak için ibret almak ve aynı hatalara düşmemek için var.

Büyük bir deprem felâketinin ardından insanlar artık yaşam derdine düştü, kiralık ev arayışları, evini geçindirebilmek için iş arayışları, evi olanlar dökülen yıkılan evlerini tamir edebilme derdine düştü. Bunların hepsinden bir ders çıkarmak gerekirdi ama maalesef yaşanan hadiseler sonucunda ders çıkarması gereken insanların ders çıkarmadıklarını acı bir şekilde gördük.

Fırsatçılığın her türlüşünü en ağır şekilde eleştiren insanlar, fırsatçılık yapar oldu. Ev tadilatları depremden önce şimdide göre nispeten uygun iken çok afakî rakamlar telaffuz edilmeye başlandı. Kiralar aldı başını gitti, çok büyük bir fırsatçılık ve insanları sömürme hâlini aldı maalesef.

Elbette devletimiz bu fırsatçılara en kısa zamanda bir çözüm bulacaktır diye düşünüyorum. Çünkü devlet, vatandaşının bu fırsatçıların elinde boğulmasına seyirci kalmaz, kalmamalı. Onca felâket silsilesi içinde dünya malına tamah etmemesi gerektiğini öğrenmesi gerekirken, mal derdine düşüp kazancına kazanç sağlama yarışına girenler insanlık adına sınıfta kaldı.

Siyasî konular benim alanım değil ancak siyasetin sosyolojik açıdan değerlendirmesine bakınca, depremzede insanlar bir partiye oy verdi diye haklarını haram etme, oh olsun gibi ifadelerle insanların kalbini yaralayan sözleri sarf etme gafletinde bulunan insanlar oldu.

“Onca felâket silsilesi içinde dünya malına tamah etmemesi gerektiğini öğrenmesi gerekirken, mal derdine düşüp kazancına kazanç sağlama yarışına girenler insanlık adına sınıfta kaldı.”

Siyasî tercih ne olursa olsun, devlete ihanet etmeyen ve devletin bekasını isteyen herkes istediği partiyi seçebilir, zaten demokrasinin gereği budur. Terörün her türlüşüne araya mesafe koymuş ise devletin daha iyi yere gelmesi için insanlar tercihlerini yaparlar ve herkes buna saygı duymak zorundadır.

Sosyolojik konuma dönersek, insanların zor durumda iken yapılan yardımlar zaten insanî bir görevdir, zorunluluktur. Komşunuz aç iken, komşunuz yangın yerinde yanıyorken evlerimizde rahat rahat oturuyorsak, kalbimiz taşlaşmış

“Herkesin bir derdi var, ama herkes birbirine yardımcı olsa belki dünyadaki dertler de azalacak ve daha kolay geçecek günler belki. İnsanlık görevini yerine getirirken bunu bir lütufmuş gibi sunan insanların zerre hakları olmadığını da belirteyim.”

ve insanlıktan çıkmışız demektir. İşte asıl bunu düşünüp buna yanmak gerekir.

Hangi mevki makam sahibi olursa olsun, evvela iyi bir insan olabilme düsturu ile yola çıkmayı salık vermemiz gerekiyor. Yoksa biraz çalışma ile en iyi doktor, mühendis, usta, öğretmen, hâkim vb. birçok meslek erbabı olabiliriz, ama iyi bir insan olamamışsak adımızın önündeki unvanın hiçbir değeri yok. Bizi değerli kılan düşüncelerimiz, duruşumuz, olaylara bakış şeklimiz ve nihayetinde davranışlarımızdır. Dünyada olan biten bu kadar olay varken o aklımızı kullanmayı düşünmeyip, ot gibi yaşama gafletine düşmekten sıyrılmazsak acaba bize kim yardım edebilir? Kendi elimizle güzel dünyamızı gittikçe yaşanmaz hâle çevirirsek kimden yardım isteyeceğiz? Kendi ellerimizle düzeltebileceğimiz yığınla konu varken, bunlarla dertlenmeyip hayatı daha nasıl zor hâle büründürebiliriz diye gayret ettiğimizi görmek çok zor değil. Herkesin bir derdi var, ama herkes birbirine yardımcı olsa belki dünyadaki dertler de azalacak ve daha kolay geçecek günler belki. İnsanlık görevini yerine getirirken bunu bir lütufmuş gibi sunan insanların zerre hakları olmadığını da belirteyim. Bir toplumda yaşıyorsanız, olan bitene kayıtsız kalamazsınız, seyirci olamazsınız. O toplumun bir bireyi olarak ayağa kalkabilmek için herkes yüreği ve imkânı nispetinde bir şeyler yapar. Kimi maddî gücüyle kimi manevî gücüyle, dualarıyla... Ama mutlaka herkesin yapabileceği bir şey vardır.

Eğer bizler çevremizden soyut olsaydık, olan bitenden uzak olsaydık ve ne olursa olsun bizi ilgilendirmez gibi bir özelliğimiz olsaydı insan olarak yaratılmaz, taş olurduk. Tabii bu olan bitene taşlar bile çatlar ama toplumsal kalbi zedeleyen, üzen, kıran davranışlara da maalesef şahit oluyoruz. Oh olsun, diyen insanlara, bu olan biten sizin başınıza gelseydi hâliniz ne olurdu diye sormak mı lâzım bilemiyorum. Hiçbir zaman sizin de başınıza gelsin diye bir temennide bulunmayı düşünmedim. Çünkü insanların zararına olan her şey bizim de kalbimizi yaralar, üzer. Allah bir daha böyle felâketler yaşatmasın bize. Ama dünyada olan biten bütün olayları sadece bir doğa olayı olarak görüp kenara geçmemek lâzım. Mazlumların ahının semâya ulaştığını da unutmamak lâzım. Bugün bir maaşın kiraya yetmediği dönemlerdeyiz. Fırsatçıların kendini uyanık sanması ile artan ve kontrolden çıkmış bir ev fiyatı, araba fiyatı, kira vb. birçok fahiş fiyat artışlarına şahidiz. Biz kendi kendimizi kandırmaya devam ettikçe zannediyorum ki felâketler başımızdan eksik olmaz.

Bakınız insanların aç kalma korkusuyla marketleri talan ettiğini ve bundan dolayı arz talep dengesi şaşır fiyatların yukarı doğru çıktığını görmemek mümkün değil. Allah kullarını rızık konusunda müjdelemişken vesvese dediğimiz kavram insanın kalbine kurt düşürmek için kâff kalıyor. Başka insanların canını yaktıktan sonra işlerimizin neden düzgün gitmediğini, neden mutlu olamadığımızı sorguluyoruz. Zulüm ile âbâd olanın âhiri berbat olur demiş Yunus Emre. Bu olan biten her şeyde insanların kalbinin kırılmasına sebep olan, bütün insanların en büyük mahkeme olan vicdan mahkemesinde bir sınav vereceğini düşünüyorum. Adalet kavramı sadece duvarlarda olan bir şey değil. İnsanın kendini düzeltmesi lâzım; doğaya verdiği zararı bitirmesi lâzım diyeceğim ama şiraze çoktan kaçmış, en azından hatırı sayılır bir şekilde aza indirmek lâzım. Dünyanın hiçbir kaynağı sonsuz değil, sonsuz olmayan bir âlemde sonsuzluk hesapları da yapmaya gerek yok. Unutmamak lâzım ki dünya bir yol, biz yolcu.

Biz Kardeşiz

Dargınlıklar sona ersin,
Biz kardeşiz efendiler.
Sevgi tohumu yeşersin,
Biz kardeşiz efendiler.

N'olur bir dakika durun,
İlk darbeyi nefse vurun.
Kitaba, sünnete sorun,
Biz kardeşiz efendiler.

Bozulursa niyetimiz,
Heba olur heybetimiz,
Elden gider devletimiz,
Biz kardeşiz efendiler.

Nerden çıktı senlik benlik?
Münafıklar eder şenlik.
Son bulmasın bu yârenlik,
Biz kardeşiz efendiler.

Dağılmasın dirliğimiz,
Bozulmasın birliğimiz,
Daim olsun varlığımız,
Biz kardeşiz efendiler.

Kini baştan savmalıyız,
Muhabbeti övmeliyiz,
Allah için sevmeliyiz,
Biz kardeşiz efendiler.

Bükülmesin bileğimiz,
Yıkılmasın direğimiz,
Ayrılmasın yüreğimiz,
Biz kardeşiz efendiler.

Haykırılım dört bir yana,
Duyuralım tüm cihana:
Kalû belâ'dan bu yana
Biz kardeşiz efendiler

Bestami YAZGAN

Osmanlı Hanedanı'nda İlk Dîvân Sahibi Kadın Âdile Sultan

“Âdile Sultan, yüksek bir talim ve terbiyeden geçmiştir. Özel hocalardan din, edebiyat, musiki ve hat dersleri almıştır. Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Dil, edebiyat ve şiire daha fazla alaka duymuş ve bir dîvân oluşturacak kadar aruz ve hece vezinleriyle şiirler yazmıştır.”

Sultan II. Mahmud'un, kızları içerisinde en uzun ömürlü olanıdır. 23 Mayıs 1826'da II. Mahmud'un ikbâli Zer-nigâr Hanım'dan dünyaya gelmiştir. "Doğruluğu gösteren" anlamına gelen ismini, babası II. Mahmud koymuştur. Dört yaşına gelince annesini kaybetmiştir. Bir şiirinde, kalbine çöreklenen annesizlik acısını ve yaşadığı duygu fırtınasını şöyle kâğıda dökmüştür:

*Vâlidem sevgili cânım Zernigâr
Hâl-ü ahlâkı güzel takvâ şiâr
Gitti dünyâdan beni koydu yetim
Meskenin yâ Rabbî kıl dârü'n-naîm*

II. Mahmud, Âdile Sultan'ı, kendisinin de kız çocukları erken vefat eden Başkadın Nevfidan'a emanet etmiştir. Nevfidan Kadın, Âdile Sultan'ı evlâdı gibi yetiştirmiş; annesini ve öksüzlüğünü aratmamıştır. Âdile de zaten yazdığı şiirde onu ve anneliğini senâ etmiştir:

*Sonra oldu Nevfidan Kadın bana
Kendi evladı gibi sâdık ana
Kimseye çeşmim yaşın sildirmedi
Vâlidem olmadığın bildirmedi*

Âdile Sultan, annesinin ardından 1839'da, 13 yaşındayken babasının ayrılık acısını yaşamıştır. Çocukluğu Dolmabahçe Sarayı'nda, gençliği de Beylerbeyi Sarayı'nda geçmiştir. Yüksek bir eğitim ve terbiyeden geçmiştir. Özel hocalardan din, edebiyat, musiki ve hat dersleri almıştır. Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Dil, edebiyat ve şiire daha fazla alaka duymuş ve bir dîvân oluşturacak kadar aruz ve hece vezinleriyle şiirler yazmıştır.

19-20 yaşına gelince, kardeşi Sultan Abdülmecid tarafından 1845 yılında Tophane Müşiri Mehmed Ali Paşa ile evlendirilmiştir. Padişah, kız kardeşinin çeyizi için büyük itina göstermiş, tam 3.032.519,5 kuruş sarf etmiştir.

5 Haziran 1845 tarihinde başlayan düğün töreni Neşatâbad Sarayı'nda tertiplenmiştir. Düğün eğlenceleri de Haydarpaşa Sahrası'nda

"Âdile Sultan, hanedan ailesi içerisindeki tek şaire sultandır. Allah ve Peygamber sevgisi (ilâhî aşk), babası, annesi, ölen kardeşleri, aile fertleri ve diğer birçok konuda şiirler kaleme almıştır."

sahnelenmiştir. Boğaziçi'nin her iki yakasına da kandiller asılmış; saraylar, kışlalar, karakollar, yalılar kandillerle donatılarak şehrâyinler (ışık gösterileri) yapılmıştır. Gösteriler arasında, İstanbul semalarına uçurulan balon çok dikkat çekmiş ve büyük heyecan uyandırmıştır. Sultan Abdülmecid şenlikler boyunca bolca ikram ve ihsanlarda bulunmuştur. Bir hafta süren düğün merasimi, 19. yüzyılın en muhteşemlerinden biri olarak kabul edilmiştir. 12 Haziran 1845'te Âdile Sultan'ın, gösterişli bir gelin alayıyla Neşatâbâd Sarayı'na getirilmesiyle düğün sona ermiştir.

Eşi Mehmed Ali Paşa, evlendikleri yıl kaptan-ı deryâlığa terfi ettirilmiştir. Beş defa daha aynı göreve tayin edilen paşa, bir kere de bir seneliğine sadrazam olarak atanmıştır. Sultan Abdülaziz'in saltanat döneminde 1868'de vefat etmiştir. Âdile Sultan, kocasına karşı beslediği sevgiyi ve vefâtından duyduğu üzüntüyü şöyle dile getirmiştir:

*Devlet ü dine sadakatle ederdi hizmet
Emr-i Peygamberi icraya kılardı hizmet
Bir özü doğru, sözü doğru muhibb-i Devlet,
Öyle bir yâr için Âdile ağlar elbet*

Âdile Sultan kocasını çok sevmiş ve onunla 23 yıl huzur ve mutlulukla geçen görkemli bir evlilik hayatı yaşamıştır. Bu izdivaçtan, Sıdika, Aliye, İsmail ve Hayriye isimli çocukları olmuş; ancak ilk üçü erken yaşlarda hayattan ayrılmıştır. Hayriye, bunların en uzun ömürlüsü idi. Ama ecel, onu da genç yaşta alıp götürmüştür.

Kocasının ve kızının peşpeşe vefat etmesinden oldukça sarsılan Âdile Sultan, sonraki yıllarda evine çekilmiş, gezintileri bırakmış; Nakşbendî şeyhlerinden Bâlâ Tekkesi Şeyhi Ali Efendi'ye intisap ederek vaktini daha ziyade ibadetle, okumakla, şiir yazmakla, fakir fukarayı

bakıp gözetmek ve hayır-hasenatla geçirmiştir. Sâmiha Ayverdi onun bu yönü için; "Kalbi gibi kesesi de halka açık, evliyâ huylu bir kadındı." demiştir.

Bilhassa okumayı ve şiirle haşır neşir olmayı çok severdi. Hanedan ailesi içerisindeki tek şaire sultandır. Allah ve Peygamber sevgisi (ilâhî aşk), babası, annesi, ölen kardeşleri, aile fertleri ve diğer birçok konuda şiirler kaleme almıştır.

Bir dîvânı mevcuttur ve orijinal nüshası Topkapı Sarayı kitaplığında muhafaza edilmektedir. 1996'da Hikmet Özdemir tarafından, var olan beş nüsha karşılaştırılarak basılmıştır. Dîvân'ında, 2000 beyti aşkın şiir bulunmaktadır: 238 gazel, 103 münacat, 88 tevhid, 302 naat, 54 mersiye, 12 bahariye, 20 medhiye, 264 murabba, 108 müseddes, 328 terhib-i bend, 240 kıt'alar, 488 mesnevî ve 20 tuyug dörtlüğü vardır.

Kendi şiirlerini olamasa da Âdile Sultan, Kanûnî'nin şiirlerini (1400 gazelinin 858'ini), Dîvân-ı Muhibbî adıyla 1890 yılında ilk kez neşretmeyi başarmıştır. Âdile Sultan'ın Peygamber Efendimiz'e yazdığı şu naat, Edhem ve Faik Beyler tarafından hüzzam makamında bir ilâhî olarak bestelenmiştir:

Yüzün mirat-ı kibriyâdır yâ Rasûlallah

Vücûdun mazhar-ı nûr-ı Hudâ'dır yâ Rasûlallah

Kabul eyle onu aşkından azad eyleme bir an

Kapında Âdile kemter gedadır yâ Rasûlallah

Devlet ve toplum meselelerinin yanında Osmanlı Hanedanı'nın sıkıntılarıyla da ilgilenen Âdile Sultan, gerektiğinde padişahları ikaz etmekten de çekinmemiştir. Kardeşi Sultan Abdülmecid'in 1847'de köle ticaretini yasaklama kararı almasında etkili olduğu ifade edilmektedir. Hatta hanedanın en yaşlısı ve kıdemlisi sıfatıyla, ağabeyi Abdülmecid'den sonra "Eğer erkek olsaydı; saltanat makamını üstlenebilecek dirayet ve kabiliyete sahip bir sultan efendi." olarak görülmüştür. Bir defasında Sultan Abdülaziz'e; "Unutma ki, erkek olsaydım; şimdi padişah bendim!" dediği bile rivayet edilmiştir.

Öte yandan Âdile Sultan'ın saray, köşk ve yalıları, dönemin siyasetçilerine, tarikat şeyhlerine, âlimlerine, edebiyatçı ve şairlerine, müzisyenlerine açık, adeta bir ilim-irfan mektebi ve kültür-sanat merkezi niteliğine bürünmüştür. Sabahlara kadar süren sohbetler sırasında, sarayın duvar ve kubbeleri güzel sesli hâfızların okuduğu Kur'ân-ı Kerim ve ilâhî sesleriyle çınlardı.

Şiire meraklı, güzel şiirler yazan ve okuyan hanımları saraya davet etmekten, onlarla zaman zaman şiir meclisleri oluşturmaktan da geri kalmazdı. Hanım Sultanlar, devlet ricali ve yabancı elçilerin eşleri ve kızları da yer yer davetliler arasında olurdu. Bu manada onun sarayı, ilim-irfan sahibi, iyi eğitim almış birçok genç kızın yetişmesine vesile olmuştur. Yetiştirdiği kızların bazıları haremde görev alırken, bazıları da padişah zevcesi pâyesi kazanmıştır.

Dindar tabiat, âbid, zâhid ve takvalı bir Osmanlı hanım efendisiydi. Öyle ki, Eyüp Sultan Hazretleri'nin kabrinin sağ tarafındaki Kadınlar Mescidi olarak adlandırılan odada, her sene Ramazan ayında itikâfa girmeyi âdet edinmişti. Gayet ince ruhlu, mütevazı, şefkatli, aile bağları

"Âdile Sultan, gayet ince ruhlu, mütevazı, şefkatli, aile bağları güçlü, gönlü ve kesesi zengin, hayrı, yardımı ve cömertliği bol bir sultandı."

güçlü, gönlü ve kesesi zengin, hayrı, yardımı ve cömertliği bol bir sultandı. Bir şiirinde kendi kişiliğini ve yaşantısını şöyle ifade etmiştir:

Dervişim, kendi başıma yine sultân gezerim.

Âlem-i aşkda seyyâh olup her ân gezerim.

Pâdişâh saltanat-ı dehr için kayd çeker,

Kayd-ı nâmûsu geçip ben dahî üryân gezerim.

Ne safâdan geçerim vaz, ne cefâdan hazerim

Emr-i teslim-i rızâ, mülkünü hayrân gezerim.

Kimsenin hayr ile şerrine yokdur nazarım,

Serseriyim geleli âleme hayrân gezerim.

Ne dilimde olur evrâd, ne elimde tesbih,

Ne velîyim, ne deliyim, yine vîran gezerim.

Gâh olur kendimi idrâk ile efgân ederim,

Gâh isyânım anıp derdile nâlân gezerim.

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım Âdile ben,

Aşka sûzân olup gamla perîşân gezerim.

Sultan Abdülaziz zamanında Âdile Sultan'a misafir olan Leyla Saz Hanım, onun adeta bir iyilik meleği sıfatıyla yaptığı hayır ve hasenattan şöyle söz etmiştir:

"Âdile Sultan efendi, dindar, hayırhah, fukaraperver, nazik, beşûş idi. Sonraları zevcinin ve sevgili kerimesinin kaybı ile ye's ve fütura düşmüş, dünyanın hiçbir şeyini görmez olmuştu. Misafirlerine, bendegânına karşı nüvazîş (taltif) ve iltifatına devam etmekle beraber, ibadet, hayır ve hasenattan başka bir şeyle meşgul olmak istemiyordu. Tamire muhtaç olan fukara mek-

teplerini, evlerini tamir ettirir, çocuklarını mektebe başlattırır, gelinlik kızlarına çeyiz yaptırır, hastalarına baktırır, kurumuş çeşmelere su getirtir, fakara evlere, susuz yollara kuyu kazdırır; hâsılı ihtiyaç sahiplerinin imdadına yetişirdi.”

Âdile Sultan, II. Mahmud, Abdülmecid, Abdülaziz, V. Murad, II. Abdülhamid devirlerini görmüş ve yaşamıştır. Özellikle Sultan II. Abdülhamid’i çok sever, onu sık sık ziyaret edermiş. Abdülhamid Han da Âdile Sultan’ı, her gelişinde hususî surette karşılar, hürmet, muhabbet ve ikramda kusur etmezmiş. Ona “Halacığım!” diye hitap eder, Âdile Sultan da “Oğlum!” diyerek karşılık verirmiş.

Âdile Sultan’ı ömrünün son yıllarında gören Sultan Abdülhamid’in kızı Ayşe Osmanoğlu hatıralarında, onun babası ile münasebetleri, sarayı ziyaret etmesi sırasında Padişah tarafından nasıl derin bir tazimle karşılandığı ve ağır lanıp uğurlandığı hakkında şunları kaydetmiştir:

“Şair, ilim ve irfan sahibi, dindar bir sultandı. Bendegâni ve hususiyetinde bulunanlar kendisinden, nezâketinden daima hoşnutlukla bahsederlerdi. Babamla görüşmek istediği zaman haber gönderir, sarayda hususî hazırlıklar yapılır, bu suretle saraya gelirdi. Hala Sultan gelmek isteyince babam hususî dairesinde kendi-

sini bekler, karşısına Hazine Dar Usta ile rütbeli hazine dar ve kâtibelerden başka kimse çıkmaz, huzurunda musahipler ve hazine darlar hizmet ederdi. Arabası Hünkâr Dairesi’ne yanaşır, Başmusahip koluna girerek arabadan indirir, kapıdan girerken babamla Valide Sultan tarafından karşılanırdı. Babam hürmet ve tazimle halasının elini öper, büyük kanepeye halasını oturtup kendisi de karşısına otururdu. Hazine darlar, askılar içinde kahvesini getirirler, babam eliyle tepsi-den alıp halasına verirdi. Bizler içeriye girip elini öper, yerden bir temenna ederek Padişah’a yaptığımız resmi tazimi ifa eder, çıkardık. Babama, “Oğlum!” hitabında bulunur, babam da kendisine: “Emredersiniz halacığım!” cevabını verirdi. Konuşma bir-iki saat kadar devam eder, yine geldiği gibi arabasına biner, babam da kapıya kadar kendisini teşyi ederdi.”

Ayşe Osmanoğlu, Hala Sultan’ın sureti, giymi ve endamına dair de şu gözlemlerde bulunmuştur:

“Yüzünün eskiden pek güzel olduğu belliydi. Narin, orta boylu, kumral, mavi-elâ gözlü, nuranî asaletini gösteren hâl, hareket ve terbiyeye mâlik bir sultandı. Giyinmesi tamamen ala-turka olup, ağır kumaşlardan dört etekli entari, ayağına güderiden pabuç giyer, beline şaldan kuşak bağlar, bu entari üzerine ‘salta’ dedikleri

bol kollu bir ceket geçirir, başına fes gibi bir şey giyip etrafına oyalı ipekli yemeni sarar, üzerine zümrüt ve lâ'lerle yapılmış, ortadaki daha büyük, iki yanlarındakiler küçük, gül şeklinde kıymetli iğneler takardı. Başka hiçbir mücevher, nişan takmazdı."

Ömrünün son demlerini bolca türbe ziyaretlerinde bulunarak geçiren Âdile Sultan, 12 Şubat 1899 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi, hanedan ailesi, devlet erkânı, âlimler ve kalabalık bir halk kitlesi eşliğinde Eyüp'te bulunan kocası Mehmed Ali Paşa'nın türbesine defnedilmiştir.

Âdile Sultan birçok cami, medrese, kütüphane, türbe, çeşme, şadırvan, sarnıç, hastane ve yetimhanenin yanında sayısız hayratın yapımına da aracılık ve hâmilik etmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı hanedanı içerisinde en çok vakıf kuran, beş hanım sultandan (kendisi dışındaki diğerleri Ayşe Sineperver Valide Sultan, Nakşidil Valide Sultan, Bezm-i Âlem Valide Sultan ve Pertevniyâl Valide Sultan) biridir.

Çoğunluğu İstanbul'da bulunan, adına kayıtlı eserlerden bazıları şunlardır:

İstanbul Küçük Mustafa Paşa'da Âdile Sultan Sıbyan Mektebi, Galata Arap Camii Mektebi, Anadoluhisarı Mektebi, Silivrikapı'daki Seyyid

Nizameddin Dergâhı ve Bâlâ Camii, Üsküdar Dudullu'da babası adına Âdile Sultan Çeşmesi, Galata Mevlevihanesi'ndeki Âdile Sultan Sarnıç ve Şadırvanı, eşinin ruhuna Galata'da Arap Camii avlusundaki sarnıç ve şadırvan, Beylerbeyi'ndeki Bedevî Dergâhı'nda annesi için sarnıç, Kızıltoprak'ta Zühdü Paşa Sokağında kızının hayrına su kuyusu, Altunizade İsmail Paşa Mahallesi'ndeki korulukta yer alan Âdile Sultan Namazgâhı...

Ayrıca Medine'de kurduğu Sebilhâne Vakfı ile açılan kuyular ve yapılan sarnıçlarla, bölgenin su ihtiyacını karşılatmış; Medine'de kimsesiz ve çaresiz kadınların barınması için hâneler vakfetmiştir.

Kaynakça

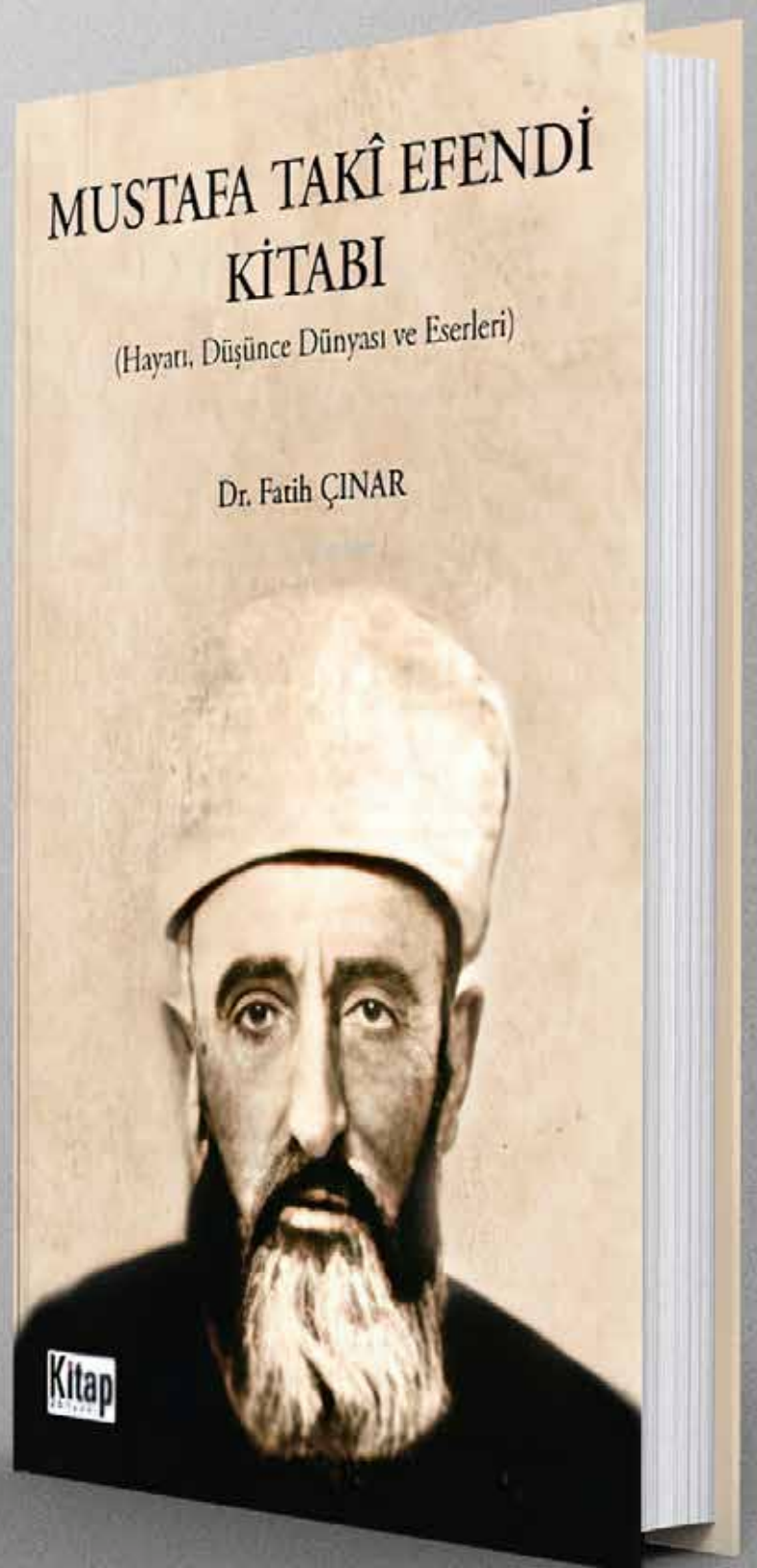
Kaynaklar: Leyla Saz, "Saray ve Harem Hatıraları", Yeni Tarih dergisi, Sayı: II/1958, s. 640-656; "Türk Sarayında Müstesna Bir Prenses-Adile Sultan", Hayat Tarih mecmuası, c.2, Sayı: 10, Kasım 1965; Ayşe Osmanoğlu, Babam Sultan Abdülhamid, İstanbul, 1986; Çağatay Uluçay, Padişahların Kadınları ve Kızları, Ankara, 1992; Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı, İstanbul, 1997; Ferda Mazak, Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan, İstanbul, 2000; Aynur Kolçak, Âdile Sultan, İstanbul, 2005; Hikmet Özdemir, Âdile Sultan Dîvânı, Ankara, 1996; Sâmîha Ayverdi, Bağ Bozumu, İstanbul, 2005; Nail Bayraktar, Âsâr-ı Bakıyye, Hazırlayanlar: İ. Dağdelen, H. Türkmen, İstanbul, 2019; İskender Pala, "Adlî Kızı Âdile" Tarih ve Medeniyet dergisi. Sayı: 45/1997; Nihat Azamat, "Âdile Sultan", DİA; c.1; Necdet Sakaoğlu, Bu Mülkün Kadın Sultanları, İstanbul, 2011.

Mustafa Takî Efendi Kitabı

“Bu çalışma ile Anadolu’nun yakın tarihinde derin izler bırakan bu gönül insanının daha yakından tanınmasına ve mesajlarının daha canlı tutulmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.”

Mustafa Takî Efendi (ö.1925), millî mücadelenin içerisinde kendini bulan ve maddî-manevî katkıları ile mücadelenin seyrine yön veren isimlerden bir tanesi de eserleri, ilmî kişiliği, bağımsızlık özlemi ve manevî donanımı ile dikkatleri üzerine çeken ve nihayet ilk mecliste “Sivas Mebusu” sıfatıyla önemli görevler ifa eden Mustafa Takî Efendi’dir. Takî Efendi, vatanın ve milletin içinde bulunduğu zor şartlarda halkın bağımsızlık fikri etrafında kenetlenmesi için ciddi gayretler göstermiştir. Yakın tarihimizin en etkin simalarından birisi olan Takî Efendi üzerinde onu daha yakından tanımaya yönelik araştırma ve incelemeler gün geçtikçe artmaktadır. Her araştırmada onunla ilgili yeni bilgilere ulaşılmakta, millî mücadele ve ilk meclisteki faaliyetlerine dair önemli bulgulara rastlanmaktadır. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Takî Efendi’nin

Kur'ân'a bakışı, hadis anlayışı, milli mücadele yıllarında ortaya koyduğu samimi gayretler ve ülkenin maddî-manevî anlamda kalkınması için teklif ettiği önerileri bu ciddi araştırmalar neticesinde daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Mustafa Takî Efendi Kitabı'nın yazarı Fatih Çınar, çalışmanın amacı ve içeriğiyle ilgili olarak şu satırlara yer vermiştir:

"İnsanımıza düşüncelerinde ufuk kazandırmaya gayret eden ve yıllar öncesinden insanlığın ortak problemlerine çözüm önerileri sunan bu mütefekkirimiz üzerinde yoğunlaşan çalışmalarımızı daha derli toplu bir halde okuyucumuza sunma endişemiz bizi bu çalışmayı kaleme almaya yönlendirdi. Onun millî mücadele ve ilk meclisteki faaliyetleri, fikhî yönü ve medeniyet anlayışı başlıklı araştırmalarımız daha önce çeşitli sempozyum ve akademik dergilerde yayımlanmıştı.

Bu çalışmaları tek bir çalışmada toplamak ve Takî Efendi'nin basınla ilişkisini değerlendirdiğimiz yeni bir yönünü de paylaşmak düşüncesiyle şekillendirdiğimiz çalışmamız, Takî Efendi'nin hayatını kısaca dile getirdiğimiz bir bölümle başlamaktadır. Takî Efendi'nin adı, ailesi, çocukluğu, tahsil hayatı ve eserleri gibi konulara değindiğimiz bu bölümün ardından onun millî mücadele ve ilk meclisteki faaliyetlerini, fikhî yönünü ve basınla ilişkisini dile getirdiğimiz ikinci bölüm yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Târîh-i Nûr-i Muhammedî adlı eseri dışında Takî Efendi'nin günümüze ulaşan eser ve makalelerini takdim etmeye gayret gösterdik.

Takî Efendi'nin tarihçiliği, felsefî ve edebî yönü, tasavvufî fikirleri ve milli mücadeledeki faaliyetlerine dair çalışmalarımız devam etmektedir. Ortaya çıkan yeni bilgileri değerlendirmeye ve onun çok yönlü kişiliğini daha kapsamlı bir şekilde tespit edebilme yönündeki gayretlerimiz de sürecektir. Çalışmanın daha sonraki baskılarında zamanla araştırma ve değerlendirme fırsatı bulacağımız Takî Efendi'nin daha başka yönlerini de paylaşma imkânımız olacağını ümit

ediyoruz. Bu çalışma ile Anadolu'nun yakın tarihinde derin izler bırakan bu gönül insanının daha yakından tanınmasına ve mesajlarının daha canlı tutulmasına katkı sağlamayı amaçladık. Olaylara çok yönlü bakabilmeyi başarmış, fedakâr ve samimi bir kişiliğin tanıtımına bir nebze olsun katkı sağlayabilirsek kendimizi bahtiyar hissederiz."

Aynı zamanda, Tokatlı Mustafa Hâkî Efendi'den aldığı mânevî emaneti Sivaslı İhramcızâde İsmâil Efendi'ye devreden bir mürşid-i kâmil olan Takî Efendi, Sivas ve çevresinde birçok ismin gönül dünyasına dokunmuş bir gönül eridir. Bu kutlu silsileden nice kutlu isimler yetişmiş ve insanımızın maddî ve mânevî hayatının şekillenmesinde bu isimler etkili olmuştur.

Cizözlü Yusuf Efendi, Bahâeddîn Efendi, Bedreddin Efendi, Hacı Hasan Akyol Efendi, Darendeli Osman Hulûsî Efendi ve daha birçok gönül eri bu kutlu yol vesilesiyle gönüllerde yer edinmiş ve yakın tarihimizi derinden etkilemişlerdir. Mustafa Takî Efendi Kitabı'ndan Takî Efendi'nin henüz ulaşılamamış eserleri ve makaleleri olduğu anlaşılmaktadır. Bundan sonraki süreçte bu makale ve kitaplara ulaşılması, Takî Efendi'nin ailesiyle ilgili yeni bilgilere ulaşılması, ilk meclisteki faaliyetlerinin ve siyâsî görüşlerinin tesir alanının tespiti ve ilmî yönü üzerinde devam eden araştırmaların daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi gibi adımlarla Takî Efendiyle ilgili çalışmalar sürecektir gibi görünmektedir. Takî Efendi ile ilgili şimdiye kadar yapılmış çalışmaları derli toplu bir şekilde sunması bakımından Mustafa Takî Efendi Kitabı önem arz etmektedir.

Çalışmanın okuyucu ve istifade edeninin bol olmasını ve hayırlara vesîle olmasını dileriz.

Kitap Dünyası Yayınları

Tel: 0 212 419 0100 / 0 501 002 1510.

Bir Rahmet Olarak Fâtîha Sûresi

Müslümanlar, günlük hayatları içerisinde; namaz ve namaz dışında olmak üzere Fâtiha Sûresi'ni sürekli olarak tekrar ederler. Bu tekrarların öneminden dolayıdır ki bu durum bir âyet-i kerimede şöyle zikredilmiştir: "Yemin olsun ki sana, tekrarlanan yediye ve yüce Kur'ân'ı verdik"¹

Yüce Allah Fâtiha Sûresi'ni gün içerisinde defalarca tekrarlamamızı istediğine göre, bu âyetlerle muhatap olan biz Müslümanların gündemimizin önemli bir parçasını bu âyetler oluşturmaktadır. Kaldı ki savaş hâllerinde bile namazın terkine cevaz verilmediğine göre, namazın merkezinde yer alan Fâtiha Sûresi, savaş hâlleri gibi toplumsal olarak sıkıntılı günlerde bile gerçek gündemi teşkil eder.

Bu durum bize şöyle de bir ipucu verir: Savaş hâllerinde bile Fâtiha Sûresi Müslüman hayatının merkezinde yer aldığına göre, bu sûrede insanları sosyal bunalımlar ve ekonomik krizler gibi benzer problemlilerden kurtaracak bir takım çözümler mevcuttur. Demek ki her türlü olumsuz durum karşısında, namaza ve Fâtiha Sûresi'ne sarılmak başlı başına bir çözüm ve kurtuluştur. Başka bir ifadeyle bu sûre, sadece tek tek insanları değil, toplumları da doğrultmaktadır. Fâtiha Sûresi en başta dua mahiyeti taşıması itibarıyla mü'minler için bir rahmettir.

Zira Yüce Allah kabul etmeyeceği duayı kullarına öğretmeyecektir. Daha sonra yaratılış gayesine uygun bir hayatın hangi prensiplerle yaşanacağını öğretmesi yönüyle de ikinci bir rahmettir. Bu prensiplerin gün içerisinde sürekli tekrarlanması ise bir anlamda bilinçaltına Yüce Allah'ın Rahmân, Rahîm, Rab ve din gününün Mâlik'i olduğunun kazanması demektir.

Yalnız O'na kulluk edip, yalnız O'ndan yardım istememiz gerektiği hakikatini de bu sayede hep canlı tutar ve yine bu sayede gazaba uğramış ve sapkın kimselerden olmayız.

"Yüce Allah kabul etmeyeceği duayı kullarına öğretmeyecektir. Daha sonra yaratılış gayesine uygun bir hayatın hangi prensiplerle yaşanacağını öğretmesi yönüyle de ikinci bir rahmettir."

Her İşin Başına Besmele

Her işine besmele ile başlayan bir mü'min, Yüce Allah'ın şefkat ve merhameti ile ilgili olan Rahmân ve Rahîm isimlerini söyleyerek hayatının merkezine rahmeti her şeyi kuşatan Yüce Allah'ın hak dinini koyar. Böylece bir bakıma

Yüce Allah'ı hayatın her alanından çıkarmaya çalışan seküler düşüncelere sırtını döner. Yani besmele çeken insan; "Ben bu işimi Yüce Allah ile irtibatlandırıyorum." demektedir ve böylece dünyevî düşüncelerin huzursuzluğundan kurtularak kutsal olanla ilâhî bir bağ kurmaktadır. Bu anlamıyla besmele her işte bir hatırlayış ve Yüce Allah'la olan bir rabitadır.

Kur'ân'da bir istisna hariç bütün sûrelerin başında bu iki sıfatın zikredilmesi bütün sûrelerin besmele bağlamında tefsir edilmesinin gerekliliğine işaret eder. Yani âyetler hangi konuda olursa olsun, baş kısmında "Rahmân" ve "Rahîm" ismi olduğuna göre, "rahmet" faktörü es geçilmeden anlaşılmalıdır. Buna göre biz bütün sûreleri anlamaya çalışırken, onları Yüce Allah'ın geniş rahmeti bağlamında anlamaya çalışırız. Bu bakış açısıyla baktığımızda İslâm'ın hırsızlığa ve iffetsizliğe verdiği ağır ce-

zaların arka planında bile bir "rahmet" tecellisi olduğunu görürüz. Belki bu cezalar o suçları işleyenler için birer azap anlamına gelse de, genel olarak insanların mal ve can güvenliği veya ahlâkî tekâmüllerini sağlıklı bir şekilde sürdürme hakkı düşünüldüğünde bu cezaların topluma bir rahmet olarak yansıtacağı söylenebilir.

Hamd Âlemlerin Rabb'inedir

Hamd sevgi ile birlikte, tazîm ve saygı göstererek güzellikle övmek demektir. Hamd zemin ziddi olup şükürden daha umumî bir mâna ifade eder. Çünkü şükür nimet karşılığı olur, hamd ise böyle değildir.² Nimetin olması şükür gerektiren bir durumdur. Sûrede hamd ve nimetin bir arada zikredilmesi de buna işaret eder.

Burada "terbiye" kelimesiyle aynı kökten gelen "Rab" isminin kullanılması ile Yüce

Allah'ın hak ve bâtılın, iyi ve kötünün, doğru ve yanlışın belirleyicisi olan ahlâkî değer ölçütlerini koyarak, insanları böylece terbiye ettiğine işaret edilmektedir. "Rab" ismi aynı zamanda da "düzen koyucu" anlamına da gelmektedir. Bildiğimiz ve bilmediğimiz bütün âlemlerdeki düzenler O'na aittir. Dünyada, âhirette ve bunun dışındaki bütün âlemlerde düzen koymak sadece O'na aittir.

Bu anlamda O bütün zamanı ve mekânları kuşatan bir varlıktır. Dolayısıyla O, bütün âlemlerin (on sekiz bin âlemin) kuşatıcısı olduğu gibi, zaman bakımından da "Rahmân" olarak dünyevî zamanı, "Rahîm" olarak hesaplan sonrakî zamanı ve din gününün sahibi olarak da hesap gününü kuşatmaktadır. "Âlemler" ise Yüce Allah'ın dışındaki her şeydir. Canlı veya cansız, gördüğümüz veya görmediğimiz bütün varlıklar bu kavramın içine girmektedir. Dolayısıyla Yüce Allah'ın "Âlemlerin Rabb'i" oluşu, âlemler üzerinde otorite sahibi olduğunu ifade etmektedir.

"Âlem" kelimesi "alâmet" kelimesinden gelir. Burada "âlem", Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine bir alâmettir. Dolayısıyla bir bakıma O'nun Rabbü'l-âlemîn oluşu bu alâmetleri ortaya çıkartması ve bunlardaki düzeni insanların idrakine sunması demektir bir anlamda. "Rabbü'l-âlemîn" oluşundan aynı zamanda Rabb'imizin sadece Arapların Rabb'i değil, Türk'ün veya herhangi bir milletin Rabb'i değil, âlemlerdeki herkesin Rabb'i olduğunu anlarız. Tıpkı "Rahmete'l-lilâlemin" yani "Âlemlere Rahmet" olarak gönderilen Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in bütün insanlığa ve bütün yaratılmışlara bir rahmet olması gibi...

O Rahmân ve Rahîm'dir

Burada iki tane "ra-hi-me" kökünden gelen kelime vardır. Rahmân ve Rahîm ilâhî sıfatlarının her ikisi de "bağışlama", "merhamet", "şefkat" anlamına gelen ve fakat daha da kapsayıcı bir mânâ ifade eden rahmet isminden (bu ismin mastarından) türetilmişlerdir. Yüce Allah'ın

"Rab" ismi aynı zamanda da düzen koyucu anlamına da gelmektedir. Bildiğimiz ve bilmediğimiz bütün âlemlerdeki düzenler O'na aittir. Dünyada, âhirette ve bunun dışındaki bütün âlemlerde düzen koymak sadece O'na aittir."

"Rahmân" oluşunun mânâsı, dünyada bütün insanlara merhamet ederek nimet vermesi; "Rahîm" oluşu ise âhirette sadece mü'minlere merhamet etmesidir. Araf 156'da Yüce Allah şöyle buyurur: "Rahmetim her şeyi çepeçevre kuşatmıştır." Bir hadis-i şerifte ise, Yüce Allah'ın rahmetinin gazâbından çok olduğu bildirilmiştir.³

Sûrenin başında besmeledeki Rahmân ve Rahîm sıfatlarının zikrinden sonra burada bir kez daha bu iki sıfatın zikredilmesi, mushaftaki ilk âyetler olması hasebiyle manidardır. Bu âyette Rahmân tüm şefkat ve merhametiyle sûreye "Er-Rahmân" ve "Er-Rahîm" mühürlerini bir kez daha basmış ve rahmetinin kuşatıcılığını bir kez daha göstermiştir.

Sevgi ve şefkatten bağımsız bir merhamet ise düşünülemez. Zira Rabbü'l-âlemîn, kullarını çok sevmekte ve onlara şefkat göstermektedir. Kur'ân'ın bütün bu öğütleri vermesinin asıl nedeni de insanların kendi ayakları ile ateşe doğru gitmelerine engel olmaktır. Kur'ân'ın, insanların imana ermesi için bu kadar çok delil getirmesinin nedeni de işte budur. Rahmân ve Rahîm isimleri tüm mahlûkat için bir şefkat kavadıdır.

Dipnot

1. 15/Hicr, 87.
2. Bkz; Muhammed Ali Es-Sabunî, Safvetü't Tefasir, c. 1, s. 34.
3. Bkz; Buhari, Tevhid, 15.

Vatan İçin Rehâvete Kapılmamak

“Ben aziz milletimizin, bilhassa kültür sanat adamlarının, gerçek edebiyatçıların 15 Temmuz’u hiç unutmayacaklarına, o destansı ruhu konuşmalarında ve eserlerinde diri tutacaklarına inanıyorum.”

1 5 Temmuz ihanetinin üzerinden tam 7 sene geçti. Dünyadaki emperyalist ülkelerin kullandığı ve ülkemize musallat ettiği cemaat görünömlü ama aslında bir istihbarat örgütü olduğu ortaya çıkan FETÖ'nün Türkiye'de gerçekleştirdiği kanlı ve kirli suikasti dehşetengiz bir şekilde yaşadık. Bazıları hafıza kaybına uğrayarak bu büyük felâketi ve ihaneti unutabilir, hatta unutmış gibi görünebilir. Ama vatanına sadakatle bağlı, bayrağına âşık, dinine sağlam şekilde inanmış olan hiçbir kimse şüphesiz bu acı hadiseyi unutamaz. Şayet unutursa bu davranış, şehitlerimize ve gazilerimize nankörlük olur.

Herkes Bölgesinden Sorumludur

Peki, ne yapacağız? Her gün, her yerde FETÖ'den mi bahsedeceğiz? Elbette buna gerek yok. Ama her an, her saniye vatanımızı sevmeye devam edeceğiz. Ona dış güçlerin, iç ihanet örgütlerinin fırsat buldukça saldırabileceğini unutmayacağız. Şüphesiz devletimiz bu konuda üzerine düşeni yapıyor. Toplumun her kesiminde FETÖ, PKK ve diğer kanlı örgütler yakından takip ediliyor. Haberlerde her gün duyuyoruz: Ülkemizde ve sınır ötesindeki ihanet şebekelerinin mensupları tek tek ele geçiriliyor, firarîler buldukları ülkelerden derdest edilip getiriliyor ve hukuk anlayışı içinde adalete teslim ediliyor. Bu konuda bilhassa Millî İstihbarat Teşkilatı'mızın çok üstün başarılar sergilediğine şahit oluyoruz. Allah yâr ve yardımcıları olsun. MİT ile birlikte ordumuz ve polisimiz de hainlerin ensesinde. Âdeta nefes aldırıyor. Seçim öncesinde Kandil'deki canilerin nasıl feryat figan ederek bazı siyasî çevrelerden yardım istediklerini unutmadık. Şükürler olsun ki Cumhurbaşkanı'mız Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadesiyle artık bebek katilleri "inlerinde vuruluyorlar."

"Devlet Nasılsa Görevini Yapıyor" Düşüncesi...

Evet, bazıları "Devlet nasılsa vazifesini yapıyor, terör örgütlerini takip ediyor. Ben ne

"Allah devletimize, milletimize ve ümmetimize zeval vermesin. İçerideki hainlere ve dışarıdaki düşmanlarımıza asla fırsat vermesin! Zira Türkiye, İslâm âleminin lideri, Türk dünyasının öncüsü ve bütün mazlum coğrafyaların biricik ümididir."

yapabilirim ki?" diye düşünebilir. Bu çok anlamsız, haksız ve yanlış bir düşünme şeklidir. Rehavete düşmeye asla hakkımız yok. Elbette devletimiz, polisimiz, askerimiz, kamu kuruluşlarındaki memurlarımız görevlerini hakkıyla yapıyorlar ama vatandaş olarak da bize çok büyük mükellefiyetler düşüyor. Herkes kendi mıntikasını temizleyecek. Askerî tabirle söyleyelim; "Mıntıka temizliği yapılacak!" Yani rehavete kapılmayacağız. Dış güçlere bağlı

aparatların hiç bitmediğini, her ânı kolladıklarını ve fırsat bulunca yeniden Türkiye'mize musallat olabileceklerini katiben unutmamak gerek. Peygamber Efendimiz "*Önce tedbir sonra tevekkül!*" buyurmuştur. Biz tedbirlerimizi alacağız, uyanık duracağız, yeni nesillere bu tehlikeleri anlatacağız. Vatanımızı, milletimizi, bayrağımızı, ezanımızı, dinimizi çocuklarımıza sevdireceğiz. Ondan sonra hayatımıza huzur içinde devam edeceğiz.

Kültür Sanat Dünyası Ne Âlemde?

Kültür sanat dünyasına, aydınlarımıza, me-deniyet odaklı çalışma yapanlara, bu alanda sürekli olarak çalışan vakıf ve derneklerimize çok büyük görevler düşüyor. FETÖ ihanet hareketinin "yeşillenme" adı altında bütün kurum ve kuruluşlara sızmak istediğini asla unutmamalıdır. Mesela vakıf ve dernekler, üyelerini baştan sona elden geçirmeli, bu örgütle iltisaklı olanları derhâl üyelikten atmalı. Bu yolda olan kişilere verilmiş ödüller varsa geri alınmalı ve

bu keyfiyet herkese ilan edilmelidir. Bazı dergilere bakıyorum. Millî ve manevî değerlere bağlı görünen bu mecmualarımız, bu yolda lüzumlu hassasiyeti hiç göstermiyor. İhanet teşkilatına destek olmuş yazar ve şairlere yine sayfalarında cömertçe yer veriyor, onlarla röportajlar yapıyor ve okuyucularına adamları tanıtıyor. Çok yanlış, vahim bir hâl... Bu keyfilik ve lâkaytlık, 15 Temmuz'da vatanımıza kastedenlere cesaret verir. "Toplum da artık kanıksadı, bizi dışlamıyorlar. Biz de eski gücümüzü gösterebiliriz." vehmine kapılabilirler.

Bazı şaibeli partiler, oy kaygısıyla bu yola tevessül edebilir ama kültür sanat müesseseleri çok hassas olmalı. Bütün kurum ve kuruluşlar ödül verirken araştırmalı, kime mükâfat verdiklerini iyi bilmedi, hataya düşmemelidirler. FETÖ iltisaklı kişilere ödül vermek demek, 15 Temmuz şehitlerimizi cezalandırıp ruhlarını tazip etmek olur, bunu hiç kimse kesinlikle unutmamalıdır.

Suskun Yazarlar!..

Malum terör örgütünün mensubu olan ve bu aziz millete ihanet eden yazarların bir kısmı çeşitli ülkelere kaçtılar, firar ettiler. Bir bölümünün haklarında davalar açıldı, şimdi içeride cezalarını çekiyorlar. Bir bölümü ise henüz irtibatları tespit edilememiş, dışarda dolanıyorlar. Dikkat ediyorum bu sözde aydınlar, yazarlar 15 Temmuz 2016 tarihinden bu yana ağızlarını hiç açmadılar, bir laf etmediler, tek satır yazmadılar. Hâlbuki aydın, çağının tanığıdır. Yahu, her konuda ahkâm kesersiniz de "İkinci İstiklâl Harbi"ni yaşadığımız 15 Temmuz ihaneti hakkında niçin tek laf etmezsiniz? Dilinizi mi yuttunuz yoksa? Hafızanızı mı yitirdiniz, konuşma ve yazma melekeniz dumura mı uğradı? Geçenlerde bu örgütün mensubu olduğu bilinen bir yazar, hatıralarını kaleme almış. Merakla okudum, adam neredeyse hayatının en ince teferruatını ayan beyan yazıyor. Kronolojik sırayla kaydetmiş anılarını... Ben de merakla bekliyorum. Sıra 15 Temmuz 2016 tarihine geldi. Şu mealde satırcıkları karalamış: "Bu tarihte 'kalkışma' olduğu iddia edilen bir hareket yaşandı. Ne olduğu tam bilinmiyor. Gelecekte tarih bunu doğru şekilde yazacak." Görüyor musunuz alçaklığı! Adam resmen bazı gafil ve hain politikacılar gibi "15 Temmuz tiyatroydu." demek istiyor. Ve bu kişi utanmadan, sıkılmadan bazı muhafazakâr dernek ve vakıflara girip çıkıyor.

İnsanlar Hata Edebilir

İnsan hata edebilir, yanlış yapabilir. Sevdiği, tuttuğu, desteklediği insanların ihanetine şahit olabilir. Ama özür denen bir şey vardır. İnsan bu durumda 'adam'lığını yapmalı ve "özür dilemesini" bilmelidir. Peki, şairler, yazarlar ve sanatçılar bu pişmanlıklarını nasıl gösterecekler? Elbette eserleriyle. Tek tük birkaç kişinin dışında o ihanet örgütüne mensup olanlardan pişmanlık kitaplarını okudunuz mu? Hadi kitaptan vazgeçtim özür yazılarına rastladınız mı? Demek ki aynı fikirde ısrar ediyor, aynı kanaatleri

hayâsızca besliyorlar. Temmuz ayı bizim için hicran yarasıdır, yaşadığımız büyük kederlerdir, çekilen acılardır. Temmuz, ebedî âlemlere uğurladığımız mübarek şehitlerdir, şanlı gazilerimiz, kahramanca ve yiğitçe direnen ulu milletimizdir. Hadsiz haddini bildiren kutlu, görklü devletimizdir. Başkomutan'ın cesareti ve kararlılığıdır. O günü unutursak vah bize, vahlar bize! Ben aziz milletimizin, bilhassa kültür sanat adamlarının, gerçek edebiyatçıların 15 Temmuz'u hiç unutmayacaklarına, o destansı ruhu konuşmalarında ve eserlerinde diri tutacaklarına inanıyorum. Allah devletimize, milletimize ve ümmetimize zeval vermesin. İçerideki hainlere ve dışarıdaki düşmanlarımıza asla fırsat vermesin! Zira Türkiye, İslâm âleminin lideri, Türk dünyasının öncüsü ve bütün mazlum coğrafyaların biricik ümididir.

Nasihat Takvimi Mobil Uygulamasını Android ve iOS için indirebilirsiniz.

Nasihat Takvimi

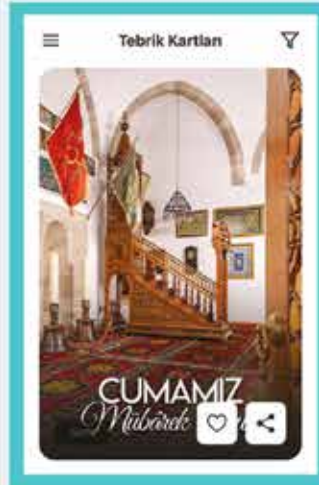
ARTIK CEBİNİZDE!

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihat Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

NASİHAT YAYINLARI

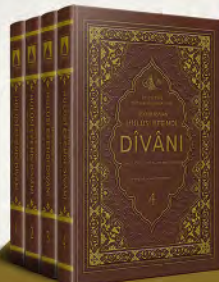
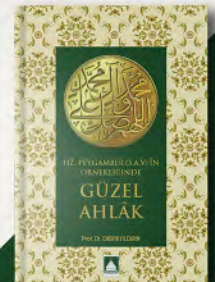
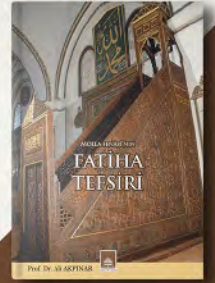
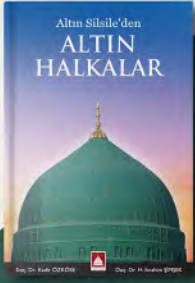
"Okunur kitâb
Olur feth-i bâb"

E-Kitap

E-Dergi

E-Albüm

Nasihat Yayınları tarafından neşredilen kitap, dergi ve albüm arşivlerimize, web sayfamız üzerinden **ücretsiz** erişim sağlayabilirsiniz.

OKUYUN & DİNLEYİN

www.nasihatyayinlari.com

